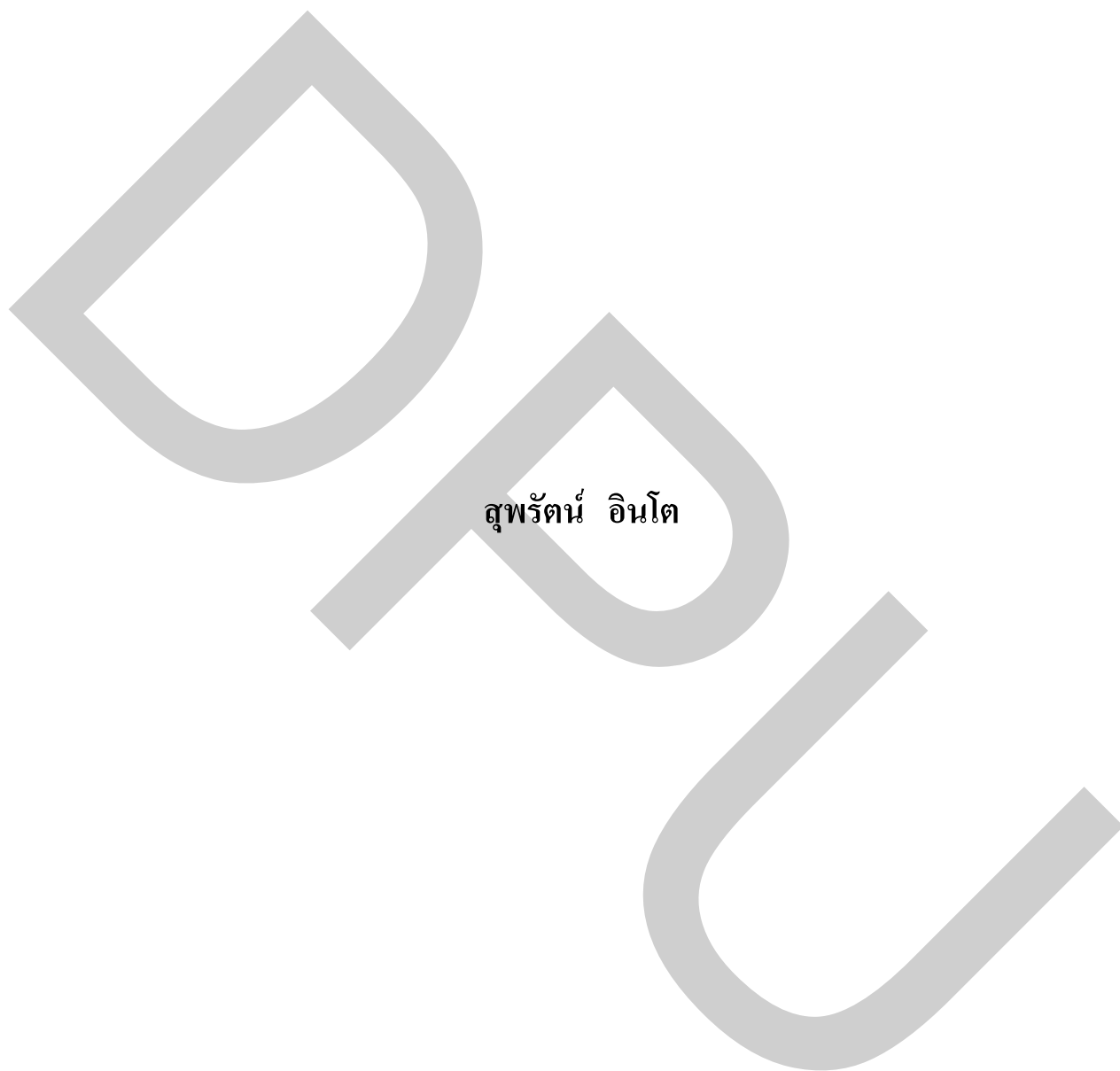

อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจกับ
การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2553

**The Roles and Responsibilities of the Director of Juvenile Detention
Facilities Conducting Criminal Proceedings**

SUPHARAT INTO

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2010

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์ในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำอย่างใกล้ชิดอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ อีกทั้งได้กรุณาสละเวลาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ และท่านอาจารย์ วชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวาฬ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้ให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงลงด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ได้ให้ข้อมูลคำปรึกษาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ นายเรืองชัย อินโต และนางศิริรัตน์ อินโต บิดามารดา ที่ได้ให้ความรักและความห่วงใย ได้ส่งเสริมเลี้ยงดูผู้เขียนให้ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนมาโดยตลอดจนสำเร็จการศึกษา ตลอดจนนางสุภารัตน์ รัตนไชยดำรง นางสาวกัทธาณาภรณ์ รัตนไชยดำรง พระสิทธิชัย แก้วสุกใส นางสาวขวัญพัฒน์ ธนะธรรมนิตย์ นายพัฒน์พงศ์ ทับสุวรรณ นายสุชาติ แนวประเสริฐ และบุคคลอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีคุณค่าอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและต่อสังคมอยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาผู้เป็นบูรพาจารย์ และคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ด้วยความเคารพ

สุพรรณ อินโต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน	
 ของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	8
2.1 แนวคิดและปรัชญาการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน.....	8
2.1.1 ความหมายของ “เด็ก” และ “เยาวชน”.....	8
2.1.2 ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก.....	9
2.1.3 ปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด.....	10
2.2 ทฤษฎีอาชญวิทยาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็ก.....	12
2.2.1 ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Different Opportunity Theory).....	12
2.2.2 ทฤษฎีการไม่เป็นระเบียบของสังคม (Social Disorganization theories)....	13
2.2.3 ทฤษฎีวัฒนธรรมรองของเด็กที่กระทำความผิด (Delinquent Subculture Theory).....	14
2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory).....	14
2.2.5 ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory).....	14
2.2.6 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory).....	15
2.2.7 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ (Interactional Theory).....	16
2.2.8 ทฤษฎีกลวิธีสร้างความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization Theory).....	16

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3 สาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.....	17
2.4 เกณฑ์มาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา เด็กและเยาวชน.....	21
2.4.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989.....	21
2.4.2 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงาน ยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง).....	22
2.5 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	23
2.5.1 ประวัติความเป็นมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	23
2.5.2 ภารกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	24
2.6 สถานะและความสำคัญของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	32
3. หลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	38
3.1 อำนาจหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	38
3.1.1 การดำเนินการต่อไปรวมทั้งการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือ เยาวชนแล้ว.....	38
3.1.2 การดำเนินการเมื่อได้รับเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาแล้ว.....	44
3.1.3 การให้ความเห็นสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนเพราะเห็นว่าอาจกลับตน เป็นคนดีได้.....	47
3.1.4 การอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว....	54
3.1.5 การให้ความเห็นก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้ โจทก์ถอนฟ้อง.....	55
3.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรใน กระบวนการยุติธรรม.....	56
3.2.1 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อ องค์กรตำรวจ.....	56
3.2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อ องค์กรอัยการ.....	58
3.2.3 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรศาล.....	60
3.2.4 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหาย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.3 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีผลต่อ ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	63
3.3.1 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ.....	67
3.3.2 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ที่สำนักงาน ศาลยุติธรรมเสนอ.....	68
3.3.3 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ.....	68
3.3.4 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ... ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ.....	69
3.3.5 สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ).....	70
3.4 สถิติการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลต่อการสั่งคดี ของพนักงานอัยการ.....	71
4. ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ.....	75
4.1 ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจในต่างประเทศ.....	75
4.1.1 มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	75
4.1.1.1 อำนาจหน้าที่ของพนักงานกลั่นกรองคดี (ผู้อำนวยการสถานพินิจ).....	75
4.1.1.2 การควบคุมอำนาจหน้าที่ของพนักงานกลั่นกรองคดี (ผู้อำนวยการสถานพินิจ).....	83
4.1.2 ประเทศแคนาดา.....	85
4.1.2.1 อำนาจหน้าที่หลักของ provincial director (ผู้อำนวยการสถานพินิจ).....	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทย.....	94
4.2.1 มาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทยในปัจจุบัน.....	94
4.2.1.1 การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร.....	94
4.2.1.2 การควบคุมและตรวจสอบจากภายนอกองค์กร.....	94
4.2.2 มาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทยที่ควรปรับปรุง.....	99
4.2.2.1 การปรับปรุงและควบคุมตรวจสอบภายในองค์กร.....	99
4.2.2.2 การปรับปรุงและควบคุมตรวจสอบจากภายนอกองค์กร.....	100
4.2.2.3 ข้อเสนอแนะต่อคดียุติโทษทัณฑ์.....	107
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	109
5.1 บทสรุป.....	109
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	116
บรรณานุกรม.....	119
ภาคผนวก.....	125
ก. ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ...หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา.....	126
ข. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชนและการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราว พ.ศ. 2546.....	130
ค. บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2547.....	134
ง. บันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547.....	140
จ. ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง มาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และการดำเนินการตามข้อตกลงความร่วมมือการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน.....	151
ประวัติผู้เขียน.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	
โครงสร้างการบริหารงานศาลเยาวชนและครอบครัวและสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	27
2.2	
โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการศาลเยาวชนและครอบครัวและสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนแผนภูมิการแบ่งส่วนราชการของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	28
3.1	
สถิติสำนวนคดีตามมาตรา 63 ของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2553 (นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553).....	72

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจกับการดำเนินคดีอาญา เด็กและเยาวชน
ชื่อผู้เขียน	สุพรรณ อินโต
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุคม รัฐอมฤต
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์วัชรินทร์ ปังเจกวิญญูสกุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติให้มีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทั้งองค์กรที่ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งควบคู่กับการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีผู้อำนวยการสถานพินิจทำหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งปวงตลอดจนปกครองบังคับบัญชาพนักงานของสถานพินิจนั้น และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ และอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว และโดยที่บทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนอย่างมาก แต่แนวทางการควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจยังไม่มีควมรัดกุมเพียงพอ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดา พบว่าประเทศดังกล่าวมีระบบการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่เหมาะสมและเป็นมาตรฐานมากกว่าของไทย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอมาตรการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในต่างประเทศมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการตามความเหมาะสมและมีมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำตามหลักนิติธรรม (Due Process) มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การวางข้อกำหนดไว้ล่วงหน้าให้กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนำไปประกอบการใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดไว้กับเยาวชนผู้กระทำความผิดไว้ในแนวทางการลงโทษที่เรียกว่า

“Progressive Sanctions Guideline” และการควบคุมตรวจสอบโดย “Juvenile Board” ในประเทศแคนาดา มีการจัดตั้งคณะบุคคลที่เรียกว่า “A Youth Justice Committees” การควบคุมตรวจสอบโดยอัยการสูงสุดหรือผู้ว่าราชการจังหวัด และการกำหนดมาตรฐานกลาง ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนชั้นเจ้าพนักงานของไทยให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนชั้นเจ้าพนักงานตามมาตรฐานสากลให้มากขึ้น

Thesis Title	The Roles and Responsibilities of the Director of Juvenile Detention Facilities Conducting Criminal Proceedings
Author	Supharat Into
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Udom Rathamarit
Co-Thesis Advisor	Watcharin Patjekwinyusakul
Department	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

The Juvenile and Family Court Establishment and Juvenile and Family Case Procedure Act B.E. 2534 enacts the existence of the juvenile detention facilities, which is a participative organization in the administration of justice and an organization established together with the juvenile and family court. The director of juvenile detention facilities takes responsibilities for all affairs including governing and supervising offices of the juvenile detention facilities. In addition, he will have authorities and duties equivalent to a probation officer or a social helping officer. The director also has other duties as enacted in the Juvenile and Family Court Establishment and Juvenile and Family Case Procedure Act B.E. 2534 and such law enacted many roles and responsibilities to the director of juvenile detention facilities conducting criminal proceedings but the control and inspection of the authorities of the director of juvenile detention facilities is not appropriate and meets the standard comparing to some foreign countries legal system such as the US and Canada, the control and inspection is more appropriate and has more standard than that in Thailand.

This thesis presents control and inspection measures and authority balance of the director of juvenile detention facilities by controlling and inspection the exercise of the authorities of the director of juvenile detention facilities. In the criminal proceeding of a child or a youth in foreign countries, there are appropriate conditions and measures to protect the child or the youth who commits an offence by following a due process, namely, by setting provisions in advance for officials in the administration of justice to support the

exercise of their decision as a “Progressive Sanctions Guideline”, by the control and inspection of the “Juvenile Board”, by setting “A Youth Justice Committee”, by the inspections of the Attorney General or governors and by setting a common standard etc. These are guidelines for improving the rule of criminal proceedings for children and youth case for Thai government officials in order to be in line with the rule of criminal proceedings for children and youth case for government officials as per the international standard.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ตลอดมา ในส่วนของระบบของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่ง ในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด โดยมีปรัชญาในการดำเนินคดีเพื่อเป็นการ ปรับปรุงแก้ไขและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษให้ สอดคล้องกับความผิดที่กระทำเหมือนกับพิจารณาพิพากษาคดีธรรมดา¹ ที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดที่มุ่งเน้น กระบวนการเพื่อค้นหาความผิดและลงโทษให้สอดคล้องกับความผิดที่กระทำ โดยรัฐจะเข้าแทรกแซงอำนาจ ของบิดามารดาในการแสดงบทบาททำหน้าที่แทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ กระทำความผิดตามหลัก Parents Patriae ที่ถือว่ารัฐเสมือนผู้ปกครองทดแทน (Surrogate Parent)² เพื่อให้เด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับประโยชน์สูงสุด (the best interest of the children)

จากแนวความคิดดังกล่าว การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครอง เด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495³ นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้อง เหมาะสม โดยแยกปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และ สิ่งแวดล้อมที่ส่งไปพร้อมกับการสอบสวน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะช่วยให้ศาลได้ ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสม เป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2494 และกำหนดให้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ขึ้นเพื่อให้

¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 82.

² วิชามหาคุณ. (2541, มิถุนายน). “ข้อขัดแย้งในการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม ศึกษาเฉพาะกรณี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.” *บทบัณฑิตย์*, เล่มที่ 54, ตอน 2. หน้า 126.

³ บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). *กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัวแนวประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 25.

มีวิธีการพิจารณาที่แตกต่างออกไปจากศาลธรรมดา⁴ จนปัจจุบันกฎหมายที่บังคับใช้คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

กระบวนการยุติธรรมไทยจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับความร่วมมือ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมกันระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งการที่จะพัฒนาหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมให้มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นกระบวนการ มีระบบและมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันนั้น มีความจำเป็นต้องเสริมสร้างและพัฒนาการ ประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีการดำเนินการหรือมีนโยบายให้เข้าไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานยุติธรรม

ด้วยบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงยุติธรรมที่เป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม จึงได้มีการจัดรูปแบบของการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม ที่มีรูปแบบที่เป็นคณะกรรมการ เนื่องจากการแก้ไขปัญหาในองค์กรในกระบวนการยุติธรรมโดยสภาพไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยลำพังที่จะแก้ไขได้ เนื่องจากขอบเขตอำนาจจำกัดเรื่องอำนาจหน้าที่ จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมมาได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ที่มีการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ในสมัยที่ศาลยุติธรรมยังไม่ได้มีการแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมไปเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการชุดดังกล่าวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จนกระทั่งได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวง กรม พ.ศ. 2545 ที่เป็นการปรับปรุงเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ของกระบวนการยุติธรรมของไทย โดยมีการจัดตั้งองค์กรใหม่ที่มีความสำคัญในเชิงบูรณาการระหว่างองค์กรและการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น รวมถึงกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มาทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักและองค์กรสนับสนุนในกระบวนการยุติธรรม

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้กำหนดวิธีการพิเศษที่กำหนดบทบาทของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมให้ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้แตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดหลายประการด้วยกัน เช่น เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจโดยไม่ชักช้า และเมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว

⁴ พัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ. (2535). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว. หน้า 25.

ต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจ การควบคุมต่อไปหรือการปล่อยชั่วคราวย่อมเป็นเรื่องของผู้อำนวยการสถานพินิจ การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตลอดจนการทำรายงานและความเห็นเพื่อการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปก็เป็นการกิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีดุลพินิจในการทำความเห็นส่งไม่ฟ้องคดีส่งไปให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดต่อศาล ถึงแม้ว่าจะมีพยานหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำผิดก็ตาม โดยเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตัวเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง แต่เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องยินยอมอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติที่ให้ผู้เสียหายต้องขออนุญาตต่อผู้อำนวยการสถานพินิจในการฟ้องคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำ หรือการให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการทำความเห็นไม่ฟ้องคดีส่งไปให้พนักงานอัยการดังกล่าวมานั้นเป็นกระบวนการคัดกรองคดี (Screening Process) ไม่ให้คดีบางประเภทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี แต่อย่างไรก็ตาม ความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติกฎหมายทำให้เกิดมีปัญหาหลายประการ เช่น เรื่องการตีความบทบัญญัติที่ว่า “เด็กหรือเยาวชนยินยอมอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ” ซึ่งจะต้องมีความหมายว่าเด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานพินิจหรือไม่ ถ้าหากตีความว่าเด็กหรือเยาวชนจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานพินิจเลยเหมือนกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ถูกควบคุมตัวไว้ระหว่างการพิจารณาคดีโดยไม่ได้รับการประกันตัวมาครั้งนี้ก็คงไม่มีที่ใช้ เพราะคงจะไม่มีเด็กหรือเยาวชนผู้ใดยินยอม⁵ ซึ่งถ้าหากมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความเหมาะสม มีความกระจ่างชัดและมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างพนักงานอัยการผู้อำนวยการสถานพินิจและศาล อันทำให้กระบวนการนี้สามารถนำมาใช้ได้ ในทางปฏิบัติแล้วก็จะมิประโยชน์เป็นอย่างมากต่อหลายฝ่าย เช่น เป็นการลดภาระของศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศและไม่ทำให้เด็กและเยาวชนเสียประวัติด้วย เป็นต้น⁶ อันจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชนขึ้นมาเป็นพิเศษแยกจากศาลผู้ใหญ่

นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ บัญญัติให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจชอบที่จะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีของ

⁵ นิพนธ์ ใจสำราญ. (2542). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภา : รวมคำบรรยายภาคสอง สมัยที่ 51 ปีการศึกษา 2541. หน้า 262.

⁶ แหล่งเดิม.

ผู้เสียหายด้วยว่าสอดคล้องกับพื้นฐานความคิดหรือเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่ด้วย นอกจากนี้การถอนฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนย่อมกระทำได้ แต่ก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง ศาลต้องแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทราบก่อน และถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว เห็นว่าเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน สมควรให้มีการคุมประพฤติ ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจเสนอความเห็นต่อศาลเพื่อให้ศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้

จากบทบาทและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แม้เดิมศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้กำกับดูแลงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เปรียบเสมือนสถานพินิจฯ เป็นมือในการแก้ไขเด็กตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ในปัจจุบันสถานพินิจฯ ไม่ได้อยู่ในการกำกับดูแลของศาลเยาวชนและครอบครัว ทำให้ทิศทางในการแก้ไขเด็กอาจไม่ตรงกัน ก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในการแก้ไขเด็กได้ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้ดูแลในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและให้การแก้ไขฟื้นฟู ตลอดจนฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่หลงกระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเป็นหน่วยงานรองรับการดำเนินงานของศาลเยาวชนและครอบครัว⁷ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ปัจจุบันสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงเป็นทั้งองค์กรที่ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งควบคู่กับการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะเมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องคดีแล้ว ศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทราบ และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจะได้เสนอรายงานของสถานพินิจแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและคำแนะนำวิธีการแก้ไขเด็กนั้นต่อศาลด้วย และภายหลังที่ศาลได้พิพากษาหรือสั่งใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างใดแล้ว สถานพินิจจะได้ดำเนินการแก้ไขเด็กต่อไปตามคำสั่งศาล ซึ่งถ้าศาลไม่มีเครื่องมือและหน่วยงานสนับสนุนก็ไม่อาจค้นหาสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและแก้ไขได้ คงได้แต่มุ่งลงโทษเพราะยังขาดหน่วยงานพิเศษที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนรวมทั้งเสนอความเห็นต่อศาล เพื่อทราบสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ตลอดจนการสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็น

⁷ พระมหาพงศ์เพชร โพธิ์แดง. (2547). ศาลเยาวชนและครอบครัว: การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญา. หน้า 64.

พลเมืองดี ฉะนั้น เมื่อได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในปี พ.ศ. 2494 จึงได้กำหนดให้มีหน่วยงานพิเศษดังกล่าวควบคู่ไปกับศาลคดีเด็กและเยาวชน อันได้แก่ “สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก” ทำหน้าที่สืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อเสนอศาลคดีเด็กและเยาวชนให้ทราบสาเหตุแห่งการกระทำความผิด รวมทั้งดำเนินการบำบัด แก้ไข ฝึกอบรม และสงเคราะห์เด็ก และเยาวชน ตลอดจนดำเนินการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล⁸

กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาทุกขั้นตอนตามปกติต้องสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบจากบุคคลในองค์กรในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นไปในรูปแบบการควบคุมตรวจสอบภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ต้องกระทำแล้ว ที่สำคัญก็จะต้องมีกฎหมายกำหนดกลไกควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจจากภายนอกด้วยและที่สุดจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานได้ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจจากภายนอกคือการดูแลและกันอำนาจกันและกันระหว่างองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงความรับผิดชอบ (Accountability) ในการบริหารงานยุติธรรมด้วย ส่วนการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ก็คือการเปิดเผยและให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของเจ้าพนักงานได้ การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจากภายนอกและการเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้นี้จัดเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งของหลักประชาธิปไตย⁹

ปัจจุบัน แนวทางการควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจของไทยยังไม่มีความเหมาะสมและเป็นมาตรฐาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา มีระบบการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีความเหมาะสมและเป็นมาตรฐานมากกว่าของไทย ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงมาตรการควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อเป็นการดำเนินการให้ลุล่วงตามแนวคิดและเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และจะเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานที่แน่นอนมากขึ้น

⁸ ศิริชัย จันทร์สว่าง. (2544). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. หน้า 7.

⁹ กณิต ฅน นคร. (2540). ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม รวมบทความด้านวิชาการ. หน้า 429.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

1.2.4 เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในอนาคต

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนทั้งในชั้นก่อนฟ้องเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาต่อศาลคดีเด็กเยาวชนและครอบครัว และในชั้นพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ จึงควรมีการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ซึ่งการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในต่างประเทศมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการตามความเหมาะสมและมีมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามหลักนิติธรรม (Due Process) ได้แก่ การวางข้อกำหนดไว้ล่วงหน้าให้กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนำไปประกอบการใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดให้กับเยาวชนผู้กระทำผิดไว้ในแนวทางการลงโทษที่เรียกว่า “Progressive Sanctions Guideline” การควบคุมตรวจสอบโดยคณะกรรมการเด็ก (Juvenile Board) การจัดตั้งคณะบุคคลที่เรียกว่า “A Youth Justice Committees” การควบคุมตรวจสอบโดยอัยการสูงสุดหรือผู้ว่าราชการจังหวัด และการกำหนดมาตรฐานกลาง เป็นต้น ซึ่งนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนชั้นเจ้าพนักงานของไทยให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนชั้นเจ้าพนักงานตามมาตรฐานสากลให้มากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาเฉพาะการควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 65 เท่านั้น โดยจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) ทำการศึกษาและดำเนินการโดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ในลักษณะของการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย แนวคำพิพากษาของศาล หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนแหล่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา แล้วนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย (Descriptive and Analytical Method) สรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมในการนำไปบังคับใช้ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการควบคุมตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

1.6.2 ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการควบคุมตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน

1.6.3 ทำให้ทราบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

1.6.4 ทำให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็ก และเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในบทนี้จะศึกษาให้เห็นถึงแนวความคิด ปรัชญาการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ตลอดจนทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็ก จากนั้นจะได้ทำการศึกษา เสนอมาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ประวัติความเป็นมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานะและความสำคัญของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อให้ทราบถึงเจตนารมณ์โดยแท้จริงแห่งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.1 แนวคิดและปรัชญาการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

2.1.1 ความหมายของ “เด็ก” และ “เยาวชน”

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า พ.ร.บ.เยาวชนฯ) ให้นิยามของคำว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์¹

“เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์²

ความหมายของ “เยาวชน” ใน พ.ร.บ. เยาวชนฯ เปลี่ยนแปลงจากความหมายในกฎหมายเด็กและเยาวชนเดิม เพราะตามกฎหมายเดิม ไม่ให้หมายรวมถึง บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส ซึ่งกฎหมายแพ่งกำหนดว่าบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบเจ็ดปีบริบูรณ์สามารถทำการสมรสได้และถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ทำการสมรส โดยได้รับอนุญาตจากศาล ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถ้าได้กระทำการอันเป็นความผิด แม้อายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ กฎหมายเดิมไม่ถือว่าเป็นเยาวชน และต้องถูกฟ้องยังศาลธรรมดา แต่ในกฎหมายใหม่เห็นว่าบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสนั้นยังมีสภาพจิตใจและสภาพร่างกายที่ควรต้องได้รับการคุ้มครอง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนิยามคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบสี่ปี.

² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. (2534, 22 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 108, ตอนที่ 203. หน้า 1-4.

เช่นเดียวกับบุคคลที่ยังไม่ได้สมรส จึงไม่บัญญัติยกเว้นมิให้อยู่ในความหมายของเยาวชน ดังนั้น บุคคลที่อายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ว่าจะบรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว จึงอยู่ในความหมายของเยาวชนตาม พ.ร.บ. เยาวชนฯ นี้ การที่กฎหมายมิได้รวมเด็กที่มีอายุไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์เข้าไว้ในความหมายของ “เด็ก” ด้วยนั้น เพราะเหตุว่าหลักในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติว่า

“เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”

เด็กที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ และศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กไม่ได้ ซึ่งต่างจากเด็กที่มีอายุกว่า 10 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ แม้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 จะบัญญัติว่าผู้เช่นนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กได้ ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะมาดำเนินกระบวนการพิจารณาแก่เด็กที่มีอายุยังไม่เกินเจ็ดปีบริบูรณ์ พ.ร.บ. เยาวชนฯ จึงมิได้รวมเด็กอายุยังไม่เกิน 7 ปีบริบูรณ์ไว้ด้วย

2.1.2 ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนต้องคำนึงถึงแนวคิดเกี่ยวกับ “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เป็นสำคัญ

“ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก” หมายถึง สิทธิประโยชน์ของเด็กทั้งปวงที่พึงมีพึงได้ในฐานะที่เกิดมาและมีชีวิตอยู่รอดและอยู่ภายในกรอบที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กให้การรับรอง หรือโดยสามัญสำนึกของวิญญูชนทั่วไปย่อมเห็นได้ว่าเป็นสิทธิประโยชน์ของเด็ก³

“ผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก” หมายถึง สิทธิต่างๆ ของเด็กที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสถานะทางสังคม อันจะก่อให้เกิดความผาสุกแก่เด็กในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข รวมถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก พัฒนาการและการเจริญเติบโตตามที่ควรเป็นด้วย นอกจากนี้ เมื่อต้องพิจารณาควบคู่กับผลประโยชน์ของบุคคลกลุ่มอื่น ผลประโยชน์ของเด็กที่จะต้องได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรกเสมอ⁴

³ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2537, กันยายน-ตุลาคม). “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.” *ตุลพาห*, เล่มที่ 5, ปีที่ 41, หน้า 19.

⁴ มาตาสักขณ์ ออรุ่งโรจน์. (2551). *กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน*. หน้า 114.

หลัก “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” ถือเป็นหลักกฎหมายที่ใช้ในการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุดของเด็กอย่างแท้จริง

อนึ่ง เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) รวมถึงกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประโยชน์สูงสุดเป็นอันดับแรก

2.1.3 ปรัชญาในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

แนวความคิดหรือปรัชญาในเชิงอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา สามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 แนวหลักๆ ได้แก่

ปรัชญาที่มุ่งต่อการลงโทษ เพื่อเป็นการแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิด ป้องกันและปราบปรามมิให้มีการกระทำความผิด มักพบแนวความคิดเช่นนี้ในสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นพวกอนุรักษนิยม แนวความคิดนี้ จะกำหนดโทษและลงโทษผู้กระทำความผิดเหมือนกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านอายุของผู้กระทำความผิด ดังที่เคยพบว่าที่ประเทศอังกฤษ ศาลได้พิพากษาตัดสินและลงโทษเด็กอายุ 9 ขวบฐานลักทรัพย์ด้วยการแขวนคอ

ปรัชญาที่มุ่งเน้นต่อการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดบางจำพวก ซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นว่ายังพอที่จะเยียวยาได้ โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขความประพฤติได้ แทนที่จะลงโทษ มักพบแนวความคิดเช่นนี้ในสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นพวกเสรีนิยม

จึงกล่าวได้ว่าการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้นตั้งอยู่บนแนวคิดหรือปรัชญา เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษให้สาสมกับความผิดที่กระทำ ซึ่งต่างจากการพิจารณาพิพากษาคดีธรรมดา⁵ ที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดที่มุ่งเน้นกระบวนการเพื่อค้นหาความผิดและลงโทษให้สาสมกับความผิดที่กระทำ โดยรัฐจะเข้าแทรกแซงอำนาจของบิดามารดาในการแสดงบทบาททำหน้าที่แทนบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามหลัก Parents Patriae ที่ถือว่ารัฐเสมือนผู้ปกครองทดแทน (Surrogate Parent)⁶ จัดดำเนินการด้วยการฝึกอบรม จัดให้เรียนวิชาสามัญและฝึกฝนวิชาชีพอันจะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพใน

⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 82.

⁶ วิชามหาคุณ. (2541, มิถุนายน). “ข้อขัดแย้งในการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.” *บทบัญญัติ เล่มที่ 54 ตอน 2*, หน้า 126.

สังคมต่อไป⁷ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้รับประโยชน์สูงสุด (the best interest of the children) กระบวนการยุติธรรมจึงไม่ควรมองว่า เด็กเป็นตัวปัญหา แต่ควรมองว่าเด็กเป็นผู้ที่ได้ผลกระทบมาจากทางครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม การนำวิธีการหรือการปฏิบัติสำหรับเด็กและเยาวชนตามกระบวนการยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัวมาใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน⁸ โดยเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้จับกุมเด็กที่กระทำผิดแล้วจะมีการจำแนกประเภทเป็นกระบวนการหรือวิธีการที่ต้องใช้เทคนิคและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนความชำนาญในการศึกษา วิเคราะห์ ของบุคลากรหลากหลายอาชีพเพื่อกำหนด ประเภทของผู้กระทำผิดออกเป็นกลุ่มๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคิดแต่ละคนในฐานะปัจเจกบุคคล และจะเป็นแนวทางในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงพื้นฐานของเด็กและเยาวชนทางด้านร่างกาย จิตใจ อาชีพ การศึกษา สังคม ศาสนา⁹ เจ้าพนักงานในสถานพินิจ ต้องดำเนินการตรวจทางจิตของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อวินิจฉัยสภาวะทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อกำหนดแผนงานคุ้มครองประพฤติกฎหมาย และการแก้ไขบำบัดต่างๆ ทั้งโดยชุมชนและในสถานฝึกและอบรม ซึ่งมีผู้กล่าวอ้างว่า “จิตแพทย์ซึ่งตรวจผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ได้วางหลักการว่า สภาวะทางจิตและบุคลิกภาพของผู้กระทำผิดเบี่ยงเบนจากบุคคลปกติ ทักษะนี้เป็นพื้นฐานและจุดยืนทางด้านอุดมการณ์ของจิตแพทย์ ดังนั้น สถานตรวจทางจิตหลายแห่งจึงไม่เคยวินิจฉัยว่าผู้กระทำผิดเป็นบุคคลปกติเลย” โดยในการตรวจวินิจฉัย (Diagnosis) มีความหมายที่แตกต่างกันสำหรับบุคคลต่างๆ ในทางทฤษฎี การตรวจวินิจฉัยเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลถูกประเมินผล เพื่อวินิจฉัยว่าเหตุใดเขาจึงเป็นอย่างนั้น หรือเหตุใดเขาจึงประสบปัญหาอันเป็นสาเหตุให้เขาต้องถูกดำเนินคดีในศาล หรือมายังสถานีตำรวจ “การวินิจฉัยใดๆ ก็ตามมีความมุ่งหมาย เพื่อค้นพบหรืออธิบายปัญหาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อประเมินปัญหาโดยมีเป้าหมาย หรือเจตนาเฉพาะเจาะจง และใช้การประเมินนั้นเป็นเครื่องชี้นำการปฏิบัติ” แนวทางการตรวจวินิจฉัยมีบ่อเกิดมาจากแนวทางศึกษาจิตวิทยาสังคมเฉพาะราย (Casework) แนวทางนี้เน้นทั้งจิตวิทยาและสิ่งแวดล้อมของเด็กและเยาวชนที่เขาอาศัยอยู่ รวมทั้งครอบครัว ได้แก่ ผลกระทบจากครอบครัว ความสัมพันธ์ และพัฒนาการของเด็ก สำนักจิตวิทยาสังคมนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า แนวทาง

⁷ พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. (2531). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. หน้า 1.

⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 14.

⁹ วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ. (2546). การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย (สำนักงาน การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 4 “การพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน” กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)). หน้า 8-9.

ตรวจวินิจฉัย (Diagnostic Approach) เพราะสำนักนี้เน้นความสำคัญของการตรวจวินิจฉัย ซึ่งแตกต่างจากสำนักที่เน้นทางด้านกลไกการทำงาน (Functional School) นอกจากนั้นแนวทางตรวจวินิจฉัยหรือสำนักจิตวิทยาสังคม ยังมีผู้นิยมเรียกว่า “สำนักจิตวิเคราะห์” อีกด้วย เพราะได้อาศัยทฤษฎีของฟรอยด์ (Freud) สำหรับการศึกษารักษาปัญหาด้านบุคลิกภาพและปัญหาการปรับตัวทางสังคมของผู้กระทำผิด¹⁰

2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของเด็ก

2.2.1 ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง (Different Opportunity Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นของ Richard Cloward และ Lloy E. Ohlin¹¹ ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “Delinquency and Opportunity” หรือเรียกว่า การกระทำความผิดของเด็กและโอกาส โดยพบว่า เด็กที่มีฐานะยากจนต่างมีความฝันในความสำเร็จ ความสำเร็จเป็นค่านิยมที่สามารถวัดได้จากวัตถุ เด็กชนชั้นต่ำไม่มีสิทธิเข้าถึงวิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหมือนเด็กชนชั้นกลาง โอกาสที่เด็กชนชั้นต่ำจะประสบความสำเร็จในชีวิตจึงมีโอกาสน้อยมากทำให้เด็กชนชั้นต่ำมีช่องว่าง (gap) ระหว่างระดับของแรงบันดาลใจ (aspiration) กับความคาดหวัง (expectation) ความกดดันเหล่านี้ทำให้เกิดสภาวะไร้กฎเกณฑ์ (anomie) ผลที่ตามมาคือมีการกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมเกิดขึ้น Richard Cloward และ Lloy E. Ohlin ได้ทำการแยกวัฒนธรรมรองพื้นฐานออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

- 1) วัฒนธรรมรองที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม (criminal subculture) แรกเริ่มอาจจะเป็นการลักเล็กขโมยน้อย ต่อมาเมื่อเกิดความเคียดแค้น เรียนรู้พัฒนาวิธีการจนเกิดความกล้ามากขึ้น จึงเปลี่ยนมาเป็นการปล้นแทน ซึ่งถือเป็นทางเลือกใหม่อีกทางหนึ่ง
- 2) วัฒนธรรมรองในลักษณะของความขัดแย้ง (Conflict subculture) มักรวมตัวกันเป็นแก๊งนิยมใช้ความรุนแรง ความก้าวร้าว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมรอบๆ ตัว
- 3) วัฒนธรรมรองในลักษณะของการปลีกตัวออกจากสังคม (Retreatist subculture) เป็นการลี้ภัยของสมาชิกในกลุ่มแรกและกลุ่มที่สอง คือลี้ภัยในการเป็นอาชญากรและการเข้าร่วมแก๊ง จึงแยกตัวออกจากกลุ่มและอยู่เพียงลำพัง การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมและโอกาสในการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่นเด็กหรือเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในสลัมไม่มีโอกาสได้พบเห็นแบบอย่างของคนที่ประสบความสำเร็จตามวิถีทางที่สังคมยอมรับ พวกเขาได้แต่พบเห็นแบบอย่างของอาชญากร ซึ่ง Richard Cloward และ Lloy E. Ohlin ได้เสนอว่า เด็กและเยาวชนเหล่านั้น จึงเลือกปฏิบัติตามแบบอย่างที่ตนพบเห็น ดังนั้นจึงพบว่าบริเวณสลัมจะมีอัตราการกระทำความผิดของเด็กและ

¹⁰ ประชาน วัฒนาวาณิชย์. (2527). “กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : การศึกษาเฉพาะกรณี.” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. หน้า 38-39.

¹¹ สุดสงวน สุธีสร. (2547). อาชญาวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 82.

เยาวชนสูง ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาจจะกระทำความผิดในลักษณะลักเล็กขโมยน้อย หรือบางครั้ง เด็กและเยาวชนอาจกระทำตนเป็นอันธพาลชอบกระทำการวิวาทชกต่อยกันเป็นประจำ เป็นต้น

2.2.2 ทฤษฎีการไม่เป็นระเบียบของสังคม (Social Disorganization theories)

Clifford R. Shaw & Henry Mckay¹² เสนอแนวคิดที่ว่าสังคมที่ไร้ระเบียบมักมีความสัมพันธ์กับสถิติการเกิดอาชญากรรมและระบบนิเวศวิทยา นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากกลุ่มเด็กที่กระทำผิดในชิคาโก เปรียบเทียบสถิติในเมืองในแต่ละช่วงเวลา โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ลักษณะได้แก่

- 1) เขต (Zone)
- 2) พื้นที่ (Area)
- 3) กำหนดขอบเขตของการศึกษา (Extent of concentration)

ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าสภาพของชุมชนมีความสัมพันธ์กับความแตกต่างของอัตราเด็กที่กระทำผิดและพฤติกรรมอาชญากรรม โดยชุมชนที่มีอัตราการเกิดของอาชญากรรมสูงสุดมักมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างจากชุมชนที่มีอัตราการเกิดอาชญากรรมต่ำที่สุด กล่าวคือ ชุมชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่าจะมีความมั่นคงกว่าเพราะบรรทัดฐานและค่านิยมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผลคือในชุมชนจะมีอัตราเด็กที่กระทำผิดต่ำกว่า ในขณะที่ชุมชนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำกว่า บรรทัดฐานและค่านิยมจะมีความไม่แน่นอน เด็กในชุมชนจะเผชิญกับระบบค่านิยมที่แข่งขัน ซึ่งดีชิงเด่น การที่เด็กมีพฤติกรรมกระทำผิดจึงเป็นทางเลือกของเด็กกลุ่มนี้ นอกจากนี้ชุมชนที่มีความมั่นคงยึดมั่นในค่านิยมทางสังคม มีอัตราการกระทำผิดของเด็กต่ำ ส่วนชุมชนที่มีกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมมาก มีวัฒนธรรมรองหลายรูปแบบจะมีอัตราการกระทำผิดของเด็กสูง โดยเด็กกระทำความผิดมักมีพื้นฐานของชีวิตมาจากชุมชนในพื้นที่สลัม (Slum) อีกทั้งเด็กที่กระทำความผิดจะคบหาสมาคมกับเด็กที่กระทำความผิดด้วยกัน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากเขตพื้นที่จะพบว่า เขตใจกลางเมืองจะมีสภาพการควบคุมทางสังคมที่อ่อนแอ เพราะขาดการจัดระเบียบทางสังคม เมื่อคนย้ายออกไปอยู่ชุมชนใหม่ในเขตนอกเมือง ทำให้ชุมชนใหม่มีการจัดระเบียบทางสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสาเหตุที่อัตราการเกิดอาชญากรรมสูงในเขตใจกลางเมือง เป็นเพราะคนในเขตนี้ขาดความผูกพันทางสังคม เมื่อเมืองขยายใหญ่ออกไปเขตที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนทำงานจะกลายเป็นเขตเปลี่ยนแปลงเพราะคนทำงานจะพยายามย้ายออกไปหาที่อยู่ใหม่ เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนที่มีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีโอกาสและมีเงินเพียงพอจะย้ายไปอยู่ในเขตที่มีความปลอดภัยสูงกว่า

¹² แหล่งเดิม.

2.2.3 ทฤษฎีวิวัฒนาการของเด็กกระทำผิด (Delinquent Subculture Theory)

Albert Cohen¹³ ได้พิมพ์หนังสือชื่อว่า Delinquent Boy: The Culture of the Gang (เด็กกระทำผิด: วัฒนธรรมของแก๊ง) ในปี ค.ศ.1955 โดยยกตัวอย่างของสังคมของชนชั้นกลางและชนชั้นกรรมกรในสหรัฐอเมริกา โดยพบว่าสังคมได้ให้ความสำคัญในเรื่องความทะเยอทะยาน ความก้าวหน้า ความสำเร็จและการศึกษา ซึ่งทั้งสองชนชั้นต่างอบรมขัดเกลาลูกหลานตามวัฒนธรรมของกลุ่มตน

2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

Albert Bandura¹⁴ เชื่อว่าพฤติกรรมของคนไม่ได้รุนแรงเลวร้ายมาตั้งแต่เกิด แต่ได้เรียนรู้ที่จะก้าวร้าวมาจากประสบการณ์ชีวิต ประสบการณ์เหล่านี้รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่นที่มีความก้าวร้าว เพื่อมุ่งหวังผลจากความก้าวร้าวนี้ยังได้ดูจากภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ เด็กเห็นคนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและแสดงความรุนแรง เด็กมีการเรียนรู้และเลียนแบบความรุนแรงจากสิ่งเหล่านี้ เมื่อเติบโตขึ้นได้เห็นรูปแบบของความรุนแรงซึ่งปฏิบัติต่อเนื่องในการมีความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ลูกชายเห็นพ่อตบตีแม่และแม่ยอมให้พ่อทำเช่นนั้น เมื่อโตขึ้นเด็กคนนี้จะกลายเป็นคนที่ชอบตบตีลูกและภรรยาของตนเป็นการเรียนรู้โดยการเลียนแบบพฤติกรรม(Behavior Modeling)

2.2.5 ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory)

Travis Hirschi¹⁵ เป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้ มีใจความสำคัญของทฤษฎีว่าเด็กและเยาวชนจะมีอิสระที่จะกระทำผิดได้ เมื่อความผูกพันกับระเบียบทางสังคมที่ยึดถือได้ถูกทำลายลงและเฮอริชียังเชื่อว่าพฤติกรรมกระทำผิดของเด็กนั้นเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว (Familial Discord) ถ้าเด็กขาดการสนับสนุนจากครอบครัวเด็กก็จะมีแนวโน้มไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย ซึ่งเฮอริชียเรียกว่า Low Stakes in Conformity ซึ่งนำเด็กไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและการคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีความประพฤติน่าเบี่ยงเบน

¹³ แหล่งเดิม.

¹⁴ แหล่งเดิม.

¹⁵ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2524, 15 มิถุนายน). "ทฤษฎีอุอาชญากร." วารสารอาชญวิทยาและงานยุติธรรม. เล่มที่ 1, ปีที่ 1. หน้า 75.

2.2.6 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

Edwin H. Sutherland¹⁶ ได้พยายามอธิบายพฤติกรรมของกลุ่มอาชญากรอาชีพ (career criminal) เช่น อาชญากรคอกขาว อาชญากรที่ใช้ความรู้สูงในการกระทำความผิด การกระทำความผิดเหล่านี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและทักษะตลอดถึงแรงจูงใจ ซึ่งเป็นผลจากการติดต่อสัมพันธ์กับคนที่ เป็นอาชญากร จึงได้เรียนรู้ค่านิยม ทักษะคิด คำนิยามและรูปแบบของการประกอบอาชญากรรม เป็นต้น

หลักของทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างสรุปได้ว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการเรียนรู้พฤติกรรมปกติ เช่นการเรียน การอ่านหนังสือ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีความสนิทสนมกัน เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม รวมถึงการเรียนเทคนิคการประกอบอาชญากรรมด้วยบางครั้งยาก บางครั้งง่าย นอกจากนี้ยังเรียนรู้ถึงแรงจูงใจ แรงผลักดัน การให้เหตุผลและทักษะคิดด้วย โดยแนวทางเฉพาะของแรงจูงใจและแรงผลักดันจะ เรียนรู้จากการรับรู้หลายด้านเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เลือกปฏิบัติตามและข้อกฎหมายที่จะละเมิด เพราะ ปฏิกริยาของคนในสังคมที่มีต่อกฎหมายสังคมและกฎหมาย ไม่ได้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วไป จึงเกิดจากความขัดแย้งระหว่างทัศนคติของสังคมและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของสังคมและกลายเป็นหลักพื้นฐานของ แนวคิดการคบหาสมาคมที่แตกต่าง การที่คนกลายเป็นอาชญากรเพราะเห็นผลจากการกระทำผิดทำให้เขา พอใจการคบหาสมาคมที่แตกต่างขึ้นอยู่กับความถี่ (frequency) ระยะเวลา(duration) การมาก่อน (priority) และ ความเข้มข้น (intensity) การคบหาสมาคมเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างยิ่ง ในขณะที่ “การมาก่อน” ในความหมายคือ การได้เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ยิ่งอายุน้อยเท่าไร ยิ่งมีผลต่อ พฤติกรรมอย่างมาก และ“ความเข้มข้น” หมายถึง การให้ความสำคัญ บารมี เช่นผู้มีอำนาจจะมีอิทธิพลใน การชักจูง เช่น พ่อหรือเพื่อนสนิท จะมีผลต่อการเรียนรู้อย่างมาก แม้ว่าพฤติกรรมอาชญากรรมแสดงให้เห็น ถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไป แต่ไม่ได้แปลว่าค่านิยมและความต้องการของอาชญากรต้องแตกต่างจาก คนทั่วไป เพราะทั้งอาชญากรและคนทั่วไปต่างมีความต้องการและค่านิยมทั่วไปที่เหมือนกัน การที่วัยรุ่น กระทำความผิดเพราะรู้ว่าได้เรียนรู้ด้านที่พึงพอใจต่อการละเมิดกฎหมายมากกว่าด้านที่ไม่พอใจต่อการ ละเมิดกฎหมาย Edwin H. Sutherland ถือว่าข้อนี้เป็นหลักการพื้นฐานของทฤษฎี โดยมองว่าบุคคลกลายเป็น ผู้กระทำความผิดเพราะได้สัมพันธ์ติดต่อกันในแบบแผนของการกระทำความผิดและห่างเหินจากแบบแผน ที่ต่อต้านการกระทำความผิด สรุปทฤษฎีนี้ คนเรียนรู้ทัศนคติ เทคนิคและพฤติกรรมของอาชญากร จากคนที่ ใกล้ชิด เพื่อนสนิทญาติ พี่น้อง การเรียนรู้เหมือนการเรียนรู้พฤติกรรมปกติ

¹⁶ Charles H. McCaghy. (2003). *Deviant Behavior*. p. 72.

2.2.7 ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ (Interactional Theory)

นักทฤษฎี Terrence Thornberry¹⁷ ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับระดับอายุ (Agegraded) ว่าระยะเริ่มต้นทางอาชญากรรมสามารถร่องรอยได้จากการเงื้อมมือของความผูกพันทางสังคมในช่วงวัยรุ่น ช่วงนี้จะมีความรู้สึกไม่ยึดติดหรือผูกพันกับครอบครัว การอุทิศตนให้โรงเรียน และความเชื่อในค่านิยมของสังคมอ่อนแอลงมาก ทอร์นเบอร์รี่มองว่าเกิดจากอิทธิพลของชนชั้นทางสังคมและโครงสร้างอื่นๆ คือ เด็กที่เติบโตในสังคมไร้ระเบียบ จะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีความผูกพันทางสังคมที่อ่อนแอและต่อมากจะกลายเป็นเด็กกระทำผิด กล่าวโดยสรุป คือ จุดเริ่มแรกของการเป็นอาชญากรอาชีพคือ ฉันทิอยู่ที่เต็มไปด้วยค่านิยมและทัศนคติเบี่ยงเบน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนที่เป็นอาชญากร ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์มีแนวคิดที่ว่า เด็กวัยรุ่นจะยึดมั่นในระบบความเชื่อของกลุ่มที่สม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลงและจะยึดรูปแบบของวิถีชีวิตของเขา

2.2.8 ทฤษฎีกลวิธีสร้างความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นของ Gresham M. Sykes และ David Matza¹⁸ ได้อธิบายว่า วัยรุ่นที่กระทำความผิดมีวิธีปลอบใจตนเองเพื่อให้สามารถกระทำสิ่งผิดกฎหมายได้โดยไม่รู้สึกละอาย วิธีการคิดหรือหาเหตุผลเพื่อความชอบธรรมในการกระทำความผิดของวัยรุ่นนี้ Gresham M. Sykes และ David Matza เรียกว่า “กลวิธีสร้างความเป็นกลาง” ซึ่งสรุปได้ว่าการปฏิเสธความรับผิดชอบต่อการกระทำ ความผิด วัยรุ่นจะอ้างว่าสภาพแวดล้อมผลักดันให้เขากระทำความผิดและเขาไม่สามารถควบคุมหรือไม่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของตนเอง วัยรุ่นจะกล่าวหาสาเหตุที่ตนกระทำความผิดเพราะมีพ่อแม่ที่ไม่รักเขามีเพื่อนไม่ดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น อยู่ในชุมชนแออัด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการปฏิเสธความเสียหาย วัยรุ่นที่กระทำความผิดมักอ้างว่าการกระทำของตน ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น เช่น เมื่อเกิดการต่อยกันก็มองว่าเป็นการตกลงของทั้งสองฝ่าย ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน อีกทั้งยังมีการปฏิเสธผู้เป็นเหยื่อ วัยรุ่นมองว่าคนที่ตนทำร้ายสมควรได้รับการกระทำนั้นแล้ว เช่น ทำร้ายพวกกระเทยหรือคนต่างผิว แล้วอ้างว่าคนพวกนี้ไม่สมควรอยู่ในสังคมหรือขโมยของในร้านค้าโดยบอกว่าเจ้าของร้านขโมยโก่งสมควรถูกขโมย กลวิธีเพื่อสร้างความเป็นกลางยังมีการกล่าวหาผู้กล่าวหา วัยรุ่นจะเปลี่ยนจุดความสนใจจากความผิดที่เขากระทำไปยังผู้ที่ปฏิเสธเขา เช่น พยายามกล่าวถึงการฉ้อโกง ความโง่ ความโหดร้ายของตำรวจ หรือ

¹⁷ สุดสงวน สุธีสร. เล่มเดิม. หน้า 90.

¹⁸ เทพ สามงามยา. (2550). หลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล. หน้า 15-17.

ความลำเอียงของครู การที่เขาเชื่อว่าผู้อื่นทำให้ง่ายต่อการเก็บกดความผิดของตนและการกล่าวอ้างเพื่อความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม วัยรุ่นจะคิดว่าที่เขากระทำ ความผิดเป็นการเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเพื่อน คือ ขอมละเมิดบรรทัดฐานของสังคม เพื่อปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่

Gresham M. Sykes และ David Matza¹⁹ กล่าวว่า กลวิธีดังกล่าวนี้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การควบคุมทางสังคมต่อเด็กมีประสิทธิภาพลดลงซึ่งมีผลทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดรูปทฤษฎีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง ทฤษฎีกลวิธีสร้างความเป็นกลาง และทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง เป็นการอธิบายถึงสาเหตุในการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นภายในสังคม ซึ่งทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีมีคำอธิบายที่สอดคล้องตรงกันว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญาส่วนใหญ่จะเกิดจาก ปัญหาความแตกแยกของครอบครัว ปัญหาความยากจนของครอบครัว ปัญหาการไม่ได้รับการศึกษาและปัญหาของการคบเพื่อนที่ไม่ดี ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมสิ่งไม่ดีที่อยู่ใกล้กับตัวเองและมองว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยไม่มองถึงความถูกต้องและความเป็นธรรมของสังคมเพียงเพื่อหาจุดเด่นให้กับตนเอง โดยไม่คำนึงว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นถูกหรือผิด อย่างเช่น ทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง ได้ให้คำอธิบายว่าการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมและโอกาสในการมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เช่นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสลัมย่อมมีโอกาสที่จะกระทำผิดมากกว่า ส่วนทฤษฎีกลวิธีเพื่อสร้างความเป็นกลางได้ให้คำอธิบายว่า วัยรุ่นที่กระทำผิดมีวิธีปลอบใจตนเองเพื่อให้สามารถกระทำสิ่งที่ผิดกฎหมายได้โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นความผิดและทฤษฎีคบหาสมาคมที่แตกต่าง ได้ให้คำอธิบายว่าพฤติกรรมที่จะเป็นอาชญากรของวัยรุ่นเกิดจากการเรียนรู้ศึกษาวิธีการเทคนิคขั้นต้นด้วยการคบหาสมาคมในสิ่งที่ผิดกฎหมาย

2.3 สาเหตุของการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุใด เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องค้นคว้าให้พบสาเหตุที่เป็นสมมุติฐานแห่งการกระทำผิดเพื่อจะได้สามารถแก้ไขและป้องกันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม²⁰ ในการที่จะเข้าใจถึงสาเหตุที่เด็กกระทำผิดกฎหมายนั้น²¹ จำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุต่างๆ

¹⁹ แหล่งเดิม.

²⁰ สุทธิณี รัตนวราท. (2531). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. หน้า 27.

²¹ โสภกา ขิปลมันน์. (2536). บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน. หน้า 128 - 132.

อันประกอบด้วยสาเหตุทางด้านร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม ทางบุคลิกภาพ อุปนิสัย ความเชื่อถือและแรงจูงใจอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย ดังนั้น สาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กอาจเกิดจากตัวเด็กและเยาวชน ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม สื่อสารมวลชน ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1) สาเหตุจากตัวเด็กและเยาวชน อันได้แก่

(1) สาเหตุทางด้านพันธุกรรม เป็นสาเหตุให้เด็กเกิดมามีสภาพร่างกายที่ผิดปกติ เช่น ปัญญาอ่อน จิตใจบกพร่อง อันทำให้เด็กไม่สามารถยับยั้งใจต่อสิ่งยั่วยุต่างๆ นอกจากนี้ยังเกิดจากความผิดปกติของโครโมโซมอันมีผลให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว มีความเป็นปรปักษ์ต่อสังคม

(2) ความผิดปกติในระหว่างตั้งครรภ์ ทำให้เกิดความพิการมาตั้งแต่กำเนิดหรือมีโรคภัยเบียดเบียนในภายหลัง ทำให้เด็กรู้สึกว่ามีปมด้อยน้อยเนื้อต่ำใจ มองโลกในแง่ร้าย เด็กอาจเข้าใจผิดคิดว่าตนถูกดูหมิ่น ถูกล้อเลียน อาจทำให้เกิดการบันดาลโทสะกระทำการตอบโต้อย่างรุนแรงอันนำไปสู่การทำความผิดอาญาขึ้น

(3) ภาวะทางจิตใจอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของร่างกายและอารมณ์ตามพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงวัยรุ่น ทำให้เด็กยังปรับตัวไม่ได้ ประกอบกับพ่อแม่ผู้ปกครองไม่เข้าใจ ทำให้เด็กมีอารมณ์ขุ่นมัว เป็นคนคิดมากและชอบแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นได้

(4) ระดับสติปัญญาที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคน อันมีความเฉลียวฉลาดไม่ทัดเทียมกัน เป็นสาเหตุให้เด็กเกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน ประกอบกับพ่อแม่ผู้ปกครองไม่เข้าใจ ไม่มีเวลาในการให้กำลังใจแก่เด็ก ทำให้เด็กหนีเรียน คบเพื่อนชั่วและตกเป็นเหยื่อของความชั่วร้ายต่างๆ ในสังคมอันอาจถูกชักจูงไปในทางที่ผิดและกระทำผิดไปในที่สุด

2) สาเหตุจากครอบครัว

พฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกต่อสังคมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพครอบครัว²² บรรยากาศภายในครอบครัวของเด็กได้ว่าเป็นอย่างไร ครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่ถูกมองว่าเป็นปัจจัยให้เด็กกระทำผิด โดยปัจจัยทางครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการทำความผิดของเด็กพิจารณาได้ดังนี้

(1) ความกดดันพฤติกรรมและการลงโทษที่ไม่มีความแน่นอน เป็นต้นว่ามีการเข้มงวดในความประพฤติที่เคร่งครัดจนเกินไปโดยขาดการชี้แจงเหตุผลให้เด็กเข้าใจว่าทำไมจึงถูกลงโทษ หรือการลงโทษที่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของพ่อแม่อาทิในความคิดอย่างเดียวกัน บางครั้งเด็กถูกลงโทษ บางครั้งไม่ถูกลงโทษ ทำให้เด็กสับสน ไม่รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำอันนำไปสู่การกระทำผิดได้

²² แหล่งเดิม.

(2) ความแตกแยกของครอบครัว จะมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กอย่างยิ่ง เจนเวย์ ศึกษาพบว่า เด็กที่ทำผิดมักมาจากครอบครัวที่มีแต่แม่เพียงคนเดียวหรือพ่อเพียงคนเดียว ซึ่งสูญเสียพ่อหรือแม่อีกคน หนึ่ง ไปอันเนื่องจากการตาย หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ นอกจากนี้ กอร์ดอน ได้ศึกษา พบว่า 30-60% ของเด็ก ที่ทำผิดมักมาจากครอบครัวแตกแยกซึ่งอาจเป็นเพราะพ่อหรือแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เติบโต ได้อย่างดี เพียงผู้เดียว

(3) การขาดความอบอุ่นในครอบครัว บิดามารดาทะเลาะเบาะแว้งทุบตีกันเป็นประจำ สภาพความไม่ปรองดองกันภายในครอบครัวจะมีผลต่อจิตใจเด็กทำให้เด็กขาดความมั่นคงทางด้านจิตใจ และอารมณ์ทำให้เด็กถูกกดดันจึงหาทางออกด้วยการกระทำผิด

(4) การขาดการเอาใจใส่ดูแล ปลดปล่อยละเลยทอดทิ้งของพ่อแม่ มีผลให้เด็กก้าวร้าว ขาดความรักความอบอุ่นจนส่งผลให้เด็กเรียกร้องความสนใจด้วยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอีกทั้งยังส่งผลให้ เด็กมีปัญหาในการปรับตัวกับเพื่อนและการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ อันนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน กลายเป็นเด็กประพฤติกเร จากการศึกษานี้ของเคมปีในปี 1980 ได้ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มเด็กที่กระทำผิดกับ กลุ่มผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพการงานประเภทรุนแรงพบว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง ประสบการณ์ของการถูกทอดทิ้งในวัยเด็กกับการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม นอกจากนี้เจนเวย์ยังได้กล่าว ย้ำว่าเด็กที่ถูกทอดทิ้งทุกรายมีแนวโน้มไปสู่การมีพฤติกรรมก้าวร้าว ประพฤติกเรในอนาคต

3) สาเหตุจากโรงเรียน

โรงเรียนอาจจะเป็นแหล่งผลิตเด็กกระทำผิด²³ หรือ โรงเรียนอาจช่วยป้องกันเด็กกระทำ ผิดและอาจช่วยเด็กที่กระทำผิดแล้วให้กลับตัวเป็นคนดีได้ โคนเฮนกล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนกับการ กระทำผิดของเด็กไว้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันเสริมสร้างพฤติกรรมและบุคลิกภาพของวัยรุ่นให้ดำเนินไปสู่ ชีวิตวัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ได้ ถึงแม้โรงเรียนไม่ได้มีหน้าที่ป้องกันการประกอบอาชีพการงานและการกระทำ ผิดโดยตรงก็ตาม แต่โรงเรียนก็มีส่วนเสมือนเป็นคั้งครอบครัว เพราะเป็นสถาบันที่มีส่วนอบรมสั่งสอน เสริมสร้างบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กโดยผ่านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่างๆ

การกระทำผิดของเด็ก เป็นผลส่วนหนึ่งที่ได้มาจากประสบการณ์ด้านลบที่ได้รับมาจาก โรงเรียนเพราะมีข้อบกพร่องจากด้านการศึกษาที่ไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของเด็กที่มาจากครอบครัวชั้น ต่ำได้ เด็กพวกนี้ได้รับอิทธิพลจากบ้านที่ให้ประพฤติกเรอยู่แล้ว ข้อบกพร่องของโรงเรียนกลับทำให้เด็ก เหล่านี้ยังมีความประพฤติกเรยิ่งขึ้นไปอีก

4) สาเหตุจากกลุ่มเพื่อน

เพื่อนมีความสำคัญอย่างมากต่อเด็กวัยรุ่นจะคลุกคลีและใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนมาก ที่สุด มักมีการรวมกลุ่มกันเป็นแก๊งค์อันมีค่านิยมและทัศนคติที่คล้ายกัน จะพบว่าถ้าวัยรุ่นรวมกลุ่ม

²³ แหล่งเดิม.

อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดีก็จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่ดีตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มแก๊งค์จะมีการถ่ายทอดเทคนิคในการกระทำผิด มีการส่งเสริมให้ทำความผิดเพื่อความตื่นเต้นและให้ผลประโยชน์ร่วมกันในการทำผิด คอยปกป้องเด็กในกลุ่มว่าเป็นคนเก่งกล้า ชักนำให้ซัดฟันคำสั่งพ่อแม่และเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ซัทเทอร์แลนด์และเครซเซอร์ยืนยันว่า การคบค้าสมาคมกับกลุ่มบุคคลที่ชักจูงให้ทำผิดอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานานจนถอนตัวไม่ขึ้นจะมีผลให้เด็กได้รับการถ่ายทอดค่านิยม เทคนิคและทัศนคติในการทำผิด และในที่สุดก็จะทำการกระทำผิดกฎหมายได้

5) สาเหตุจากสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ทาทท์และอิงแลนด์ได้ศึกษาและกำหนดลักษณะสภาพแวดล้อมของที่อยู่ที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้กล่าวคือ²⁴ ตามละแวกบ้านที่ยากจนที่มีครอบครัวตั้งอยู่หนาแน่น มักจะมีการรบกวนชิงวิ่งราวและการขโมยกันโดยทั่วไป โดยย่านแหล่งสลัมที่มีความยากจน มีสภาพไร้กฎหมายคือต่างคนต่างทำอะไรตามความต้องการของตน โดยไม่ได้คำนึงว่าสิ่งที่ทำนั้น จะผิดกฎหมายหรือไม่ กล่าวได้ว่าแหล่งที่ถูกตัดขาดจากสังคม ขาดระเบียบแบบแผนและมีความขัดแย้งกันทางวัฒนธรรมภายในแหล่งนั้นด้วย

นอกจากนี้เขตที่อยู่อาศัยที่อยู่กันอย่างหนาแน่นและขาดความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวเขตยากจนหรือเขตสลัมที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่เพียงกลุ่มเดียว รวมถึงเขตแห่งความเลวร้าย ซึ่งตำรวจเข้าปกป้อง มีโสเภณีและการพนันอยู่ทั่วไป ตำรวจเองก็ไม่แก้ไขปัญหาแต่อย่างใด ซอร์และแมคเคย์ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพสถานที่ๆ เด็กกระทำผิดพบว่าการกระทำผิดของเด็กมีอัตราสูงมากในเขตใจกลางเมือง เขตย่านการค้าย่านอุตสาหกรรม

ส่วนไรสและโรเดสศึกษาการกระทำผิดของเด็ก โดยแบ่งกลุ่มประชากรศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มคือกลุ่มชนชั้นต่ำ กลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มชนชั้นสูงพบว่าเด็กในกลุ่มชนชั้นต่ำไม่สามารถแข่งขันกับเด็กในกลุ่มชนชั้นกลางได้ ดังนั้นทางออกของเด็กในกลุ่มชนชั้นต่ำ คือการสร้างวัฒนธรรมในรูปแบบแก๊งค์ของการกระทำผิดในเด็กกลุ่มเด็กขึ้น

6) สาเหตุจากสื่อสารมวลชน

ปัจจัยสำคัญอันเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการประกอบอาชญากรรมของเด็กคือ สื่อสารมวลชน²⁵ อันเป็นแหล่งสะท้อนให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามทางด้านลบ เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้และทำตามในสิ่งที่สื่อสารมวลชนได้นำมาเผยแพร่ให้เห็นทั้งในรูปแบบของหนังสือ ภาพยนตร์ ทีวี

ชแลมม์ นักอาชญาวิทยาท่านนี้ได้กล่าวว่า เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นลบต่อสังคมผ่านทางสื่อมวลชนนานาชนิด การถ่ายทอดรายงานข่าวเป็นประจำเกี่ยวกับพฤติกรรมของ

²⁴ แหล่งเดิม.

²⁵ แหล่งเดิม.

อาชญากร โดยเฉพาะในภาพยนตร์บางประเภทที่แสดงให้เห็นถึงชาวปัญญาและความสามารถอันเยี่ยมของอาชญากรมีอิทธิพลสูงมากต่อการคล้อยตามและทำตามของเด็กและเยาวชน รายการภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ที่เป็นหนังอาชญากรรมประเภทรุนแรงโหดร้ายยังเป็นอันตรายต่อเด็กวัยรุ่นมากเพราะยังอ่อนด้วยสติปัญญาและเหตุผลอันนำไปสู่ความภาคภูมิใจประทับใจของเด็กที่จะเลียนแบบทำตามอีรอนได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์ สารคดีที่มีความรุนแรง การต่อสู้และฆ่ากัน พบว่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับความก้าวร้าวในจิตใจของเด็ก ยิ่งดูมากเท่าไร เด็กก็จะยิ่งมีความก้าวร้าวรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

2.4 เกณฑ์มาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน

2.4.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child)

สหประชาชาติโดยองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF: United Nations Children's Fund) ได้ร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ขึ้นเพื่อให้มีผลบังคับแก่รัฐที่ให้การรับรอง โดยได้ปรับปรุงเนื้อหาในเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อให้การคุ้มครองเด็กมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น รวมถึงการรับรองว่าเด็กเป็นผู้ทรงสิทธิ (subject) ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญาดังกล่าวนี้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1990²⁶ ปัจจุบันมีประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจำนวนถึง 195 ประเทศ ถือเป็นอนุสัญญาระดับที่ได้รับการรับรองมากที่สุด คงมีเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่ยังไม่เข้าเป็นสมาชิกคือ ประเทศโซมาเลียและประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศไทยได้ให้การรับรองในภาคยานุวัติสารเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 และกำหนดให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535²⁷ อนุสัญญานี้เน้นให้ความคุ้มครองเด็กในอันที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมมากขึ้น จึงถือได้ว่าอนุสัญญาระดับนี้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศฉบับแรกที่ทำให้ความคุ้มครองและส่งเสริมชีวิตและพัฒนาการขั้นพื้นฐานของเด็กอย่างแท้จริงและถือว่าเป็นการกำหนดมาตรฐานสากลทางกฎหมายที่นานาประเทศได้ร่วมตกลงกันเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็ก

อนุสัญญาได้กำหนดกลไกภายในของรัฐ คือ รัฐภาคีจะจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายและมาตรการฝ่ายบริหารที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิที่อนุสัญญาระดับนี้กำหนดไว้ ไม่ว่าจะโดยวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมายภายในของรัฐให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญา

²⁶ นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์. (2545). กฎหมายที่เด็กควรรู้. หน้า 5-6.

²⁷ กมลินทร์ พินิจภูวดล. (2540, ธันวาคม). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก: สิทธิเด็กในประเทศไทย. *บทบัญญัติ*, เล่ม 53, ตอน 4. หน้า 101.

ซึ่งกลไกภายในของรัฐนี้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพมากเนื่องจากมีสภาพบังคับ(sanction) หากได้มีการละเมิดต่อสิทธิเด็ก

2.4.2 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง)

องค์การสหประชาชาติได้มีการเสนอกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ.1985 เชิญชวนประเทศสมาชิกให้ปรับปรุงกฎหมาย นโยบายและวิธีปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎแห่งกรุงปักกิ่ง โดยปรับปรุงให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของระบบคดีเด็กและเยาวชนในทุกส่วนของโลกจัดทำสิ่ง ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นหลักปฏิบัติทั่วไปที่ดีในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนคือ เป็นเงื่อนไขขั้นต่ำที่สหประชาชาติยอมรับไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายใดก็เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยกฎแห่งกรุงปักกิ่ง ทั้งนี้ได้กำหนดมาตรฐานในองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการแห่งรัฐภาคีพึงถือเป็นแนวทางไปปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำผิด²⁸ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนชั้นเจ้าพนักงานกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) จุดมุ่งหมายของความยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

ระบบความยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนควรเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชนและให้เกิดความมั่นใจว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้สัดส่วนกับสภาพแวดล้อมทั้งของผู้กระทำผิดและความผิดที่ได้กระทำลงไป

2) ขอบข่ายของการใช้ดุลพินิจ

(1) เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีความต้องการอันเป็นพิเศษอยู่มากเท่าๆ กับที่มีมาตรการต่างๆ อย่างพร้อม จึงควรอนุญาตให้มีขอบข่ายที่เหมาะสมสำหรับการใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอนของกระบวนการและในระดับต่างๆ ของการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่เด็กและเยาวชน ได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดีและการติดตามผลในการวางข้อกำหนดหรือคำพิพากษา

(2) อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจในทุกขั้นตอน และทุกระดับตามที่กล่าวถึงนี้ควรใช้ความอดุสาหะ พยายาม เพื่อให้ดุลพินิจนั้นมีความน่าเชื่อถือที่สามารถอธิบายได้

²⁸ วชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2537, กันยายน-ตุลาคม). “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.” *ดุลพินิจ*, ปีที่ 41, เล่มที่ 5. หน้า 18-26.

(3) ควรกำหนดให้ผู้ใช้อุตุพินิจมีคุณสมบัติพิเศษหรือได้รับการฝึกหัดให้มีความสุขุมรอบคอบในการใช้อุตุพินิจตามหน้าที่และอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

2.5 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานควบคุมเลี้ยงช้างไปกับศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษแยกออกจากศาลธรรมดา

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

แนวคิดในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน²⁹ ได้เริ่มมีแนวความคิดในการจัดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่ความคิดในเรื่องนี้ต้องระงับไว้เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2493 ได้มีการรื้อฟื้นความคิดในเรื่องการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในที่สุดในปี พ.ศ. 2494 ก็ได้มีการเสนอพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็ก พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็ก พ.ศ. 2494 โดยได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2494 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าวนี้ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นในกรุงเทพมหานครเป็นแห่งแรก โดยได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2495 ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 กระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็ก พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2534 ก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้ตามเป็นกฎหมายคือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ได้มีการเพิ่มบทบาทการพิจารณาคดีครอบครัวเพื่อพิทักษ์คุ้มครองสวัสดิภาพของครอบครัวเช่นเดียวกับสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงได้มีการเปลี่ยนชื่อศาลของศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว และสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

²⁹ วิชา มหาคุณ. (2539). ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวคิดสากล. หน้า 7-9.

2.5.2 การกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.5.2.1 การควบคุมบังคับบัญชา

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นควบคู่กับศาลคดีเด็กและเยาวชน มีผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชา³⁰ ภายใต้บังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค³¹ ส่วนกลางกรุงเทพมหานคร คือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง แบ่งงานออกเป็น 4 กอง คือ กองอำนาจการ กองคุมประพฤติ กองแพทย์ และกองแรกรับ³²

2.5.2.2 เขตอำนาจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีเขตอำนาจเช่นเดียวกับศาลคดีเด็กและเยาวชน นอกจากนี้แล้วสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแต่ละแห่งยังต้องรับเด็กและเยาวชนในจังหวัดอื่นๆ ที่ศาลจังหวัดนั้นๆ ได้พิพากษาให้ส่งตัวไปรับการฝึกและอบรมในสถานพินิจฯ เหล่านั้นอีกด้วย

2.5.2.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน มีดังต่อไปนี้³³

(1) ควบคุมเด็กและเยาวชน ผู้ต้องหว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลคดีเด็กและเยาวชนไว้ในระหว่างมีการสอบสวนหรือพิจารณาคดี ทั้งนี้จะควบคุมตัวไว้หรือให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวแล้วแต่ดุลยพินิจของผู้บัญชาการสถานพินิจ เมื่อพนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาควบคุมตัวไว้แล้ว กฎหมายบัญญัติให้ทำการสืบเสาะและพินิจประวัติความเป็นมาของเด็กและเยาวชน เช่น อายุ การศึกษา เป็นต้น³⁴ แม้ว่าศาลจะไม่ได้มีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจก็ตาม ก็ยังเป็นหน้าที่ของสถานพินิจ การสืบเสาะและพินิจเป็นการแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ และวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ ของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย รวมทั้งสาเหตุแห่งการกระทำผิด แล้วพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้เสนอรายงานพร้อมกับความเห็นและข้อเสนอแนะต่อศาลเพื่อให้ศาลได้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนผู้นั้น³⁵

³⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 32.

³¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 20.

³² ชัยยันต์ สุข โชติ. (2534). แนะนำศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ใน *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลคดีเด็กและเยาวชน-สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก*. หน้า 21-23.

³³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 34.

³⁴ ชัยยันต์ สุข โชติ. เล่มเดิม. หน้า 22.

³⁵ นิพนธ์ ใจสำราญ. เล่มเดิม. หน้า 334.

(2) รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อนำเสนอต่อศาลประกอบการวินิจฉัย

(3) ดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปล่อยเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวไปสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยการทำงานอาสาสมัคร เช่น จัดหางานให้ทำ หรือจัดหาผู้อุปการะไว้ในรายที่ไม่มีบิดามารดา

(4) การควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจระหว่างรอผลการสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หรือระหว่างที่รับตัวไว้ทำการฝึกและอบรมนั้นจะต้องจัดสวัสดิการในด้านกรกินอยู่ หลับนอน การเสริมสร้างพละนาถัย การรักษาพยาบาลโรครักยัไขเจ็บ และการจัดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเข้าเยี่ยมเยียน

(5) หน้าที่ในด้านการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เมื่อศาลสั่งใช้วิธีการฝึกอบรม คือ เอาตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นงานหัวใจของศาลคดีเด็กและเยาวชนในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของเด็กและเยาวชนเพื่อสวัสดิภาพและอนาคต การจัดฝึกและอบรมทั้งในส่วนกลางกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคจะจัดหน่วยงานคล้ายคลึงกัน คือ การจัดให้ครบหลักการศึกษา 4 ประการ คือ พุทธศึกษา หัตถศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา การจัดการเรียนการสอนนอกจากจะใช้เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางเอง ยังรับอาสาสมัครจากภายนอกเข้ามาช่วยเหลืออีกด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนได้รับประโยชน์จากการฝึกและอบรมอย่างเต็มที่³⁶

นอกจากนี้ ตามมาตรา 38 ยังกำหนดไว้ด้วยว่า ในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) จัดให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญอย่างน้อยให้พออ่านออกเขียนได้ ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ หรือปฏิบัติงานอื่นใด เพื่อไม่ให้มีเวลาว่างโดยไม่จำเป็นให้เหมาะสมกับจิตใจและสุขภาพเด็กหรือเยาวชนนั้น

2) ออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุม

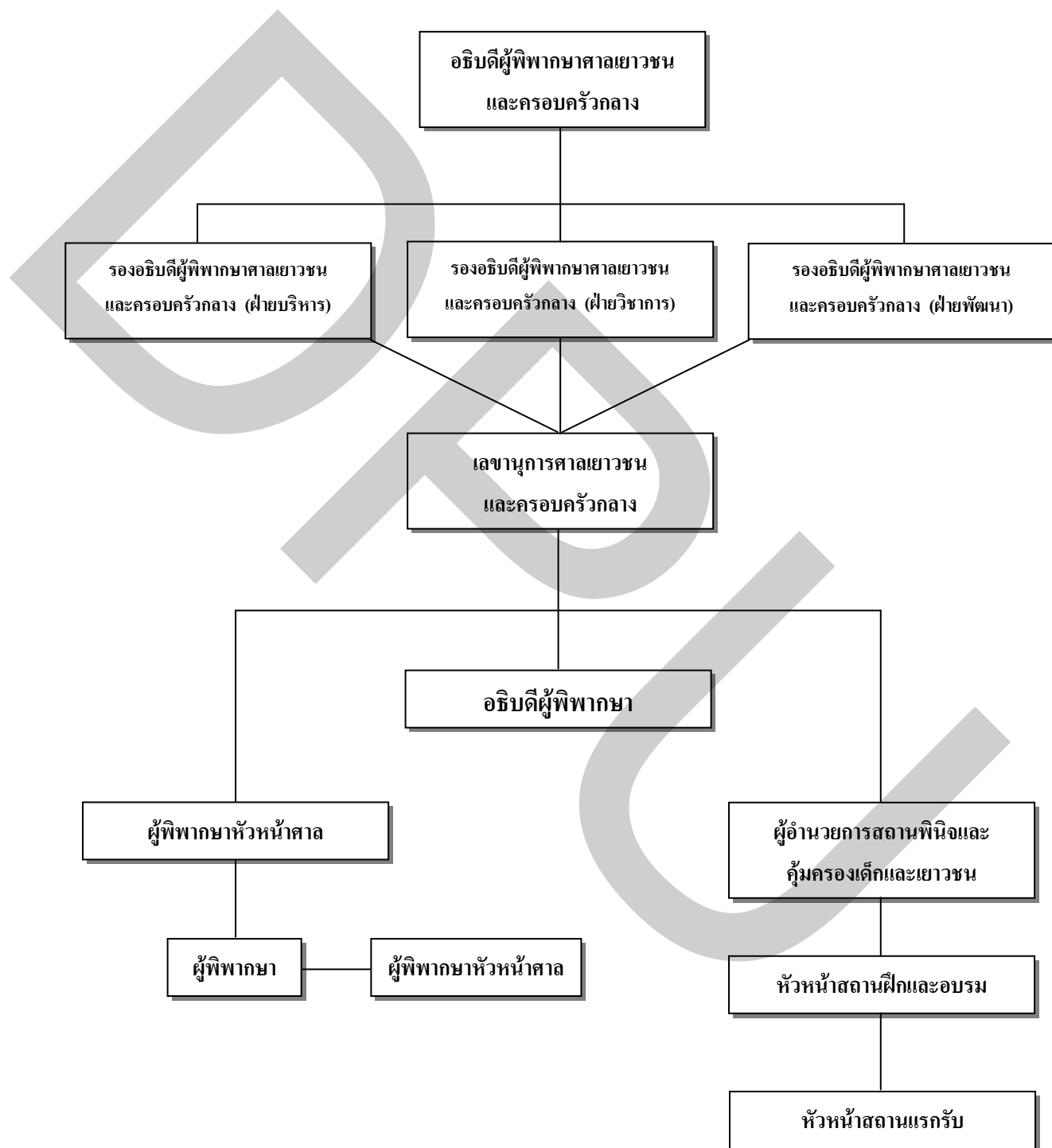
3) ลงทัณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19 แก่เด็กและเยาวชนที่ละเมิดกฎหมายประพฤดิชั่วหรือกระทำผิดวินัย ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง³⁷

³⁶ ชัยยันต์ สุข โชติ. เล่มเดิม. หน้า 23.

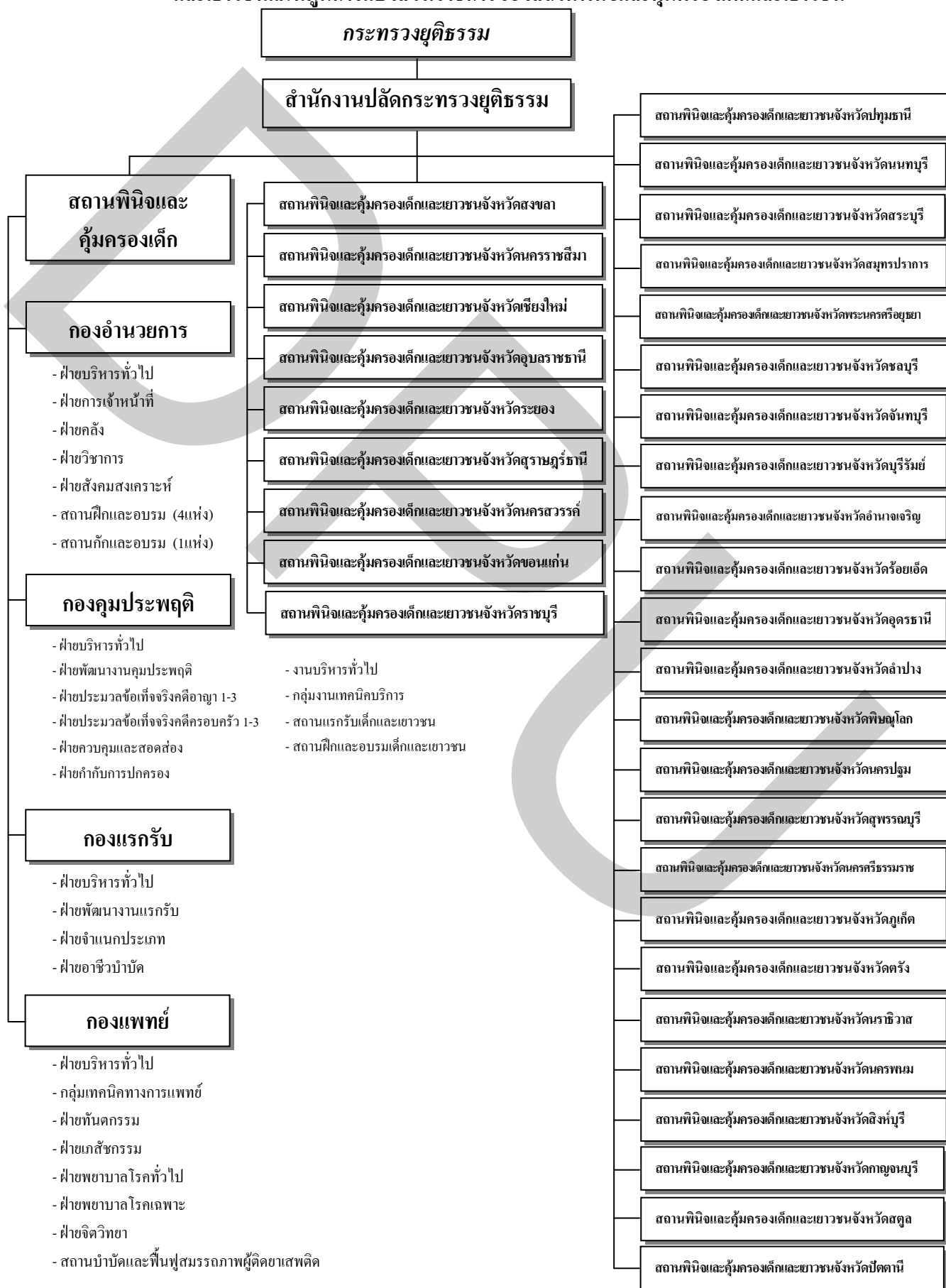
³⁷ คูฎากษนวก ข.

- 4) ส่งเด็กหรือเยาวชนซึ่งมีความประพฤติเลวร้าย อันจะเป็นภัยต่อเด็กหรือเยาวชนอื่น ไปกักไว้ในสถานที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะ หรือในเรือนจำ โดยได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง จะส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังเรือนจำก่อนก็ได้ แล้วรายงานให้ศาลทราบโดยเร็ว
- 5) อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานพินิจฯ เป็นครั้งคราวตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 6) อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนในคดีที่ศาลมีคำสั่งพิพากษาหรือคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ออกไปศึกษาในสถานศึกษาประเภทไปมานอกสถานพินิจฯ ตามที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวให้ความเห็นชอบแล้ว

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานศาลเยาวชนและครอบครัว
และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตารางที่ 2.2 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการศาลเยาวชนและครอบครัวและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแผนภูมิการแบ่งส่วนราชการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2544 ตามมาตรา 72 ได้ระบุว่า “ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ และสำนักงานศาลยุติธรรมมีอิสระในการบริหารงานบุคคล งบประมาณและการดำเนินงานอื่น ทั้งนี้ ตามกฎหมายกำหนด”³⁸

ด้วยเหตุนี้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะซึ่งเป็นหน่วยงานธุรการของศาลเยาวชนและครอบครัว จึงจำเป็นต้องแยกออกเป็นอิสระจากศาล ขณะที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเองก็จะ เป็นองค์กรอิสระเช่นกัน โดยแยกออกไปจากกระทรวงยุติธรรม ส่วนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชนที่อยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลาง และสถานพินิจจังหวัดต่างเป็นอิสระจากกัน การบริหารจะอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของปลัดกระทรวง ยุติธรรม โดยตรง และจะมีการยกฐานะของสถานพินิจฯ เป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้³⁹

1) ให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีภารกิจเกี่ยวกับการพินิจเด็กและเยาวชนที่กระทำ ผิด โดยให้การศึกษา การฝึกอบรม การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และการสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถ กลับเข้าสู่ครอบครัวและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ส่งเสริมความมั่นคงของ สถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์การ หันเหคดียอกจากกระบวนการยุติธรรมและมาตรการอื่นๆ

(2) ดำเนินการด้านคดีอาญา คดีครอบครัว กำกับการปกครอง และการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาและสงเคราะห์ ตลอดจนการติดตามประเมินผลเด็กและเยาวชน

(3) ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

(4) ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนากฎหมาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้ง ระบบรูปแบบ วิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดี และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

(5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่ กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

³⁸ กนกวรรณ ตั้งจิตบำรุง. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามดูแลความประพฤติของเด็ก และเยาวชนตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จังหวัดเชียงใหม่. หน้า 8.

³⁹ แหล่งเดิม.

2) ให้แบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

- (1) สำนักงานเลขาธิการกรม
- (2) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- (3) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร
- (4) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
- (5) สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน

3) ส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานเลขาธิการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของกรมและราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกอง หรือส่วนราชการใด โดยเฉพาะ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

ก. ปฏิบัติงานสารบรรณของกรม

ข. ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและงานเลขาธิการกรม

ค. ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่ และยานพาหนะของกรม

ง. จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม

จ. ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของหน่วยงานในสังกัดกรม

ฉ. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(2) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ดำเนินการด้านการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟู ป้องกัน พัฒนา พฤตินิสัย และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม

ข. ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

ค. ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

(3) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ดำเนินการด้านการสืบเสาะ ประมวลข้อเท็จจริงในคดีอาญา คดีครอบครัวกำกับการปกครองและดูแลรักษาทรัพย์สินและสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ ตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล

ข. ดำเนินการด้านการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกันพัฒนา พหุคูณภัย และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี

ค. ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

ง. ปฏิบัติงานร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

(4) สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. พัฒนาระบบรูปแบบมาตรฐาน แนวทางปฏิบัติในด้านการพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน งานคดี การจำแนก การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนา สงเคราะห์ และบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การสุขภาพและอนามัยในสถานควบคุม และงานป้องกันเด็กและเยาวชน กระทำคามผิด

ข. กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริมด้านการพัฒนาระบบบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน งานคดี การจำแนก การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนา สงเคราะห์ และบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การสุขภาพและอนามัยในสถานควบคุม และงานป้องกันเด็กและเยาวชน กระทำคามผิด

ค. ประสานความร่วมมือทางวิชาการด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนา และสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

ง. สนับสนุนและบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่มีปัญหารุนแรงพิเศษ

จ. ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

ฉ. ดำเนินการด้านจัดทำแผนงาน โครงการ ตลอดจนการติดตาม ประเมินผลและงานข้อมูลสารสนเทศของกรม

ช. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2.6 สถานะและความสำคัญของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ผู้อำนวยการสถานพินิจ หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานพินิจให้ปฏิบัติราชการแทน⁴⁰ มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งปวงตลอดจนปกครองบังคับบัญชาพนักงานของสถานพินิจนั้น และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์และอำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534⁴¹

จึงกล่าวได้ว่าในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มีบทนิยามไว้ชัดเจนว่า “ผู้อำนวยการสถานพินิจ” หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานพินิจให้ปฏิบัติราชการแทนด้วย ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัตินี้มีโครงสร้างตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งมีบทบัญญัติอยู่หลายมาตราที่กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจไว้ ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจคงจะดำเนินการทุกอย่างด้วยตนเองไม่ได้ พระราชบัญญัตินี้จึงเปิดทางให้มีการมอบหมายให้บุคคล อื่นปฏิบัติราชการแทนได้⁴²

พนักงานคุมประพฤติ หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534⁴³

จากบทนิยามของคำว่า “พนักงานคุมประพฤติ” นี้จะเห็นได้ว่าอำนาจและหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤตินี้ได้จำกัดเฉพาะในเรื่องสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ความคุมและสอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชนในคดีอาญา แต่ยังมีอำนาจและหน้าที่อย่างอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เช่น ในมาตรา 43 และ 44

มาตรา 43 ให้พนักงานคุมประพฤตินี้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่น และโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) สืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 34 (1) เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาและบุคคลอื่น

⁴⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 4.

⁴¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 37

⁴² ปฏิกรณณ์ คงพิพิช. เล่มเดิม. หน้า 12-13.

⁴³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 4.

2) คุมประพุดิเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาล ตลอดจนคู่มืออบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ซึ่งอยู่ระหว่างกุมประพุดิ

3) สอดส่องให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไข เพื่อคุมความประพุดิตามที่ศาลกำหนด

4) ให้คำแนะนำแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ใน เรื่องการเลี้ยงดู อบรมและสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน

5) ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เยาว์ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้อง บังคับใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในคดีแพ่งที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้ เสีย เพื่อรายงานต่อศาล

6) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) เพื่อเสนอต่อศาล หรือผู้อำนวยการสถานพินิจ

7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

มาตรา 44 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 43 ให้พนักงานคุมประพุดิตมี อำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้มี อำนาจดังต่อไปนี้ด้วย คือ

1) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่า กระทำความผิด หรือของบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำการงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับ ด้วย ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกและสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

2) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เยาว์ หรือของบุคคล ซึ่งผู้เยาว์ อาศัยอยู่ศึกษาหรือทำการงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับกันด้วย ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ ตกและสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้นเกี่ยวกับคดีแพ่งหรือคดีครอบครัวที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและ ครอบครัวตามมาตรา 11 (3)

3) สอบถามครู อาจารย์ หรือผู้จัดการสถานศึกษาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความ ผิดศึกษาหรือเคยศึกษาอยู่เกี่ยวกับความประพุดิ การศึกษา นิสัยและสติปัญญาของเด็กหรือเยาวชน นั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้บุคคลเช่นว่านี้ทำรายงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวด้วยก็ได้

4) เรียกบุคคลซึ่งสามารถให้ข้อเท็จจริงมาพบและสอบถามหรือปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำ

5) สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองวัตถุหรือเอกสารอันจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ส่งวัตถุ หรือเอกสารนั้น

ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างอื่นที่จะต้องเข้าไปในสถานที่ตาม (1) หรือ (2) ในเวลาระหว่างพระ อาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานคุมประพุดิจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการ สถานพินิจ

พนักงานสังคมสงเคราะห์ หมายความว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ควบคุมและสอดส่องความประพฤติเด็กและเยาวชน ให้คำแนะนำและสงเคราะห์เด็กและเยาวชน ตลอดจนครอบครัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งมีอำนาจสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวและใกล้เคียง ประณีประนอมข้อพิพาทตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534⁴⁴

มาตรา 46 ให้พนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่นและโดยเฉพาะให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) สงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจหรือที่ได้ปล่อยไปแล้ว ตลอดจนให้คำแนะนำควบคุมดูแลและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น
- 2) ให้คำแนะนำแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่เกี่ยวกับการเลี้ยงดู อบรมและสั่งสอนเด็กหรือเยาวชน เพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กหรือเยาวชน
- 3) สอดส่องให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไข เพื่อคุ้มครองความประพฤติตามที่ศาลกำหนด
- 4) ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในการสืบเสาะภาวะความเป็นอยู่ของครอบครัวและใกล้เคียง ประณีประนอมข้อพิพาทในครอบครัว
- 5) ทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม (1) (2) (3) และ (4) เพื่อเสนอต่อศาลหรือผู้อำนวยการสถานพินิจ
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามคำสั่งศาลหรือคำสั่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

มาตรา 47 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 46 ให้พนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- 1) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือของบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น
- 2) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยบิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เยาว์ หรือบุคคลซึ่งผู้เยาว์อาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องกับ หรือเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของคู่ความในคดีครอบครัว หรือของบุคคลซึ่งคู่ความนั้นอาศัยอยู่ ศึกษาหรือทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกและสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในที่นั้น

⁴⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 4.

3) เรียกบุคคลซึ่งให้ข้อเท็จจริงมาพบและสาบานหรือปฏิญาณตนและให้ถ้อยคำ

4) เรียกคู่ความหรือบุคคลใดมาพบเพื่อไต่ถามข้อเท็จจริงประณอมข้อพิพาทในคดีครอบครัว

ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าไปในสถานที่ตาม (1) หรือ (2) ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น พนักงานสังคมสงเคราะห์จะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งศาลหรือผู้อำนวยการสถานพินิจ

นอกจากพนักงานคุมประพฤติ และพนักงานสังคมสงเคราะห์แล้ว บทบัญญัติในมาตรา 36 กำหนดให้มีพนักงานต่างๆ ประจำสถานพินิจแต่ละแห่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการสถานพินิจ ซึ่งได้แก่ แพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา และพนักงานอื่นๆ เช่น พยาบาล พ่อครัว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือกิจการของสถานพินิจ⁴⁵

แพทย์ มีหน้าที่ตรวจรักษา พยาบาลเด็กและเยาวชนในระหว่าง (ก) ที่มีการสอบสวน (ข) ที่มีการพิจารณาคดี และ (ค) ระหว่างการควบคุมตัวในสถานพินิจตามมาตรา 9 (3) ทั้งนี้ไม่ว่าโรภักย์ไข้เจ็บนั้นจะเป็นสาเหตุแห่งการกระทำผิดหรือไม่ อย่างไรก็ดีถ้าสาเหตุแห่งการกระทำผิดเกิดจากโรค การบำบัดโรคให้หายก็ย่อมจะป้องกันไม่ให้เด็กกระทำผิดในเวลาภายหลังได้และ โดยที่การกระทำผิดอันเดียวอาจเกิดจากสาเหตุหลายสาเหตุผสมกัน ฉะนั้นการบำบัดโรคให้แก่เด็กอาจทำให้การที่เด็กจะกระทำผิดอาญาในเวลาภายหลังลดน้อยลงได้ นอกจากนั้นยังเป็นการสงเคราะห์เด็กไปในตัวด้วย เพราะเท่ากับเป็นทางหนึ่งซึ่งช่วยให้เยาวชนของชาติมีสุขภาพสมบูรณ์ สำหรับการตรวจโรคทางร่างกายนี้ กฎหมายบังคับให้ต้องตรวจสอบ ทั้งนี้เพราะเด็กที่ในสายตาของคนธรรมดาเป็นเด็กปรกตินั้น อาจมี โรภักย์ไข้เจ็บซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งแพทย์เท่านั้นจึงจะรู้ได้⁴⁶

จิตแพทย์ เป็นบุคคลที่สำคัญเป็นที่สองรองลงมาจากผู้อำนวยการสถานพินิจ เพราะเป็นเจ้าหน้าที่ที่จะทำให้สถานพินิจรายงานได้ว่าเด็กมีสภาพของจิตใจเป็นอย่างไร เช่น เด็กวิกลจริตหรือมีจิตบกพร่องอย่างใด การที่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุใด จริงอยู่มาตรา 26 (3) (ข) กำหนดว่าจะให้ตรวจจิตใจต่อเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กเห็นจำเป็นหรือเห็นสมควร ทั้งนี้เพราะการตรวจจิตใจทำได้ยากกว่าการตรวจร่างกาย และควรจะเป็นกรณีที่แพทย์ที่ตรวจร่างกาย (ซึ่งต้องตรวจสอบ) เสนอความเห็นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสมควรตรวจจิตใจหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อแบ่งเบาภาระจิตแพทย์ เพราะการตรวจทางจิตใจต้องใช้เวลาและความอดทนมากกว่าจะทราบผลของการตรวจแน่นอน และเพื่อให้จิตแพทย์ได้มีโอกาสฟังเสียงเฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่ต้องตรวจจิตใจจริงๆ แต่เรื่องนี้ก็เหมือนกับเรื่องการเป็นโรคทางร่างกาย กล่าวคือเด็กที่ปรากฏว่าเป็นเด็กปรกตินั้นอาจมีจิตใจผิดปกติก็ได้ ในเรื่องนี้พนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่สำคัญที่จะถ่วงทาง

⁴⁵ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2551). กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 98.

⁴⁶ หยุต แสงอุทัย. (2495). คำอธิบายกฎหมายศาลเด็ก. หน้า 236.

ให้แก่ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็ก กล่าวคือถ้าพนักงานคุมประพฤติสามารถทำตนให้เป็นที่น่าพอใจแก่บิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่และสามารถทำให้เป็นที่เข้าใจได้ว่าสถานพินิจหรือสำนักงานของคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กมุ่งที่จะสงเคราะห์เด็ก บิดามารดาอาจเล่าประวัติของเด็กซึ่งจะเป็นช่องทางให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กวินิจฉัยได้ว่า ควรส่งเด็กไปตรวจจิตใจหรือไม่เช่นเด็คนั้นมักปัสสาวะรดที่นอนในเวลากลางคืน เด็กหกล้มศีรษะกระแทกกับพื้นแล้วตั้งแต่นั้นมาเด็กได้เปลี่ยนเป็นคนละคนไปทีเดียว ฯลฯ เป็นต้นว่า ในเรื่องการตรวจจิตใจนี้ คณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กคงจะได้รับความลำบาก เพราะไม่มีจิตแพทย์ของตนเองเหมือนผู้อำนวยการสถานพินิจ⁴⁷

ข้อที่ควรระลึกมีว่า จิตแพทย์ไม่เพียงแต่มีหน้าที่ตรวจสภาพของจิตใจของเด็กหรือเยาวชนเพื่อผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กจะรายงานต่อศาล เพื่อให้ศาลรู้จักเด็กหรือเยาวชนนั้นในทุกแง่ทุกมุมเท่านั้น จิตแพทย์มีหน้าที่รักษาให้จิตใจของเด็กให้เป็นปกติด้วย ทั้งนี้คือว่าเมื่อศาลเด็กเห็นว่าสาเหตุแห่งการกระทำผิดที่เป็นสาระสำคัญอยู่ที่สภาพของจิตใจของเด็กหรืออย่างน้อยสภาพของจิตใจของเด็กได้เป็นสาเหตุหนึ่งในบรรดาสาเหตุทั้งหลายที่ทำให้เด็กกระทำผิดแล้วศาลเด็กก็จะมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาควบคุมไว้ในสถานพินิจ ซึ่งจัดตั้งไว้สำหรับศาลนั่นเอง เพื่อรักษาการเป็นคนวิกลจริตหรือจิตบกพร่องให้หายหรือให้จิตใจเป็นปกติดังเดิม หรือถ้าไม่ได้จัดตั้งสถานพินิจไว้สำหรับศาลนั้น ศาลก็อาจส่งตัวเด็กไปยังสถานพินิจอื่นเพื่อให้การศึกษาหรือทำการอบรมศีลธรรม ในกรณีเช่นว่านี้ศาลเด็กย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะทราบว่าเด็กจะต้องได้รับการรักษาพยาบาลนานเท่าใดจึงจะมีจิตใจเป็นปกติ เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กจะรายงานให้ศาลทราบ

การที่จิตแพทย์จะสามารถตรวจจิตใจของเด็กได้ถูกต้องเป็นการจำเป็นที่สถานพินิจหรือสำนักงานของคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กที่จะต้องมีความร่วมมือให้แก่จิตแพทย์เพียงพอ เช่นสถานที่เหมาะสม เช่นจะต้องให้มีโอกาสพิจารณาเด็กเป็นคนๆ ไปเป็นการเฉพาะตัว ในขณะที่พิจารณาอยู่นั้นจะต้องให้ความคุ้มครองป้องกันเด็ก ไม่ให้เด็กที่แข็งแรงข่มเหงรังแกเด็กที่อ่อนแอ ไม่ให้เด็กชู้ได้มีโอกาสใช้อิทธิพลเหนือเด็กดีหรือเด็กผิดปรกติได้มีโอกาสใช้อิทธิพลเหนือเด็กปรกติ นอกจากนี้สถานพินิจหรือสำนักงานของคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กจะต้องสร้างบรรยากาศที่ดีแก่เด็กกล่าวคือแม้เด็กจะถูกควบคุมตัว แต่ก็อย่าให้เกิดความรู้สึกว่าเด็กถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ ให้เด็กรู้สึกว่ามีแม่เด็กจะพลาดพลั้งไป เด็กก็ยังคงได้รับความรักใคร่และความสนใจพอสมควร ซึ่งจะทำได้แสดงบุคลิกลักษณะอันแท้จริงของเด็กออกมาให้ปรากฏ

⁴⁷ แหล่งเดิม. หน้า 237-238.

นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาไม่เหมือนกับจิตแพทย์ จิตแพทย์พิจารณาสภาพของจิตใจของเด็กตามหลักวิชาแพทย์ เพื่อทราบว่าเด็กเป็นโรคจิต ฯลฯ หรือไม่ แต่เด็กที่มีสภาพแห่งจิตใจเป็นปรกติอาจมีสาเหตุในทางจิตไออันทำให้เด็กกระทำการซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดได้ เช่นเด็กที่ได้รับความสะดวกซึ่งข่มเหงจากบิดามารดา หรือถูกอบรมให้มีจิตใจจรรยาหรือมีจิตใจแก่แก้น ประการที่สำคัญที่สุด ได้แก่เด็กเกิดมีความรู้สึกว่าคุณไม่เป็นที่ต้องการของบิดามารดา เคยมีคดีที่จับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กไม่ได้ แต่ด้วยความมีไหวพริบของนักจิตวิทยา ซึ่งทำตนให้เป็นที่ไว้วางใจของมารดา ข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่ามารดามีครรภ์กับชายผู้หนึ่งก่อนสมรส เลยจำใจต้องสมรสกับชายนั้นทั้งๆ ที่มารดาไม่ได้รักชายนั้นและชีวิตสมรสต่อมาก็ไม่สู้จะราบรื่น เมื่อเด็กเกิดมาเด็กก็รู้สึกว่าคุณไม่เป็นที่ต้องการของมารดาเพราะมารดาเห็นว่าเด็กเป็นต้นเหตุให้ได้รับความลำบากความก้ำกึ่งใจทำให้เด็กประพฤติชั่วจนถึงกับทำความผิดอาญา ทั้งๆ ที่เด็กมีจิตใจปรกติ เมื่อนักจิตวิทยาได้หยั่งทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กเช่นนี้และชี้แจงให้ทราบ ถ้ามารดาของเด็กร่วมมือด้วยโดยปฏิบัติตนต่อเด็กเสียใหม่ให้สาเหตุนั้นหมดไป เด็กก็กลับตนเป็นคนดีได้ และในกรณีเช่นว่านี้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กควรจะรายงานศาลให้ส่งเด็กคืนบิดามารดาตามเดิม พร้อมด้วยรายงานความเห็นว่าจะควรแนะนำแก่บิดามารดาอย่างไรการตรวจของนักจิตวิทยาสถานพินิจหรือคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็กจะทราบได้ว่าเด็กมีสติปัญญาเพียงใด เด็กมีจิตไร้สำนึกซ่อนเร้นอยู่อย่างไร สมควรจะอบรมสั่งสอนหรือให้การศึกษาเด็กอย่างไร ควรจะปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างควบคุมในสถานพินิจหรือสำนักงานของคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองที่จะรายงานต่อศาลเด็กถึงผลแห่งการตรวจในทางจิตวิทยาด้วย วิธีที่นักจิตวิทยาจะสืบเสาะข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับจิตใจของเด็กก็คือการสัมภาษณ์กับเด็ก โดยชวนให้เด็กพูดออกมา จากคำพูดของเด็กจะทำให้ทราบได้ว่าเด็กมีสติปัญญาอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไร แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำด้วยความอดทนวันนี้ไม่สำเร็จก็ต้องเลื่อนไปวันหน้าสอบถามไปที่ละเล็กละน้อย นอกจากนี้ก็มีเครื่องเล่นบางอย่างซึ่งเด็กเล่นแล้วย่อมจะแสดงว่าเด็กเฉลียวฉลาดหรือไม่ หรือเด็กมีความนึกคิดอย่างไร⁴⁸

⁴⁸ แหล่งเดิม, หน้า 243-246.

บทที่ 3

หลักการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในบทนี้จะศึกษาให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 65 รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทั้งตำรวจ อัยการ ศาล และผู้เสียหาย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวที่มีผลต่อความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ และสถิติการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลต่อการสั่งคดีของพนักงานอัยการ โดยลำดับดังต่อไปนี้

3.1 อำนาจหน้าที่หลักของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน¹ กล่าวคือ

3.1.1 การดำเนินการต่อไปรวมทั้งการปล่อยชั่วคราวเมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนแล้ว

เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ขึ้นตอนต่างๆ ในการดำเนินคดีตั้งแต่ขั้นจับกุมจนกระทั่งฟ้องร้องเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อศาล พนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนเริ่มคดีจะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด² โดยต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจโดยไม่ชักช้า และเมื่อพนักงานสอบสวนสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้วต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชน ไปยังสถานพินิจ การควบคุมต่อไปหรือการปล่อยชั่วคราวย่อมเป็นเรื่องของผู้อำนวยการสถานพินิจ

มาตรา 50 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคดีอาญา เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และคดีนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว ให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดาผู้ปกครอง

¹ คณิต ฅ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). หน้า 592.

² ฤชา ไกรฤกษ์. (2539). วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2). หน้า 2.

หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ในกรณีเช่นว่านี้ พนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาที่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ยังสถานพินิจหรือจะปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควรก็ได้

เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งโดยพลัน หากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวให้รีบส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

ส่วนการสอบสวนนั้น ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แม้ว่าจะมีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือควบคุมนั้นก็ตาม”

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการหลังจากจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งจะต้องมีการแจ้งเรื่องการถูกจับกุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ โดยมาตรา 50 วรรคแรก กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และปรากฏว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังบุคคลดังต่อไปนี้โดยไม่ชักช้า

- 1) ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ
- 2) บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาที่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน สำหรับวิธีการถามปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ โดยต้องมีพนักงานอัยการ พนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ เช่น บิดา มารดา เป็นต้น เข้าร่วมในการถามปากคำ³ ด้วย ในการถามปากคำเด็กต้องถามผ่านพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็กและไม่ต้องการตอกย้ำ

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก.

จิตใจเด็กให้เลวร้ายขึ้น และจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ⁴ ไว้ด้วย แต่ในกรณีจำเป็นอย่าง ยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอหรือพนักงานอัยการ เข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคล หนึ่งที่เหลือร่วมด้วยก็ได้ ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นได้ในสำนวน การสอบสวน และไม่ถือว่าการถามปากคำผู้ต้องหาหรือพยาน ซึ่งเป็นเด็กในกรณีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ ชอบด้วยกฎหมาย และในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงาน สอบสวนต้องถามว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กด้วย

กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 50 วรรคแรก ให้เป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยผู้อำนวยการสถานพินิจอาจเลือกใช้ดุลพินิจอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ในการควบคุมเด็กหรือเยาวชน นั้นก็ได้

1) ควบคุมตัวไว้ยังสถานพินิจ ทั้งนี้ โดยผู้อำนวยการสถานพินิจจะพิจารณาจากความหนักเบา แห่งข้อหา ราคาทรัพย์สินของกลางประกอบกับเหตุผลอื่น โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและ เยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันทางกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้มี “ระเบียบกรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547”⁵ เป็นแนวทางดำเนินงาน

2) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็ก หรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยไม่มีประกัน ทั้งนี้ โดยการให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน ดังกล่าวมาทำความตกลงกับผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการอบรมดูแลในระหว่าง ดำเนินคดี

3) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็ก หรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยมีประกัน กล่าวคือ เป็นกรณีคล้ายกรณีที่สอง แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณา แล้วเห็นสมควรให้ต้องทำสัญญาประกันเอาไว้ หรือประกันด้วยตัวบุคคล เนื่องจากมีพฤติกรรมอันเป็นที่ สงสัยว่าอาจไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้

4) ปลดปล่อยชั่วคราวโดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็ก หรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยมีประกันและหลักประกัน ทั้งนี้ มักเป็นกรณีที่เห็นว่า คดีร้ายแรงและเกรงว่าจะมี การหลบหนี จึงสั่งให้ทำสัญญาประกันหรือประกันด้วยตัวบุคคล พร้อมทั้งวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน ด้วย ซึ่งอาจเป็นเงินสดหรือทรัพย์สินอื่นก็ได้

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่.

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย.

⁶ คู่มือกฎหมาย ก.

5) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร กล่าวคือ เป็นกรณีที่เห็นว่า ไม่ปรากฏว่ามีบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลใดที่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมในการอบรมดูแลและในระหว่างการดำเนินคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร ไปดูแลอบรมเด็กหรือเยาวชนนั้นแทน

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจเท่านั้น จะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากกรณีของผู้ใหญ่ที่อำนาจดังกล่าวล้วนอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามมาตรา 50 วรรคสอง ผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว ซึ่งหมายถึง ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด ต้องยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการสถานพินิจและเมื่อได้รับคำร้องนั้นแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องพิจารณาและมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งในเวลาอันรวดเร็ว ดังนี้

- 1) ถ้าเห็นสมควรปล่อย ให้สั่งปล่อยโดยเร็วตามมาตรา 50 วรรคแรก
- 2) ถ้าเห็นว่าไม่สมควรปล่อย ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องส่งคำร้องพร้อมทั้งความเห็นของตนเองที่เห็นว่าไม่สมควรปล่อยตัวชั่วคราวไปยังสถานที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ต้องยื่นต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด แต่ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง กรุงเทพมหานคร ต้องยื่นต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลที่มีเขตอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งและเมื่อมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้อีก

อย่างไรก็ดี ถ้ามีเหตุขึ้นมาใหม่และเป็นเหตุอันสมควร ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวใหม่ได้

สำหรับปัญหาว่า หากเด็กหรือเยาวชนหลบหนีไประหว่างการควบคุมของสถานพินิจหรือในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลพร้อมกับยื่นคำฟ้องหรือไม่ เห็นว่าการยื่นฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มิได้กำหนดยกเว้นให้พนักงานอัยการ โจทก์ไม่ต้องคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้อง เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โจทก์ที่ต้องนำจำเลยมา หรือคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้องด้วย ส่วนกรณีตามมาตรา 50 วรรคสองนั้น เป็นบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็เป็นเรื่องการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจครั้งกรองอีกชั้นหนึ่ง

เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น มิได้หมายความว่าศาลมีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้แต่อย่างใด⁷ ส่วนกรณีการผิดฟ้องตามมาตรา 51 ก็ไม่มีกฎหมายบังคับว่า พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนต้องควบคุมผู้ต้องหาศาล ดังนั้นแม้ศาลจะอนุญาตให้ผิดฟ้อง ก็ยังถือไม่ได้ว่าเด็กหรือเยาวชนอยู่ในอำนาจศาล ศาลจะมีอำนาจควบคุมเด็กหรือเยาวชนก็ต่อเมื่อคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล ซึ่งอาจควบคุมไว้ที่สถานพินิจฯ หรือสถานที่อื่นก็ได้ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 67 นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 32 บัญญัติให้สถานพินิจ เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม มีผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชา และให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการสถานพินิจ ปัจจุบันสถานพินิจจึงมิใช่ หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาลยุติธรรมแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนอีกประการ หนึ่งว่าช่วงระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมโดยสถานพินิจหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวก่อนฟ้อง นั้นเด็กหรือเยาวชนยังมิได้อยู่ในอำนาจศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1615/2517 การที่จำเลยถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กลางในชั้นสอบสวนตาม พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กฯ พ.ศ. 2494 มาตรา 24 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 มาตรา 7 (ซึ่งตรงกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 50) เป็นการควบคุม ในอำนาจของผู้บัญชาการสถานพินิจ ไม่เกี่ยวกับศาล เมื่อจำเลยหลบหนีไปจากสถานพินิจฯ ก่อนฟ้องก็ ไม่ชอบที่ศาลจะสั่งประทับฟ้องไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1455/2545 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาฯ ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่พนักงานอัยการ โจทก์มีหน้าที่ต้องควบคุมตัวจำเลยซึ่งเป็นเยาวชนมาศาลขณะ ขึ้นฟ้องหรือไม่ แต่มาตรา 6 แห่งพ.ร.บ.ดังกล่าวให้นำ ป.วิ.อาญามาบังคับใช้แก่คดี ซึ่งตามมาตรา 165 ที่ กำหนดให้พนักงานอัยการ โจทก์คุมตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้องนั้นสามารถนำมาใช้บังคับแก่คดีเด็กหรือ เยาวชนได้ และไม่เป็นการขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งพ.ร.บ.ดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น พนักงานอัยการ โจทก์ จึงมีหน้าที่ต้องควบคุมตัวจำเลยซึ่งเป็นเยาวชนมาศาลขณะ ขึ้นฟ้อง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยถูก ควบคุมตัวที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมาแล้วมีการประกันตัวไป แต่ภายหลัง สถานพินิจดังกล่าวไม่อาจส่งตัวจำเลยต่อศาลในวันฟ้องได้เนื่องจากจำเลยถูกจับกุมในอีกคดีหนึ่งที่จังหวัด ลพบุรี กรณีจึงเป็นเรื่องระหว่างการควบคุมตัวจำเลยในชั้นสอบสวน โดยอยู่ในอำนาจของผู้บัญชาการสถาน พินิจ ไม่เกี่ยวกับศาล ประกอบกับพ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ที่แก้ไขใหม่ก็มีได้บัญญัติให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็นผู้รับผิดชอบ งานของสถานพินิจที่พระราชอำนาจตั้งที่บัญญัติไว้เดิม ทั้งในปัจจุบันสถานพินิจที่พระราชอำนาจตั้งก็เป็น

⁷ ปฎิกรณ์ คงพิพิธ. (2551). กฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว. หน้า 122-124.

หน่วยงานที่แยกออกไปจากศาลแล้ว ดังนั้นในชั้นควบคุมตัวจำเลยในสถานพินิจจึงถือได้ว่าจำเลยไม่อยู่ในความควบคุมของศาล ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่ประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาจึงชอบแล้ว

การเปรียบเทียบคดีอาญา จากมาตรา 50 วรรคแรก จะเห็นได้ว่า นอกจากหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในชั้นสอบปากคำดังที่กล่าวมาแล้ว พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ในการพิจารณาต่อไปว่ากรณีดังกล่าวเป็นคดีอาญาที่เปรียบเทียบ⁸ ได้หรือไม่ด้วย ทั้งนี้ การพิจารณาว่าคดีอาญาประเภทใดที่พนักงานสอบสวนสามารถเปรียบเทียบได้นั้น ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

ดังนั้น ถ้าเป็นคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนสามารถเปรียบเทียบได้ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับและเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดยินยอมชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับคดีอาญาก็เลิกกัน⁹ และสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วย¹⁰ เมื่อพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับเสร็จ ก็ต้องปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไป โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องแจ้งการจับกุม และไม่ต้องส่งตัวเด็กและเยาวชนไปสถานพินิจแต่อย่างใด¹¹ แต่ถ้าเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดไม่ยินยอมชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ คดีอาญาก็ไม่ระงับ พนักงานสอบสวนก็ต้องดำเนินคดีอาญาแก่เด็กหรือเยาวชนต่อไป

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบต้องรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม ไม่ว่าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว หรืออยู่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวก็ตาม เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นในการขอคัดฟ้อง¹² หรือขอขยายเวลายื่นฟ้องตามที่กฎหมายกำหนด

⁸ การเปรียบเทียบคดีอาญา หมายถึง “การเลิกคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบ ซึ่งการเลิกคดีอาญาเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาในความผิดเล็กๆ น้อยๆ และความผิดที่มีโทษปรับให้เสร็จสิ้นไปในชั้นเจ้าพนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระของศาลและเจ้าพนักงาน และอาจกล่าวได้ว่ามีเหตุผลทางด้านค่าใช้จ่ายด้วย”

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 37.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 39.

¹¹ ประเทือง ธนิยผล. (2538). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 108.

¹² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. มาตรา 51 บัญญัติว่า “เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบรีบดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กและเยาวชนนั้นถูกจับกุม

อนึ่ง สำนักงานสอบสวนที่พนักงานส่งไปยังพนักงานอัยการนั้นจะต้องมีรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นแนบมาด้วยเสมอไป มิเช่นนั้นจะต้องถือว่าการสอบสวนยังไม่เสร็จและขอฟ้องคดีต่อศาลไม่ได้¹³ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมีคำสั่งสืบเสาะข้อเท็จจริง ซึ่งในกรณีดังกล่าวผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งการสืบเสาะข้อเท็จจริงไปยังพนักงานสอบสวนด้วย

3.1.2 การดำเนินการเมื่อได้รับเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาแล้ว

การสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตลอดจนการทำรายงานและความเห็นเพื่อการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปก็เป็นภารกิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ นอกจากนี้การดูแลสุขภาพอนามัยเด็กหรือเยาวชนก็เป็นภารกิจของผู้อำนวยการสถานพินิจด้วย

มาตรา 55 “เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 50 แล้วให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) เว้นแต่ในคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าการสืบเสาะข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นแก่คดีจะสั่งการสืบเสาะข้อเท็จจริงนั้นเสียก็ได้แล้วให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลให้ทันภายในระแวงเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในกรณีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีก โดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้นได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ในกรณีเช่นว่านี้ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง

ในการพิจารณาคำร้องขอผิดฟ้อง เด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาจะตั้งที่ปรึกษากฎหมายเพื่อแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานก็ได้”

¹³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 78 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวถือว่าอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับจำเลย และของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ หรือบุคคลที่ให้การศึกษา หรือให้ทำการงาน หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาคด้วย”

2. ทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะเพื่อแสดงถึงข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) และแสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วส่งรายงานและความเห็นนั้นไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และถ้ามีการฟ้องร้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาล ให้เสนอรายงานและความเห็นนั้นต่อศาล พร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนด้วย

3. ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปชั่วคราวหรือไม่ได้มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การตามมาตรา 50 ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- ก) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
- ข) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย
- ค) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับการรักษาพยาบาลก่อน ดำเนินคดีให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ สถานพยาบาลอื่นตามความเห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง

เมื่อสถานพินิจรับตัวเด็กหรือเยาวชนมาจากตำรวจแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ในการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการดังนี้¹⁴

1) สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะของเด็ก และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่พ่วงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น และสาเหตุแห่งการกระทำผิด

แต่การสืบเสาะนี้ไม่จำเป็นต้องทำทุกคดี ถ้าเป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าไม่มีความจำเป็นแก่คดี จะสั่งงดการสืบเสาะก็ได้ แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องทราบ

คดีที่งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงเป็นคดีเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องรู้ถึงภูมิหลังของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นและเป็นคดีความผิดครั้งแรก คดีที่ถือปฏิบัติว่าไม่ต้องสืบเสาะข้อเท็จจริง เช่น คดีการพนัน คดีขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาที่กำหนด คดีจับสัตว์น้ำในที่หวงห้าม คดีผิดพระราชบัญญัติรับราชการทหาร และความผิดลหุโทษ เป็นต้น

2) ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 34 (1) ซึ่งเรียกว่า “รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน” และให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นด้วย รายงานนี้ปกติพนักงานคุมประพฤติที่ได้รับ

¹⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 55.

มอบหมายให้เป็นผู้สืบเสาะข้อเท็จจริงเป็นผู้ทำ ถ้าหากมีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อศาลก็ให้เสนอรายงานนี้ต่อศาลด้วย

ในทางปฏิบัติ ในรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนี้ จะมีความเห็นของพนักงานคุมประพฤติเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขเด็กหรือเยาวชน เช่น เห็นว่าควรว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป ควรวางเงื่อนไขคุมประพฤติ ควรเอาตัวไว้ฝึกและอบรม หรือควรจำคุก เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 316/2496 “ในคดีเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยด้วยทุกเรื่องถึงแม้ว่าจำเลยจะให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำความผิดก็ตาม”

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ แสดงว่า แม้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตามมาตรา 55 (1) แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ก็ตาม แต่ในเรื่องการรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องทำรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยทุกเรื่อง เพราะมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติบัญญัติไว้ว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

เมื่อสถานพินิจรับตัวเด็กหรือเยาวชนมาจากตำรวจแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ในการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการดังนี้¹⁵

3) ในกรณีที่ไม่ได้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว ให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการปฏิบัติดังนี้

(1) ทำความสะอาดร่างกายและเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย

(2) ให้แพทย์ตรวจร่างกายและถ้าเห็นสมควรให้จิตแพทย์ตรวจจิตใจด้วย

(3) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย ซึ่งควรจะได้รับ การรักษาพยาบาลก่อนดำเนินการคดี ให้มีอำนาจสั่งให้ได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพินิจ หรือสถานพยาบาลอื่นตามที่เห็นสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้แจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้อง ด้วย

การดำเนินการใน 2 กรณีแรก มีความสำคัญมากต่อการพิจารณาของศาลในการหาวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น ในอนาคต ส่วนการดำเนินการในข้อ 3 เป็นสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่รัฐควรต้องดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของรัฐ และมาตรา 94 บัญญัติว่า ในกรณีที่ ได้มีการดำเนินการตามมาตรา 55 (2) หรือ มาตรา 79 และ

¹⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 55.

มาตรา 80 แล้ว คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 34 (1) และให้ทำรายงานแสดงข้อเท็จจริงดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว ก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะต้องรับทราบรายงานและความคิดเห็นดังกล่าวเสียก่อนจึงจะทำได้ ทั้งนี้ ก็เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดและบุคลิกลักษณะ ฯลฯ ของเด็กหรือเยาวชน มิใช่พิจารณาแต่เพียงว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่เท่านั้นอย่างศาลธรรมดา นอกจากนี้ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจขอแถลงการณ์ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ศาลก็ต้องรับไว้ประกอบการพิจารณาด้วยเสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจโดยถูกต้องและคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นสำคัญ

มีปัญหาว่าหากศาลจะพิจารณายกฟ้องและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยไป ศาลจะต้องรับทราบรายงานและความคิดเห็นตามมาตรา 100 นี้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า แม้กฎหมายจะมีได้บัญญัติให้ต้องกระทำก็ตาม ศาลก็ควรจะรับทราบ เพราะแม้ศาลจะพิพากษายกฟ้อง ศาลก็อาจสั่งให้คุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้น ได้ตามมาตรา 100 หากเห็นสมควร

อย่างไรก็ดี หากเป็นกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะ โจทก์บรรยายฟ้อง โดยข้อความในคำฟ้องไม่เป็นความผิดทางอาญา ศาลพิพากษายกฟ้องไปได้โดยไม่ต้องรอฟังรายงานและความคิดเห็นดังกล่าวจากผู้อำนวยการสถานพินิจเสียก่อน

3.1.3 การให้ความเห็นสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนเพราะเห็นว่าอาจกลับตนเป็นคนดีได้

ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจเสนอให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนได้ มาตรา 63 “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด

การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป”

เมื่อมีการจับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดกฎหมายอาญา จะต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลคดีเยาวชนและครอบครัว พนักงานผู้จับกุมหรือควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นแจ้งการจับกุมหรือควบคุมตัวไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย โดยไม่ชักช้า กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะต้องสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้วให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังสถานพินิจ ผู้อำนวยการสถานพินิจจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ที่สถานพินิจหรือปล่อยตัวชั่วคราว โดยมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นอาศัยอยู่ด้วย โดยจะมีหรือไม่มีหลักประกันก็ได้ หรืออาจจะมอบเด็กหรือเยาวชนให้กับบุคคลหรือองค์กรที่เห็นสมควรก็ได้ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด แต่การควบคุมตัวของเด็กหรือเยาวชนให้กำหนดโดยผู้อำนวยการสถานพินิจจะเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

มาตรานี้เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะแจ้งความเห็นว่าไม่ควรฟ้องไปยังพนักงานอัยการได้จะต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ¹⁶

- 1) ผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว
- 2) เด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรกำหนด แต่ต้องไม่เกินสองปี และ

¹⁶ ปฎิกรณ์ กงพิพิธ. เล่มเดิม. หน้า 151-152.

3) ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนต้องหานั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินห้าปี ได้แก่

ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงาน มาตรา 139, 140 วรรคแรก, 143, 144

หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 159, 160, 163, 164, 165, 166 วรรคแรก

ลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม มาตรา 174 วรรคสอง, 175, 177 วรรคแรก, 184, 185, 188, 190 วรรคสอง, 191

หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

ลักษณะ 5 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน มาตรา 215 วรรคสาม

ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน มาตรา 226, 227, 228 วรรคแรก, 229, 234

ลักษณะ 7 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง

หมวด 1 ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา

หมวด 2 ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว

หมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร มาตรา 265

ลักษณะ 8 ความผิดเกี่ยวกับการค้า

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 283 ทวิ วรรคแรก

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 293

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 302

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา

ลักษณะ 11 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ และชื่อเสียง

หมวด 1 ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา 309 วรรคสอง, 310 ทวิ, 312 ตริ วรรคแรก

หมวด 2 ความผิดฐานเปิดเผยความลับ

ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

หมวด 1 ความผิดฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์ มาตรา 335 วรรคแรก, 336 วรรคแรก

หมวด 2 ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ มาตรา 337

หมวด 3 ความผิดฐานถือ โกง มาตรา 342, 343 วรรคแรก, 347

หมวด 4 ความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้

หมวด 5 ความผิดฐานยักยอก มาตรา 354

หมวด 6 ความผิดฐานรับของโจร มาตรา 357 วรรคแรก

หมวด 7 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ มาตรา 359, 360

หมวด 8 ความผิดฐานบุกรุก มาตรา 365

เมื่อมีผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการแล้วว่าไม่สมควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการก็จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นตามความเห็นของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 (1) และ (2) แต่ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามมาตรานี้ และผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจมีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี

เหตุผลในการบัญญัติมาตรานี้ก็เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจได้มีโอกาสพิจารณาถึงผลได้เสียในการให้มีการฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด เพราะถึงแม้เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดจริงก็ตาม หากจะมีวิธีการที่จะแก้ไขให้เขากลับตัวกลับใจได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีก็ควรกระทำ เพราะการฟ้องร้องแม้จะกระทำในศาลเยาวชนและครอบครัวก็ตาม ก็ยังเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับเด็กหรือเยาวชน ด้วยเขาอาจเกิดปมด้อยว่าเขาเคยถูกศาลพิพากษาว่าตนเป็นคนคุกคนโทษ ผู้อำนวยการสถานพินิจได้ทราบประวัติจากผลการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนย่อมรู้ว่าควรจะทำอย่างไรกับเด็กหรือเยาวชนนั้น จึงจะเป็นการสงเคราะห์แก้ไขที่เหมาะสม เพราะการที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดนั้นมีปัจจัยหรือสาเหตุแห่งปัญหาที่แตกต่างกันไป บางรายมีปัญหาเพียงผิวเผิน หรือกระทำไปด้วยพลั้งผิด แต่บางรายมีปัญหาที่สะสมมานาน การแก้ไขเด็กหรือเยาวชนแต่ละรายจึงแตกต่างกันไป จำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ให้รอบคอบก่อน หากเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติยังไม่เสียหาย หรือเสียหายอยู่บ้างเล็กน้อยยังพอแก้ไขได้ และเด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอันมีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินห้าปี ซึ่งมีโทษการกระทำอันมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรมสุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องฟ้องแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แจ้งความเห็นนั้นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้

ก่อนที่จะเสนอความเห็นดังกล่าวข้างต้นจะต้องนำข้อเท็จจริงจากสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมาประมวลและวิเคราะห์ หากเด็กหรือเยาวชนนั้นไม่อยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะกระทำผิดซ้ำ สถานพินิจฯ ก็จะจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมอาจประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นซึ่งสมควรได้รับเชิญมาร่วมประชุม เช่น ผู้นำชุมชน ครู หรือนายจ้าง จุดมุ่งหมายของการประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ด้วยได้ตระหนักในปัญหาและหันมาเอาใจใส่เด็กหรือเยาวชนได้สำนึกในความคิดและได้บรรเทาผลร้ายนั้น ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและก่อให้เกิดความสมานฉันท์ชุมชนได้รับรู้และร่วมระดมใจให้เด็กหรือเยาวชนไม่ก่อเหตุร้ายอีก ถ้าจัดให้มีการประชุมได้บรรลุผลดังความมุ่งหมายที่กล่าวมาก็นับได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนสามารถป้องกันมิให้เด็กหรือเยาวชนกลับมากระทำผิดอีกเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการสั่งไม่ฟ้องแล้วก็พ้นพ้นจากการถูกดำเนินคดี เท่ากับยังไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดมาก่อนไม่มีประวัติติดตัวอันจะมีผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนการประกอบอาชีพการงานในอนาคต

มีข้อพึงสังเกตว่า การควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาลนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ควบคุมได้ตามกำหนดเวลาที่เห็นสมควร แต่กำหนดเวลาอย่างสูงต้องไม่เกิน 2 ปี ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 วรรคสอง

หลักกฎหมายตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ นี้สมควรนำมาพิจารณาว่าจะใช้ได้ผลจริงหรือไม่ เพราะในทางปฏิบัติการที่เด็กและเยาวชนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจเช่นนี้ ย่อมไม่มีเหตุที่ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ทำให้พนักงานอัยการไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดโดยอาศัยมาตรา 63 นี้ได้ ดังนั้น การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามมาตราดังกล่าวจึงมีลักษณะ “เป็นหมัน” โดยไม่มีการใช้บทบัญญัติมาตรานี้ตลอดมา แต่กระนั้นก็ตามเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2541 อัยการสูงสุดในขณะนั้นได้ออกระเบียบวางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แจ้งให้หน่วยงานภายใต้สังกัดของสำนักงานอัยการให้ยึดถือปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว¹⁷ ซึ่งสาระสำคัญของระเบียบตามหนังสือที่ อส. 0008/ว 154 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541 ของอัยการสูงสุดมีดังนี้

¹⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด. หนังสือที่ อส.0008/ว 154 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 63. ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541.

1) ในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ก่อนที่จะได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการที่ได้รับหมายตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนแล้วเก็บหนังสือแจ้งความเห็นดังกล่าวรอไว้รวมพิจารณาไปพร้อมกับสำนวนการสอบสวน

2) เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนประกอบกับความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าวในข้อ (1) แล้วให้ทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง หากรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตเห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ออกคำสั่งไม่ฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยให้ออกคำสั่งฟ้องหรือสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร เมื่อรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตมีคำสั่งประการใดแล้ว ให้เสนออธิบดีอัยการฝ่ายหรืออธิบดีอัยการเขตเพื่อทราบ

หากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนปรากฏชัดแจ้งว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหา หรือพยานหลักฐานไม่พอฟ้อง ให้พนักงานอัยการผู้มีอำนาจดำเนินคดีออกคำสั่งไม่ฟ้องด้วยข้อเท็จจริงและเหตุผลดังกล่าวแล้วดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ต่อไป ทั้งนี้ โดยไม่ต้องพิจารณาและดำเนินการตามความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63

3) ในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนก่อนและได้มีความเห็นคำสั่งในสำนวนการสอบสวนคดีนี้ไปแล้ว ต่อมาจึงได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63

ถ้าพนักงานอัยการได้มีคำสั่งฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาและได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องทบทวนคำสั่งฟ้องนั้นอีก แต่ในกรณีที่ยังมีได้ยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลให้ทบทวนความเห็นควรสั่งฟ้องหรือคำสั่งฟ้องนั้นอีกครั้งโดยพิจารณาดำเนินการตามข้อ (2) วรรคแรก และหากเป็นกรณีที่ต้องกลับความเห็นควรสั่งฟ้องหรือคำสั่งฟ้องเดิม ให้พิจารณาดำเนินการตามระเบียบกรมอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2528 ข้อ 6 วรรคท้าย

ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาไปแล้วและอยู่ระหว่างดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ก็ไม่จำเป็นต้องทบทวนคำสั่ง

ไม่ฟ้องนั้นอีก แต่ให้นำหนังสือแจ้งความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าวรวมสำนวนการสอบสวนไว้

4) การดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ดังกล่าวในข้อ (2) วรรคสอง และข้อ (3) วรรคสาม¹⁸ หากเป็นกรณีที่ยกการสูงสุดต้องชี้ขาดความเห็นแย้งให้นำความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 มาประกอบการพิจารณาตั้งตามความเห็นสมควรต่อไป

5) เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งในสำนวนการสอบสวนคดีนั้นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวไปให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทราบโดยไม่ชักช้า

กรณีมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ให้แจ้งความแบบพิมพ์หนังสือแจ้งความเห็นและคำสั่งไม่ฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 (อ.ก. 27 ข.)

กรณีมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 หรือกรณีสั่งเป็นอย่างอื่นให้แจ้งตามแบบพิมพ์หนังสือแจ้งความเห็นและคำสั่งกรณีไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 (อ.ก. 27 ค.)

3.1.4 การอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว

ข้อจำกัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหายในกรณีนี้คือบทบัญญัติมาตรา 64¹⁹ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 64 “ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ

เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจได้รับการร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาตามวรรคหนึ่งแล้วให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่ แล้วแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้อง

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 145.

¹⁹ คณิต ฒ นคร. เล่มเดิม. หน้า 124.

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายจะร้องต่อศาลขอให้สั่งอนุญาต
ก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถาม แล้วสั่งตามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลให้
เป็นที่สุด

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องของผู้เสียหายแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ
ดำเนินการตามมาตรา 55 ตามควรแก่กรณี”

การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนตามปกติเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการส่วนผู้เสียหาย
นั้นกฎหมายห้ามฟ้องเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองและ
ป้องกันการกลั่นแกล้งเด็กหรือเยาวชนนั่นเอง ประกอบกับเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน
คือ การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นภารกิจของรัฐ การฟ้องคดีโดยผู้เสียหาย
มุ่งประสงค์ที่การลงโทษ กรณีจึงไม่สมควรให้อำนาจผู้เสียหายอย่างเต็มที่ในการฟ้องคดีเช่นคดีธรรมดา
และในการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะพิจารณาอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่
นั้น แม้กฎหมายจะบัญญัติว่า “ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการสืบสวนและสอบสวนว่าข้อกล่าวหา
นั้นมีมูลสมควรอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องหรือไม่” ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจชอบที่จะพิจารณาถึง
วัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีของผู้เสียหายด้วยว่าสอดคล้องกับพื้นฐานความคิดหรือเป้าหมายของการ
ดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนหรือไม่ด้วย

กรณีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาโดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ จะทำให้
เกิดผล 3 ประการ²⁰ คือ

- 1) จะไม่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน
- 2) เด็กหรือเยาวชนจะยังไม่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจจนกว่าศาลจะประทับฟ้อง
- 3) การที่ผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ จะไม่ถือเป็นคำฟ้อง ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่ต้องได้รับ
อนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจก่อนแต่อย่างใด²¹

ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีอำนาจร้องต่อศาลขอให้สั่ง
อนุญาตได้ และในการพิจารณาอนุญาต ศาลชอบที่จะพิจารณาเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและ
เยาวชนของผู้เสียหายดังกล่าวมาแล้วเช่นเดียวกัน ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องเด็กหรือ
เยาวชนเป็นคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาเด็กและเยาวชนต้องฟ้องภายใน 30 วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชน

²⁰ มาตราลักษณะ ออรุ่งโรจน์. (2551). กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็ก
และเยาวชน. หน้า 157.

²¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 629/2501 คำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ไม่ใช่คำฟ้อง ทนายของผู้เสียหายลงลายมือชื่อ
แทนผู้เสียหายได้ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ จึงไม่ใช่คำฟ้องและไม่จำเป็นต้องไปขอ
อนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน.

ถูกจับกุม แต่ถ้าไม่อาจฟ้องให้ทันได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวต้องขอผิดฟ้องต่อศาล และเมื่อพ้นระยะเวลาที่จะฟ้องได้แล้ว การฟ้องจะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด ดังนี้แสดงให้เห็นว่าในคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น นอกจากการสอบสวนจะต้องกระทำโดยรวดเร็วแล้ว การฟ้องคดีก็ต้องกระทำโดยรวดเร็วเช่นเดียวกัน เมื่อผู้เสียหายได้ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นคดีอาญาต่อศาลแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่จะต้องดำเนินการตามมาตรา 55 อาทิเช่น สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้เกี่ยวข้องเป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลนั่นเอง

3.1.5 การให้ความเห็นก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง

มาตรา 65 “ก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชน ต้องหาว่ากระทำความผิด ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบก่อน ในกรณีเช่นนี้ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 63 แล้วเห็นว่าเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน สมควรให้มีการคุ้มครองประพฤติก่อนคดีหรือเยาวชนนั้นก็ให้เสนอความเห็นต่อศาล ถ้าศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติก่อนคดีของเด็กหรือเยาวชนได้และให้นำมาตรา 100 และมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 65 มาตราฉบับบัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์ไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง²²

อนึ่ง เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาจากข้อมูลต่างๆ แล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะเสนอความเห็นต่อศาลให้กำหนดเงื่อนไขตามความเหมาะสมแก่กรณี เพื่อคุ้มครองประพฤติก่อนคดี ซึ่งเมื่อศาลเห็นด้วย ก็จะกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวก่อนอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง

สำหรับกรณีที่เป็นการผิดอันยอมความได้ เมื่อฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ต่อมาบิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้เจรจาตกลงชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายจนเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่ายแล้ว และผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องต่อศาล หากศาลพิจารณาจากรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงของ

²² มาตราลักษ์ณ์ อรุ้งโรจน์. เล่มเดิม. หน้า 160-161.

พนักงานคุมประพฤติ และเห็นว่า การที่จะยอมให้โจทก์ถอนฟ้อง อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกระทำผิด ซึ่งจะทำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นขาดความยับยั้งชั่งใจหรือขาดเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ อันนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการคุมประพฤติก่อนอนุญาตให้ถอนฟ้องก็ได้ ซึ่งเงื่อนไขในการคุมประพฤติให้เป็นไปตามมาตรา 100 และมาตรา 101 ประกอบบทบัญญัติตามมาตรา 65

มีข้อน่าสังเกตว่า กรณี โจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุมประพฤติได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรม

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 50 มาตรา 55 มาตรา 63 มาตรา 64 และมาตรา 65 อาจมีผลกระทบต่อองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งองค์กรตำรวจ อัยการ ศาล และผู้เสียหาย ดังต่อไปนี้

3.2.1 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรตำรวจ

3.2.1.1 มาตรา 50 วรรคแรก กำหนดไว้ว่า เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด และปรากฏว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว พนักงานสอบสวนต้องแจ้งการจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังมีหน้าที่ต้องถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลา ยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน สำหรับวิธีการถามปากคำเด็กของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ โดยต้องมีพนักงานอัยการ พนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา และบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนร้องขอ เช่น บิดา มารดา เป็นต้น เข้าร่วมในการถามปากคำ²³ ด้วย ในการถามปากคำเด็กต้องถามผ่านพนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจเด็กและไม่ต้องการตอกย้ำจิตใจเด็กให้เลวร้ายขึ้น และจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ²⁴ ไว้ด้วย แต่ในกรณีจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควร ไม่อาจรอนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถาม

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่.

ปากคำพร้อมกันได้ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เหลือร่วมด้วยก็ได้ ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรบกวนบุคคลอื่นได้ในสำนวนการสอบสวน และไม่ถือว่าการถามปากคำผู้ต้องหาหรือพยาน ซึ่งเป็นเด็กในกรณีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁵ และในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนต้องถามว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กด้วย

อนึ่ง เมื่อพนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กหรือเยาวชนแล้ว ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปยังสถานพินิจทันที ทั้งนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวอาจเลือกใช้ดุลพินิจอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ได้ กล่าวคือ (1) ควบคุมตัวไว้ยังสถานพินิจ (2) ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน (3) ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน (4) ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน หรือ (5) มอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้กับบุคคลหรือองค์การที่เห็นสมควร

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจเท่านั้น จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งแตกต่างจากกรณีของผู้ใหญ่ที่อำนาจดังกล่าวล้วนอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจทั้งสิ้น

3.2.1.2 ภายหลังจากที่เจ้าพนักงานตำรวจได้แจ้งการจับกุมและนำตัวผู้ต้องหาส่งไปควบคุมระหว่างสอบสวนยังสถานพินิจฯ แล้ว หากมีความจำเป็นจะต้องทำการสอบสวนทางด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาเพิ่มเติม เช่น การสอบสวนแจ้งข้อหาเพิ่มเติม การให้นำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การให้ผู้เสียหายชี้ตัวผู้ต้องหา ฯลฯ แต่ผู้ต้องหาไม่ประกันตัวไปภายหลังที่ทางสถานพินิจฯ ได้รับตัวไว้จากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องประสานงานกับทางสถานพินิจฯ เพื่อรอดำเนินการในวันที่ยายประกันนำตัวผู้ต้องหาไปรายงานตัวต่อสถานพินิจฯ ตามที่กำหนดในคดียุติการประกัน

3.2.1.3 เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนแจ้งข้อหาในคดีหลังเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ในคดีอื่นแล้ว ถือว่ามี การจับกุมในคดีหลัง เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นว่าพนักงานสอบสวนควรต้องแจ้งการจับกุมและดำเนินการขอคัดฟ้องในระหว่างสอบสวนคดีหลังด้วย เพื่อเป็นการเร่งรัดพนักงานสอบสวนไม่ให้การสอบสวนเป็นไปโดยยืดเยื้อ อันเป็นผลเสียต่อสวัสดิภาพของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งพบว่าพนักงานสอบสวนเกือบทั้งหมดปฏิบัติตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ

3.2.1.4 เมื่อสถานพินิจฯ ได้ออกไปทำการสืบเสาะรวบรวมข้อเท็จจริงมาในระหว่างสอบสวนรวมทั้งความเห็นควรดำเนินการหรือแก้ไขปรับปรุงผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนนั้นอย่างไร พนักงานสอบสวนจะต้องติดต่อขอรับ “รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา” จากสถาน

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 133 ทวิ วรรคท้าย.

พินิจฯ (ที่ได้ส่งผู้ต้องหาไปควบคุมระหว่างสอบสวนแต่แรก) เพื่อนำมารวมเข้าไว้ในสำนวนการสอบสวน ด้วย รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ ดังกล่าวเป็นการประมวลรายละเอียดสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องหา ทุกอย่างโดยละเอียด

ตามปกติ เอกสารดังกล่าว กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องนำรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกฎหมายได้บัญญัติบังคับศาลเยาวชนและครอบครัวว่าจะพิพากษาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องไม่ได้จนกว่าจะได้ทราบรายละเอียดในรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ จากทางสถานพินิจฯ แล้วเท่านั้น²⁶ ทั้งนี้เพื่อที่ศาลจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าควรจะลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องอย่างไร จึงจะแก้ไขความประพฤติให้กลับตนเป็นคนดีได้

3.2.1.5 เนื่องจากปริมาณงานสืบเสาะฯ ที่สถานพินิจฯ จะต้องดำเนินการจัดทำทุกวันนี้มีจำนวนมาก ดังนั้น หากสำนวนการสอบสวนจนจะครบกำหนดผิดฟ้องครั้งสุดท้ายแล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่จำเป็นต้องรอรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ เพราะมีเวลานั้นคดีอาจจะเสียหายจากการขาดผิดฟ้อง จึงควรติดต่อขอรับเฉพาะส่วนที่เป็นหน้าปกหรือสำเนาหน้าปกรายงานสืบเสาะฯ ดังกล่าวจากทางสถานพินิจฯ โดยร้องขอให้เจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ลงรายละเอียดที่หมายเหตุส่วนล่างของปกไว้ให้ชัดเจนเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่าควบคุมตัวอยู่หรือมีประกันตัวไปจากสถานพินิจฯ เมื่อใด ครบประกันเมื่อใด เพื่อรวมสำนวนเสนอพนักงานอัยการก่อน สำหรับตัวรายงานสืบเสาะฯ ควรประสานงานให้ทางสถานพินิจฯ จัดส่งให้พนักงานอัยการภายหลังก็ได้

3.2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรอัยการ

3.2.2.1 ตามมาตรา 50 หากเด็กหรือเยาวชนหลบหนีไประหว่างการควบคุมของสถานพินิจหรือในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว พนักงานอัยการก็ต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลพร้อมกับยื่นคำฟ้อง เพราะการยื่นฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มิได้กำหนดยกเว้นให้พนักงานอัยการ โจทก์ไม่ต้องคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้อง เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 6 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โจทก์ที่ต้องนำจำเลยมาหรือคุมตัวจำเลยมาศาลขณะยื่นฟ้องด้วย

3.2.2.2 รายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องนำรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนแต่อย่างใด แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการมีความจำเป็นที่จะต้องตรวจดูรายละเอียดเกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาที่จะต้องบรรยายในคำฟ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ถิ่นที่อยู่ปกติ”,

²⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 94.

“เลขประจำตัวผู้ต้องหา”, “การควบคุมตัวผู้ต้องหา” และ “ประวัติการเคยต้องคดีมาก่อน” ซึ่งจำเป็นต้องบรรยายไว้ในคำฟ้องเพื่อประกอบคุณพินิจของศาลในการที่จะพิพากษาคดี

3.2.2.3 ตามมาตรา 63 ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด จะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการแทบจะไม่มีภาระหน้าที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือแก้ไขฟื้นฟูเด็ก พนักงานอัยการเพียงมีหน้าที่สั่งว่าเห็นด้วยกับผู้อำนวยการสถานพินิจหรือไม่เห็นด้วยเท่านั้น

แต่ผู้อำนวยการสถานพินิจจะแจ้งความเห็นว่าไม่ควรฟ้องไปยังพนักงานอัยการได้จะต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1) ผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนนั้นและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้ว

2) เด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจตามกำหนดเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรกำหนดแต่ต้องไม่เกินสองปี และ

3) ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนต้องหานั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ดังนั้น หากความผิดมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกินห้าปี เช่น มาตรา 335 วรรค 3 กรณีที่ความผิดเกินกว่า 2 อนุมาตรา ขึ้นไป หรือมาตรา 336 ทวิ กรณีใช้ยานพาหนะ ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์

เมื่อมีผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการแล้วว่าไม่สมควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการก็จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นตามความเห็นของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 (1) และ (2) แต่ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามมาตรานี้ และผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจมีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี

3.2.2.4 มาตรา 65 บัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง

มีข้อน่าสังเกตว่า กรณีโจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุมประพฤติได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.2.3 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อองค์กรศาล

3.2.3.1 ตามมาตรา 50 วรรคสอง หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่งเป็นกรณีการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจถ่วงถ่วงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น มิได้หมายความว่าศาลมีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้แต่อย่างใด

3.2.3.2 กฎหมายได้บัญญัติบังคับศาลเยาวชนและครอบครัวว่าจะพิพากษาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้อง ไม่ได้จนกว่าจะได้ทราบรายละเอียดในรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงฯ จากทางสถานพินิจฯ แล้วเท่านั้น²⁷ ทั้งนี้เพื่อที่ศาลจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่าควรลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องอย่างไร จึงจะแก้ไขความประพฤติให้กลับตนเป็นคนดีได้

3.2.3.3 ตามมาตรา 55 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งให้งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตาม มาตรา 55 (1) ได้ก็ตาม แต่ในเรื่องการรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องทำรายงานและแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำของจำเลยทุกเรื่อง เพราะมาตรา 94 บัญญัติไว้ว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

3.2.3.4 เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอความเห็น是孩子สมควรได้รับการช่วยเหลือบำบัดแก้ไขอย่างไร ศาลก็มักเห็นด้วย เช่น ให้ไปเรียนต่อที่ศูนย์ของสถานพินิจ หรือ โรงเรียนฟ้าใสของศาล ถ้าหากอยาก让孩子เรียนแต่ไม่มีทุน หรือสั่งให้พ่อแม่พามากลับไปเรียน หากเสนอความเห็นว่าจะเรียนต่อศาลก็ให้ไปเรียน เพราะศาลกับสถานพินิจฯ มีนโยบายมุ่งแก้ไขเด็กอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นสถานพินิจฯ ก็ต้องพิจารณาว่าเด็กกระทำผิดด้วยสาเหตุใด จะแก้ไขอย่างไร จะส่งเสริมวางแผนอนาคตเด็กอย่างไรบ้าง 让孩子เรียนหรือให้ทำงาน หรือให้ทำอะไรตอนนี้ หรือให้เสริมอาชีพก่อน หรือให้ไปบำบัดยาเสพติดก่อน การที่จะนำเด็กไปบำบัด จะต้องวางแผนใจไว้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ผู้ปกครองรับไปเพื่อไปบำบัดยาเสพติดตามศูนย์ต่างๆ ใกล้เคียงบ้าน หรือพาไปเรียนหนังสือ โดยส่งผลการเรียนให้สถานพินิจฯ สถานพินิจฯ ก็จะเสนอศาลให้มีการวางแผนใจคุมประพฤติเด็กไว้ เพื่อที่เด็กจะได้กลับมารายงานตัว สถานพินิจจะ

²⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 94.

เสนอรูปแบบการแก้ไขมีลักษณะวางเงื่อนไขคุมประพฤติไว้ในระยะสั้นหรือระยะยาวต่อศาล ศาลก็จะพิจารณาว่าเด็กควรอยู่ในหลักสูตรใด หลักสูตรยาวหรือสั้น ส่วนเด็กที่ต้องหารายแรงหรือเด็กที่มีพฤติกรรมเลวขอ ก็จะเสนอฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรม เป็นต้น

3.2.3.5 ตามมาตรา 65 การถอนฟ้องคดีนั้นพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายเป็นโจทก์ โดยระบุว่า ก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจทราบก่อน

อย่างไรก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องหรือไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องก็ได้ตามที่เห็นสมควร โดยอาศัยหลักการมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 ซึ่งนำมาใช้บังคับโดยอนุโลมตาม มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ทั้งนี้รวมทั้งในการถอนฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ และความผิดอันยอมความไม่ได้ด้วย และการที่ศาลจะถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา นี้ ก็เฉพาะแต่ในกรณีที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้องได้เท่านั้น หากศาลเห็นว่าไม่สมควรอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องได้ ศาลก็มีอำนาจสั่งไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องได้โดยไม่จำเป็นต้องสอบถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ นอกจากนี้ความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่เห็นว่าศาลน่าจะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีหากผู้คุมศาลแต่ประการใดไม่ หากศาลเห็นสมควรดำเนินกระบวนการต่อไป ศาลก็อนุญาตให้โจทก์ฟ้องได้ อนึ่ง ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้วขอถอนฟ้อง หากศาลไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องตามคำร้องขอแล้ว พนักงานอัยการจะต้องดำเนินคดีต่อไป ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์แล้วขอถอนฟ้อง หากศาลไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องและผู้เสียหายไม่เต็มใจดำเนินคดีต่อไปอีกทั้งไม่มาศาลตามกำหนดนัด ซึ่งทำให้ไม่มีโจทก์มาดำเนินคดีต่อไป ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจทำหน้าที่เป็นโจทก์แทนได้ตามหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตาม มาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ถึงแม้ว่าจะเป็นกรณีที่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องได้ตามคำขอของโจทก์ก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจได้ และให้นำเรื่องเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามมาตรา 100 และหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ตามมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.2.4 อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลกระทบต่อผู้เสียหาย

3.2.4.1 เมื่อผู้เสียหายมาที่สถานพินิจฯ สถานพินิจฯ ต้องสอบปากคำผู้เสียหายให้ทราบถึงความเสียหายที่ได้รับ หยั่งดูตามอารมณ์และความโกรธแค้นที่ผู้เสียหายมีต่อเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายยังประสงค์จะดำเนินคดีหรือไม่ หรือพร้อมจะให้อภัยแก่เด็กหรือเยาวชนหากได้รับการชดเชยความเสียหายนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการชดเชยแค่ไหน ผู้เสียหายต้องการอะไร ผู้เสียหายยินยอมหรือไม่หากจะมีการจัดประชุมยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้เสียหายบางรายมาประชุมโดยไม่ต้องการสิ่งใดเพราะเขาได้รับการชดเชยค่าเสียหายแล้ว และเมื่อมาเห็นสภาพของเด็กที่กระทำผิดก็มีความเห็นใจเด็กที่กระทำผิดมากขึ้น ตัวเด็กที่กระทำผิดก็ดีใจ เช่น กรณีทำร้ายร่างกายระหว่างเพื่อน สถานพินิจฯ เชิญทุกฝ่ายมาร่วมประชุม จุดประสงค์คืออยากให้พ่อแม่หรือชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขหรือเยียวยา กำหนดว่าเด็กควรทำตัวอย่างไร หรือช่วยเหลือสังคมอย่างไรบ้าง อาจให้ทำงานบริการสังคม เป็นต้น ถ้าฝ่ายผู้เสียหายต้องการให้ชดเชยค่าเสียหาย หรือยอมรับการชดเชยความเสียหายนั้น และเด็กหรือเยาวชนอยู่ในภาวะที่สามารถชดเชยหรือชดเชยให้ได้ ก็เป็นกรณีที่สมควรให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชน แต่ถ้าไม่สามารถชดเชยหรือชดเชยให้ได้ ก็ควรปล่อยให้ดำเนินคดีตามปกติ กรณีเป็นความผิดต่อแผ่นดินหรือรัฐเป็นผู้เสียหาย ให้สอบถามจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ หากเป็นกรณีไม่มีผู้เสียหาย หรือไม่สามรถติดตามผู้เสียหายได้ หรือตามผู้เสียหายได้แต่ผู้เสียหายไม่ต้องการเข้ามาในคดีก็บันทึกไว้แล้วนำไปอ่านให้ที่ประชุมฟัง การสอบถามต้องกระทำในลักษณะเชิงให้คำปรึกษา วางตัวเป็นกลาง ไม่พยายามเป็นตัวแทนของฝ่ายเด็กหรือเยาวชนมาเจรจา หากผู้เสียหายยังคิดใจดำเนินคดีแล้วควรให้มีการดำเนินคดีตามปกติต่อไป มิฉะนั้นอาจเกิดการแก้แค้นตามมาในภายหลังได้ สอบถามผู้เสียหายเพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขที่จะเสนอศาล

3.2.4.2 ตามมาตรา 64 จำกัดอำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด โดยวางหลักว่าพนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลเยาวชนและครอบครัว การห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องเช่นนี้มิใช่เป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด เพราะยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจให้ฟ้องคดีอาญาดังกล่าวได้ จึงแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป ซึ่งผู้เสียหายก็มีอำนาจฟ้องผู้ที่กระทำความผิดได้ในเมื่อตนเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย หรือโดยนิตินัยโดยไม่ต้องขออนุญาตฟ้องจากผู้ใด

ในการวินิจฉัยคำร้องขอของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาเองนั้น ผู้อำนวยการสถานพินิจย่อมอาศัยข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น

ข้อเท็จจริงทั้งสามประการนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจได้มาโดยการดำเนินการสืบสวนและสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กตามมาตรา 34 (1) เท่าที่จะกระทำได้โดยไม่ต้องมีการควบคุมตัวเด็ก ส่วน

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนนั้นเคยต้องหาว่ากระทำความผิด และเคยได้รับการสืบเสาะและพินิจมาแล้วจากสถานพินิจก็ย่อมมีสำนวนและรายงานความเห็นสำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่บ้างแล้ว ซึ่งอาจนำมาใช้ประกอบการพิจารณาได้ เมื่อได้พิจารณาแล้วไม่ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจจะต้องแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้เสียหายทราบ โดยเฉพาะในกรณีที่มิคำสั่งไม่อนุญาตให้ฟ้องจะต้องแจ้งเหตุผลที่มีคำสั่งเช่นนั้นให้ผู้เสียหายทราบด้วย

วรรคสามของมาตรา ๖๓ บัญญัติว่า ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ศาลจะเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามถึงสาเหตุที่สั่งไม่อนุญาตให้ฟ้อง แล้วศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ได้สุดแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องของผู้เสียหายไว้พิจารณาแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจที่จะต้องดำเนินการตามมาตรา 55 เช่น สั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำรายงานในคดีที่มีการสืบเสาะถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ตลอดจนการพิจารณาสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

3.2.4.3 มาตรา 65 บัญญัติถึงการถอนฟ้องคดีอาญาซึ่งใช้บังคับทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ ดังนั้น เมื่อโจทก์ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอถอนฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะอนุญาตให้ถอนฟ้อง กฎหมายกำหนดให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กหรือเยาวชนนั้นสังกัดอยู่ทราบก่อน ทั้งนี้เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจก่อน เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน รวมถึงมีความใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชนมากกว่าศาลนั่นเอง

มีข้อน่าสังเกตว่า กรณีโจทก์ขอถอนฟ้อง ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งต่างกับศาลธรรมดาที่จะสั่งคุมประพฤติได้ต่อเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเท่านั้น

3.3 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีผลต่อความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานพินิจ

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. อยู่ในขั้นตอนของรัฐสภา และจะให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 63 บัญญัติว่า ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาโดยคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์ต่างๆ แห่งคดีแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจด้วยแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนั้นให้เป็นที่สุด

การควบคุมเด็กหรือเยาวชนในสถานพินิจตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองปี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดอาญาที่อัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป

โดยกฎหมายที่มาแทนที่ มาตรา 63 ดังกล่าวคือร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.หมวด 7 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้สั่ง

แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๘๖ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา ๘๗ ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๘๖ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 88 ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ

มาตรา 89 ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใดๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นำระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78

มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมคนธรรมดาและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้น และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา 91 การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

มาตรา 92 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศาลเห็นชอบฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น ให้ผู้อำนวยการสถาน

พินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพินิจให้ศาลทราบและให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่ได้รับสมควรหรือยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แต่ถ้าปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพินิจให้ศาลทราบ หากศาลเห็นชอบด้วย ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง โดยให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแบ่ง

3.3.1 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ²⁸

1) มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน กำหนดให้มีมาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อใช้แทนการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชน ในกรณีเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ไม่ประสงค์ให้นำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาล หรือในคดีที่ยังมิได้มีการยื่นฟ้องต่อศาล และเด็กหรือเยาวชนยอมรับให้นำมาตรการพิเศษมาใช้แทนการดำเนินคดี ซึ่งการใช้มาตรการดังกล่าวต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือผู้แทนของสังคมหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะทำงานสหวิชาชีพ และให้อำนาจรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนในการกำหนดระเบียบว่าด้วยวิธีการใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

2) ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี หากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนอาจประพฤติตนเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องฟ้อง ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ พร้อมทั้งเสนอข้อกำหนดและเงื่อนไขในการดูแลและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้น ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบก็สั่งดำเนินการภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี ทั้งนี้ เงื่อนไขต้องไม่เป็นการส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมยังสถานพินิจ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง

3) ในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาในคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป หรือพนักงานอัยการไม่เห็นฟ้องด้วยความเห็นของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจและได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว หากศาลเห็นว่าจำเลยอาจประพฤติตนเป็นคนดีได้ยิ่งกว่าการที่จะพิพากษาลงโทษ และจำเลย

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.เรื่องเสร็จที่ 170 – 171/2552. หน้า 4-5.

ยินยอมปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามปี และเงื่อนไขดังกล่าวต้องไม่เป็นการส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมในสถานพินิจ หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติได้ครบถ้วน ให้ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

3.3.2 หลักการของร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ²⁹

- 1) กำหนดให้มีกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อจัดทำแผนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่กระทำผิดทำให้กลับตนเป็นคนดีแทนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 2) กำหนดให้นำแผนคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กและวิธีการว่าด้วยการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาใช้ เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลที่ได้รับความรุนแรงหรือได้รับการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากบุคคลในครอบครัว

3.3.3 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ³⁰

สำนักงานศาลยุติธรรม มีข้อสังเกตว่า

- 1) ควรให้ศาลเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความโปร่งใสในการใช้มาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน
- 2) ควรให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน
- 3) การกำหนดให้ข้อกำหนดและเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ถือได้ว่าเป็นการจำกัดการใช้ดุลยพินิจของศาล

สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อสังเกตว่า

- 1) การให้อำนาจพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือผู้อำนวยการสถานพินิจใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนเป็นมาตรการที่ไม่มีการตรวจสอบการใช้อำนาจอย่างรัดกุม และหากการใช้อำนาจดังกล่าวไม่สอดคล้องกันจะมีปัญหา อีกทั้งเป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเป็นมาตรการที่เบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้ออกจากกระบวนการยุติธรรม

²⁹ แหล่งเดิม.

³⁰ แหล่งเดิม.

2) การกำหนดให้หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการดูแลและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน และการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดเป็นมาตรการที่ขัดกับหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3) ควรให้อำนาจพนักงานอัยการมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลว่าเด็กและเยาวชนมีความประพฤติไม่เสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

3.3.4 ข้อสังเกตและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่...) พ.ศ.ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ³¹

กระทรวงสาธารณสุข มีข้อสังเกตว่า

ควรเพิ่มเรื่องคุณภาพการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญา โดยให้มีการกำกับให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือด้วย และให้มีมาตรการติดตามพฤติกรรมหรือกระบวนการดูแลช่วยเหลือภายหลังการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

กระทรวงยุติธรรม มีข้อสังเกตว่า

มาตรการของฝ่ายบริหารที่จะหันเหคดีออกจากศาลเพื่อมิให้คดีที่ไม่จำเป็นขึ้นสู่ศาล อย่างไรก็ตามเพื่อให้การใช้อำนาจยุติคดีดังกล่าวมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ จึงอาจมีการจัดตั้งองค์กรทางฝ่ายบริหารหรือองค์กรศาล เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ทบทวนการใช้อำนาจหันเหคดีได้ แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ให้ความเห็นชอบก่อนใช้มาตรการหันเหคดีในทุกกรณี จึงไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว นอกจากนี้ การที่กำหนดวิธีการดำเนินคดีเยาวชนแยกต่างหากออกไปโดยไม่มีมาตรการในการหันเหคดีเช่นเดียวกับเด็ก จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อสังเกตว่า

มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ ที่กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีนั้น ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ ถ้าเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ซึ่งเป็นกลไกในฝ่ายบริหารที่ให้แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนควบคู่ไปกับการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัตินี้จึงมีส่วนที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐและอาจเกิดความลักลั่นและสับสนในการบังคับใช้

³¹ แหล่งเดิม.

3.3.5 สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ)³²

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี กำหนดให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติแทนการฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลหากเข้าเงื่อนไขว่า คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญามีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพก่อนฟ้องคดี โดยเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้จัดทำและอาจเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย ชุมชน หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการ มาร่วมประชุมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วยตามความเหมาะสมแก่กรณี และต้องจัดทำให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพ หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป ถ้ามีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้วและพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่ที่สุดและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) พิจารณาแล้ว

1) กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งมา และมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ก็ได้ จึงไม่ขัดกับหลักการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้พนักงานอัยการเสนอต่อศาล เพื่อพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร โดยอาจจะสั่งให้ปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่ หากเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งแก้ไขแผนได้ หรือหากไม่เห็นชอบกับแผนอาจจะสั่งดำเนินคดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแล้ว

³² แหล่งเดิม.

2) เห็นควรกำหนดให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชนและภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

กระทรวงสาธารณสุข มีข้อสังเกตว่า

ควรเพิ่มเรื่องคุณภาพการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดแทนการดำเนินคดีอาญา โดยให้มีการกำกับให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือด้วย และกำหนดมาตรการติดตามพฤติกรรมหรือกระบวนการดูแลช่วยเหลือภายหลังการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

3.4 สถิติการเสนอความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจที่มีผลต่อการสั่งคดีของพนักงานอัยการ

มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด

ตารางที่ 3.1 สถิติจำนวนคดีตามมาตรา 63 ของสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2553 (นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553)

ปี พ.ศ.	จำนวนเรื่อง					รวม ทั้งสิ้น	คำสั่งพนักงานอัยการ		จำนวนการ ร้องเรียน คำสั่ง ไม่ชอบ	หมายเหตุ
	สฝย. 1	สฝย. 2	สฝย. 3	สฝย. 4	สฝย. 5		สั่งไม่ฟ้องตาม ความเห็น ผอ.สถานพินิจ	สั่งฟ้องแย้ง ความเห็น ผอ. สถานพินิจ		
2546	7	10	10	0	0	27	27	-	-	
2547	53	41	46	0	0	140	140	-	-	
2548	61	110	64	6	0	241	241	-	-	
2549	31	52	47	38	0	168	167	1	-	สฝย.3 เห็นแย้ง 1 เรื่อง
2550	22	27	37	20	0	106	106	-	-	
2551	17	27	18	15	3	80	80	-	-	
2552	57	39	39	50	29	214	214	-	-	
2553	12	19	7	5	1	44	44	-	-	
รวม	260	325	268	134	33	1020	1019	1*	-	

หมายเหตุ : สฝย.4 เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2548 และ สฝย.5 เปิดทำการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2551

ที่มา : สำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - ปี พ.ศ. 2553 (นับถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553)

หากพิจารณาสถิติคดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้ทำความเห็นควรเสนอสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – ปี พ.ศ. 2553 แล้วจะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัว สำนักงานอัยการสูงสุด ได้สั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจแทบจะทุกคดี กล่าวคือ ในจำนวนคดีรวมทั้งสิ้น 1,020 เรื่อง พนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวได้สั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจจำนวน 1,019 เรื่อง มีเพียง 1 เรื่องเท่านั้นที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีเยาวชนและครอบครัวได้สั่งฟ้องแย้งความเห็นผู้อำนวยการสถานพินิจ

ทั้งนี้กรณีสั่งฟ้องแย่งความเห็นผู้อำนวยการสถานพินิจ 1 เรื่อง เพราะการกระทำของผู้ต้องหา มีความผิดฐานร่วมกันวิ่งราวทรัพย์ และลักทรัพย์เวลากลางคืนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 (1), (7), 336, 83 มีโทษตามมาตรา 335 วรรคสาม จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี โทษจำคุกจึงเกินกว่าที่กำหนดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 เหตุที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องมาแต่แรกน่าจะเพราะเบื้องต้นพนักงานสอบสวนแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจในชั้นแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชนระบุข้อหาไม่ชัดเจน จึงเกิดข้อผิดพลาด

ผู้เขียนเห็นว่า การสั่งคดีของพนักงานอัยการตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันพนักงานอัยการที่เข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมักเป็นพนักงานอัยการคนละคนกับพนักงานอัยการผู้พิจารณาสั่งคดีทำให้เกิดผลกระทบต่อคำสั่งคดี ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามผลของการประชุม ด้วยเหตุที่เมื่อมีการสั่งคดีโดยพนักงานอัยการเจ้าของสำนวน ปรากฏว่าเป็นคดีความผิดคนละประเภทกันอันไม่เข้าเกณฑ์ที่จะสามารถจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อยุติคดีเข้าสู่ศาล เช่น ผลการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ที่ประชุมเห็นว่าเด็กกระทำความผิดเพียงมีเจตนาทำร้ายร่างกายผู้อื่น แต่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนสั่งคดีว่าเด็กมีเจตนาฆ่าผู้อื่น ทำให้ผลการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนไม่สามารถปฏิบัติได้ การที่ยังไม่มีการตรากฎหมายมาใช้ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการเช่นนี้ จึงเกิดปัญหาในการสั่งคดีของพนักงานอัยการเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน รวมทั้งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้ต่อที่ประชุม เช่น ตกกลงจะไปทำงานบริการสังคม แต่กลับไม่ไปทำงานบริการตามที่ตกลงไว้เช่นนี้ ก็ไม่มีบทบังคับใดๆ ที่จะดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว เนื่องจากพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องและปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปแล้ว ดังนั้น การนำการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยจึงต้องคำนึงถึงความพร้อมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายกำหนดการบังคับใช้ให้ชัดเจน รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่ในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนให้เกิดการประสานงานกันทั้งเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เนื่องจากในขณะนี้ไม่ปรากฏบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ

ครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่จะสามารถนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้หันเหหรือเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อให้นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้บังคับในชั้นสอบสวนหรือในชั้นศาล

บทที่ 4

ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ

ในบทนี้จะศึกษาวิเคราะห์ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยเริ่มศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ การควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยจะมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา จากนั้นจะได้ทำการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการควบคุมและตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ อย่างเหมาะสมและสามารถบรรลุเจตนารมณ์แห่งกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนต่อไป

4.1 ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจในต่างประเทศ

4.1.1 มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

4.1.1.1 อำนาจหน้าที่หลักของพนักงานกักขัง (ผู้อำนวยการสถานพินิจ)

1) การปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนจากการควบคุม¹

ถ้าเด็กถูกนำมาปรากฏต่อหน้าศาลหรือถูกส่งไปยังสถานพินิจให้พนักงานกักขังพนักงานแรกรับ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลทำการสืบเสาะและมีอำนาจปล่อยเด็กและเยาวชนโดยอาจกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเป็นหนังสือให้เด็กมารายงานตัวในภายหลัง

¹ Texas Family Code มาตรา 53.02 บัญญัติไว้ว่า RELEASE FROM DETENTION.

(a) If a child is brought before the court or delivered to a detention facility, the intake or other authorized officer of the court shall immediately make an investigation and shall release the child. The release may be conditioned upon requirements reasonably necessary to insure the child's appearance at later proceedings, but the conditions of the release must be in writing and filed with the office or official designated by the court and a copy furnished to the child.

2) การสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในเบื้องต้นและการตัดสินใจ ดำเนินการต่อไป : การแจ้งบิดามารดา²

พนักงานกักขังกรงคดี (ผู้อำนวยการสถานพินิจ) มีหน้าที่สำคัญคือจะต้องพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับเด็กที่กระทำผิดที่ถูกส่งตัวมายังกรมคุมประพฤติมี 2 ประเด็น คือ การตัดสินใจว่าคดีที่เด็กกระทำผิดควรจะถูกดำเนินการต่อไปหรือไม่ (Deciding Whether to Proceed Further) และถ้ามีการตัดสินใจว่าคดีควรดำเนินการต่อไป จะดำเนินคดีโดยไม่ผ่านกระบวนการ

² Texas Family Code มาตรา 53.01 บัญญัติไว้ว่า PRELIMINARY INVESTIGATION AND DETERMINATIONS; NOTICE TO PARENTS.

(a) On referral of a person believed to be a child or on referral of the person's case to the office or official designated by the juvenile board, the intake officer, probation officer, or other person authorized by the board shall conduct a preliminary investigation to determine whether:

(2) there is probable cause to believe the person:

(A) engaged in delinquent conduct or conduct indicating a need for supervision; or

(B) is a no offender who has been taken into custody and is being held solely for deportation out of the United States.

(b) If it is determined that the person is not a child or there is no probable cause, the person shall immediately be released.

(d) Unless the juvenile board approves a written procedure proposed by the office of prosecuting attorney and chief juvenile probation officer which provides otherwise, if it is determined that the person is a child and, regardless of a finding of probable cause, or a lack thereof, there is an allegation that the child engaged in delinquent conduct of the grade of felony, or conduct constituting a misdemeanor offense involving violence to a person or the use or possession of a firearm, illegal knife, or club, as those terms are defined by Section 46.01, Penal Code, or prohibited weapon, as described by Section 46.05, Penal Code, the case shall be promptly forwarded to the office of the prosecuting attorney, accompanied by:

(1) all documents that accompanied the current referral; and

(2) a summary of all prior referrals of the child to the juvenile court, juvenile probation department, or a detention facility.

(f) A juvenile board may not adopt an alternate referral plan that does not require the forwarding of a child's case to the prosecuting attorney as provided by Subsection (d) if probable

cause exists to believe that the child engaged in delinquent conduct that violates Section 19.03, Penal Code (capital murder), or Section 19.02, Penal Code (murder).

ยุติธรรมทางศาลหรือควรดำเนินคดีโดยกระบวนการพิจารณาของศาล โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

การตัดสินใจว่าคดีที่เด็กกระทำผิดควรจะถูกดำเนินการต่อไปหรือไม่ (Deciding Whether to Proceed Further) มีประเด็นที่ใช้ในการตัดสินใจ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้³

การตัดสินใจอันดับแรก ที่กำหนดไว้ในกฎหมายคือ บุคคลที่ถูกส่งเข้ามาต้องเป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 10-17 ปี ณ เวลาที่เด็กได้กระทำผิดตามกฎหมายหรือมีอายุเกินกว่า 17 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี ซึ่งได้กระทำผิดหรือมีพฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแล⁴ ก่อนมีอายุ 17 ปี⁵ ถ้าพนักงานกึ่งกรองคดีตัดสินว่าบุคคลที่ถูกส่งตัวเข้ามาไม่เป็นเด็ก มาตรา 53.01(b) กฎหมายกำหนดไว้ว่า “บุคคลจะถูกปล่อยตัวไปในทันที” โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากพนักงานอัยการเหมือนกับการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็น “คดีมีเหตุอันควรเชื่อ (probable cause)” ตามมาตรา 53.01(d)(f) ที่ต้องให้อำนาจอัยการในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานกึ่งกรองคดีอีกครั้ง⁶ ซึ่งกฎหมายเด็กในมลรัฐส่วนใหญ่ไม่นำ

³ Robert O Dawson. (1996). **Texas Juvenile Law**. p. 54.

⁴ มลรัฐเท็กซัส แบ่งความผิดของเด็กที่อยู่ในอำนาจศาลเด็ก 2 ประเภท คือ

1) การกระทำผิดกฎหมายที่มีโทษทางอาญา (Delinquent Conduct) เช่น การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาของมลรัฐเท็กซัสหรือสหรัฐอเมริกา ที่ต้องถูกลงโทษโดยการจำคุกหรือการคุมขังในคุก การกระทำที่ฝ่าฝืนคำสั่งของศาลเด็กยกเว้นคำสั่งห้ามในความผิดที่มีโทษปรับอย่างเดียว การกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายของเทศบาลหรือคำสั่งของศาลภายใต้สถานการณ์ที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล ขัรบรณณะมีนเมาซึ่งเป็นการกระทำผิดครั้งที่สามหรือครั้งต่อมา

2) พฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแล (Conduct Indicating A Need For Supervision (CINS)) เช่น การหนีออกจากโรงเรียน (Truancy) การหลบหนีออกจากบ้าน (Runaway) การสูดดมสารระเหย (Inhalant abuse) ขัรบรณณะมีนเมา ซึ่งเป็นการกระทำผิดครั้งที่หนึ่งและสอง รายละเอียดดูบทบัญญัติ Texas Family Code มาตรา 51.03(a)

⁵ Texas Family Code มาตรา 51.02 บัญญัติไว้ว่า “Definitions In this title:

(2) “Child” means a person who is:

(A) ten years of age or older and under 17 years of age ; or

(B) seventeen years of age or older and under 18 years of age who is alleged or found to have engaged in delinquent conduct or conduct indicating a need for supervision as a result of acts committed before becoming 17 years of age.

⁶ Robert O Dawson. (1996). **Texas Juvenile Law**. p. 54.

เรื่องการประกันตัวมาใช้ หากไม่มีเหตุต้องควบคุมตัวเด็กไว้จะต้องปล่อยตัวเด็กกลับไปอยู่ในความดูแลของบิดามารดา หรือผู้ปกครองในระหว่างการดำเนินคดี⁷

การตัดสินใจอันดับสอง คือ การตัดสินใจว่าคดี “มีเหตุอันควรเชื่อ (probable cause)” หรือไม่ กล่าวคือ คดีมีพยานหลักฐานเชื่อได้ว่าเด็กได้กระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแลหรือไม่ ซึ่งมาตรา 53.01 (a) (2) กำหนดไว้แต่เพียงว่า “มีเหตุอันควรเชื่อ (probable cause)” เท่านั้น พนักงานกึ่งนกรองคดีไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงขนาดว่า “คดีปราศจากข้อสงสัย (to be persuaded beyond a reasonable doubt)” เหมือนการพิจารณาคดีของศาลแต่อย่างใด⁸

นอกจากนี้พนักงานกึ่งนกรองคดีสามารถยุติคดีโดยการวางข้อกำหนดต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้โดยไม่ต้องส่งคดีไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ตาม ในคดีที่มีความรุนแรงกฎหมายกำหนดให้พนักงานกึ่งนกรองคดีจะต้องส่งคดีไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

1) ในคดีฆาตกรรม (Murder Cases)⁹

มาตรา 53.01 (f) บัญญัติไว้ว่าทุก County ต้องส่งคดีดังต่อไปนี้ไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจ “ในคดีเด็ก...ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำความผิดกฎหมายในมาตรา 19.03, ฆาตกรรมอุกฉกรรจ์ (capital murder), หรือ มาตรา 19.02 คดีฆาตกรรม (murder)

การกำหนดให้พนักงานกึ่งนกรองคดีต้องส่งคดีดังกล่าวข้างต้นไปตรวจสอบไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโดยการทำข้อตกลงกันเองระหว่างหน่วยงานภายในท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อพนักงานกึ่งนกรองคดีได้พิจารณาแล้วตัดสินว่าผู้ที่ถูกส่งเข้ามานั้นเป็น “เด็กและมีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรมอุกฉกรรจ์ (capital murder) หรือ คดีฆาตกรรม (murder)” พนักงานกึ่งนกรองคดีจะต้องส่งคดีไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบอีกครั้ง

2) ในคดีที่กฎหมายกำหนดไว้ (The Statutory Default Position)¹⁰

มาตรา 53.01 (d) ได้บัญญัติ “a Default Provision” ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานกึ่งนกรองคดีโดยพนักงานอัยการในคดี 3 ประเภทด้วยกัน ไม่ว่าพนักงานกึ่งนกรองคดีจะพบว่าคดีมีเหตุอันควรเชื่อหรือไม่ก็ตาม ยกเว้นเสียแต่ว่าจะได้มีการทำข้อตกลงกันไว้แล้วระหว่างหน่วยงานว่าไม่ต้องส่งคดีไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ คดีทั้ง 3 ประเภทดังกล่าว คือ

(1) ในคดีระดับโทษ Felonies ต้องส่งให้พนักงานอัยการตรวจสอบทุกคดี

(2) ในคดีระดับโทษ Misdemeanors ที่เกี่ยวกับการ “ทำร้ายบุคคล” ต้องส่งให้

พนักงานอัยการตรวจสอบทุกคดี

⁷ จิตรลดา เหลืองภิรมย์. (2548). สิทธิของเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ถูกกล่าวหา. หน้า 60.

⁸ Robert O Dawson. (1996). *Texas Juvenile Law*. pp. 57-58.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

(3) ในคดีระดับโทษ Misdemeanors ที่เกี่ยวกับการใช้หรือครอบครองอาวุธปืน มีคดีผิดกฎหมายหรือกระบอง ที่มีนิยามอยู่ในมาตรา 46.01 ของประมวลกฎหมาย ต้องส่งให้พนักงานอัยการตรวจสอบทุกคดี

(4) ในคดีที่มีข้อตกลงของท้องถิ่น (Local Agreement)

มาตรา 53.01(d) ให้อำนาจแต่ละท้องถิ่นทำข้อตกลงเพื่อปรับเปลี่ยนประเภทความผิดที่มีระดับการลงโทษตามบทบัญญัติใน “a Default Provision” เพื่อที่จะได้ไม่ต้องส่งประเภทคดีในบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ ข้อตกลงดังกล่าวเรียกว่า “an Alternative Referral Plan” การทำข้อตกลงดังกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือที่เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานของพนักงานอัยการและหัวหน้าของพนักงานคุมประพฤติเด็ก และจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเด็กของแต่ละ County ซึ่งถ้าหากยังไม่มีการทำข้อตกลงดังกล่าว การตรวจสอบคดีโดยพนักงานอัยการจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติใน “a Default Provision” มาตรา 53.01 (d) ที่พนักงานกึ่งนกรองคดีจะต้องส่งคดีตามมาตรา 53.01(d) ไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบอีกครั้ง วัตถุประสงค์ของการที่กฎหมายให้อำนาจในแต่ละท้องถิ่นทำข้อตกลงกันเองภายในท้องถิ่นก็เพื่อให้แต่ละ County มีอำนาจทำข้อตกลงในการแบ่งแยกอำนาจให้มีความเหมาะสมตามแต่สภาพของแต่ละ County ซึ่งดีกว่าที่กำหนดไว้ตาม “Default Provision” เนื่องจากรัฐสภาของมลรัฐเท็กซัสตระหนักดีว่าในแต่ละ County มีสภาพความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากฎหมายจะมีความยืดหยุ่นให้แต่ละท้องถิ่นทำข้อตกลงดังกล่าวกันได้ก็ตาม ข้อตกลงนั้นก็อยู่ภายใต้ข้อบังคับตามมาตรา 53.01(e) ที่กำหนดไว้ว่า ในคดีฆาตกรรมออกฉกรรจ์และฆาตกรรมพนักงานกึ่งนกรองคดีจะต้องส่งคดีให้พนักงานอัยการตรวจสอบเสมอโดยที่แต่ละท้องถิ่นจะทำข้อตกลงยกเว้นไม่ได้

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายต้องการให้พนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานกึ่งนกรองคดีในคดีที่มีความรุนแรง เช่น คดีฆาตกรรม คดีทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวโน้มของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกาที่พยายามให้อำนาจพนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานกึ่งนกรองคดี อันเนื่องมาจากการใช้ดุลพินิจของพนักงานกึ่งนกรองคดีที่ไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน

มาตรา 53.012 (a)¹¹ กำหนดไว้ว่าพนักงานอัยการต้องตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในคดีที่ส่งมาจากพนักงานกึ่งนกรองคดีในทันที ในประเด็นที่ว่า “คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอและมีความจำเป็นต้องฟ้องคดีหรือไม่ (legal sufficiency and the desirability of prosecution)” คำว่าพยานหลักฐานเพียงพอ

¹¹ Texas Family Code มาตรา 53.012 บัญญัติไว้ว่า REVIEW BY PROSECUTOR.

(a) The prosecuting attorney shall promptly review the circumstances and allegations of a referral made under Section 53.01 for legal sufficiency and the desirability of prosecution and may file a petition without regard to whether probable cause was found under Section 53.01.

(legal sufficiency) หมายความว่า “ในความเห็นของพนักงานอัยการมีเหตุอันควรเชื่อว่าเด็กที่ถูกส่งมากระทำผิดหรือมีพฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแล” ส่วนคำว่า “มีความจำเป็นต้องฟ้องคดี (the desirability of prosecution)” หมายความว่า ตามข้อสันนิษฐานที่ว่า มีเหตุอันควรเชื่อ ในความเห็นของพนักงานอัยการเห็นว่ามาตรการของหน่วยงานของอัยการและศาลจะถูกนำไปใช้กับคดี กล่าวคือ เป็นคดีที่มีความเหมาะสมที่จะต้องฟ้องคดีต่อศาล ดังนั้นจึงมีคดีที่เด็กกระทำผิดเป็นจำนวนมากที่มี “เหตุอันควรเชื่อ” แต่ไม่มีความเหมาะสมที่จะต้องฟ้องคดีต่อศาล แต่มีความเหมาะสมดำเนินคดีโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางศาล จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 53.012 (a) เป็นตัวอย่างให้เห็นเกี่ยวกับประวัติอำนาจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดีอย่างเต็มที่ถึงแม้ว่าจะเป็นคดีซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อ¹²

นอกจากนี้ กฎหมายให้อำนาจพนักงานกึ่งนอกระบบคดีซึ่งส่วนใหญ่เป็นพนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่ในการสอบสวน โดยทำรายงานการสืบเสาะซึ่งมีความสำคัญในกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลอเมริกัน เนื่องจากหลักในการกำหนดโทษของศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงจาก

- (1) ข้อมูลรายงานการสืบเสาะก่อนพิพากษาคดี
- (2) ข้อมูลจากการสืบพยานโจทก์จำเลยในชั้นพิจารณาคดี
- (3) ผลกระทบต่อสังคมอันอาจมีขึ้นหลังจากใช้มาตรการลงโทษนั้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า รายงานการสืบเสาะมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้แต่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาที่ยอมรับความสำคัญดังกล่าวโดยกล่าวว่า “รายงานการสืบเสาะเป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดโทษและกำหนดมาตรฐานเพื่อการแก้ไขปรับปรุงจำเลยให้เหมาะสม”¹³

3) การชะลอฟ้อง¹⁴

¹² Robert O Dawson. (1996). *Texas Juvenile Law*. pp. 58-60.

¹³ ศักดิ์ชัย เดิศพานิชพันธุ์. (2539). *แนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ*. หน้า 68-69.

¹⁴ Texas Family Code มาตรา 53.03 บัญญัติไว้ว่า DEFERRED PROSECUTION.

(a) Subject to Subsections (e) and (g), if the preliminary investigation required by Section 53.01 of this code results in a determination that further proceedings in the case are authorized, the probation officer or other designated officer of the court, subject to the direction of the juvenile court, may advise the parties for a reasonable period of time not to exceed six months concerning deferred prosecution and rehabilitation of a child if:

- (1) deferred prosecution would be in the interest of the public and the child;
- (2) the child and his parent, guardian, or custodian consent with knowledge that consent is not obligatory; and
- (3) the child and his parent, guardian, or custodian are informed that they may terminate the deferred prosecution at any point and petition the court for a court hearing in the case.

ภายใต้บังคับบทบัญญัติในอนุมาตรา (e) ถ้าการสอบสวนเบื้องต้นที่กำหนดไว้ตามมาตรา 53.01 ของประมวลกฎหมายนี้ ปรากฏผลการสอบสวนว่ามีอำนาจในการดำเนินคดีต่อไป พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับการแต่งตั้งโดยศาล ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของศาลเด็ก สามารถให้คำแนะนำกับคู่ความให้อยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งเกี่ยวกับการชะลอฟ้องและการแก้ไขฟื้นฟูเด็ก ถ้าหากว่า:

- (1) การชะลอฟ้องจะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะและเด็ก
- (2) เด็กและบิดามารดา ผู้ดูแลหรือผู้ปกครองของเด็ก ได้ให้ความยินยอมโดยรู้ถึงความยินยอมนั้นไม่เป็นข้อผูกมัดแต่อย่างใด
- (3) เด็กและบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลของเด็ก ได้รับแจ้งว่าสามารถยุติการชะลอฟ้องได้ในทุกระยะเวลาและเด็กจะต้องถูกฟ้องต่อศาลเพื่อพิจารณาคดี

ในมลรัฐเท็กซัส มีมาตรการดำเนินการ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล 2 วิธีการด้วยกันคือ การชะลอฟ้อง และการว่ากล่าวตักเตือนโดยการสอดส่องดูแล¹⁵ การชะลอฟ้องเป็นมาตรการดำเนินการกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล ซึ่งมีเงื่อนไขในการดำเนินการหลายประการ โดยมุ่งหวังในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนและเยียวยาผู้เสียหาย

- (4) การห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาล¹⁶

ผู้เสียหาย ผู้ปกครองของผู้เสียหาย หรือญาติสนิทของผู้เสียหาย ไม่สามารถเป็นคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดี เพราะการเป็นคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นเสี่ยงต่อการถูกทำอันตราย ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำของเด็กหรือเยาวชน และในการมีคำสั่งนั้น ศาลอาจจะห้ามเด็กหรือเยาวชนกระทำการใดๆ หรือกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดๆ ที่จำเป็นหรือเหมาะสมเพื่อป้องกันหรือลดการทำอันตรายผู้เสียหาย¹⁷

¹⁵ การว่ากล่าวตักเตือนโดยการสอดส่องดูแล (Supervisory Caution) เป็นการวางข้อกำหนดโดยพนักงานกัลนกรองคดี สำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแล เช่น การส่งเด็กไปยังหน่วยงานทางสังคม การติดต่อกับบิดามารดาและแจ้งให้ทราบถึงกิจกรรมของเด็ก หรือการเตือนเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมของเด็ก เป็นต้น

¹⁶ Texas Family Code มาตรา 57.007 บัญญัติไว้ว่า STANDING.

A victim, guardian of a victim, or close relative of a victim does not have standing to participate as a party in a juvenile proceeding or to contest the disposition of any case.

¹⁷ Texas Family Code มาตรา 57.008 บัญญัติไว้ว่า COURT ORDER FOR PROTECTION FROM JUVENILES.

กฎหมายเด็กและเยาวชนของมลรัฐเท็กซัสจำกัดอำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด โดยวางหลักว่าพนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานกึ่งนกรองคดี

(5) การถอนฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชน

ศาลคดีเด็กและเยาวชนย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องหรือไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการถอนฟ้อง แต่พนักงานกึ่งนกรองคดีก็อาจขอให้ศาลคุ้มครองประพฤติดังกล่าวของเด็กหรือเยาวชนได้¹⁸

4.1.1.2 การควบคุมอำนาจหน้าที่ของพนักงานกึ่งนกรองคดี (ผู้อำนวยการสถานพินิจ)

กระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาให้การอนุญาตให้ใช้ดุลพินิจในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา¹⁹ การใช้ดุลพินิจตัดสินใจของพนักงานกึ่งนกรองคดี (ผู้อำนวยการสถานพินิจ) เป็นการพิจารณาจากปัจจัยทางสังคมประกอบกับปัจจัยทางกฎหมายซึ่งมีความแตกต่างจากการใช้ดุลพินิจในคดีทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ละเอียดอ่อนมากกว่าคดีทั่วไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเด็กที่กระทำความผิดให้ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม อันทำให้เด็กมีความสำคัญในความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและในขณะเดียวกันก็ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย บิดามารดาของผู้เสียหายหรือแม้แต่สังคมที่ความผิดเกิดขึ้นมีโอกาสดำเนินการแก้ไขเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด

1) การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

(a) A court may issue an order for protection from juveniles directed against a child to protect a victim of the child's conduct who, because of the victim's participation in the juvenile justice system, risks further harm by the child.

(b) In the order, the court may prohibit the child from doing specified acts or require the child to do specified acts necessary or appropriate to prevent or reduce the likelihood of further harm to the victim by the child.

¹⁸ Ibid. มาตรา 54.01 บัญญัติไว้ว่า DETENTION HEARING.

(e) The court shall order the child released from detention unless it finds that: (1) he is likely to abscond or be removed from the jurisdiction of the court;

¹⁹ Sue Titus Reid. (1991). **Crime and Criminology** (6th ed). p. 438.

มลรัฐเท็กซัส ได้พัฒนาแนวทางการวางข้อกำหนดเพื่อเป็นมาตรการควบคุม ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยบัญญัติแนวทางการวางข้อกำหนดไว้ล่วงหน้าให้กับ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานกักขัง พนักงานอัยการ หรือศาล นำไป ประกอบการใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดให้กับเยาวชนผู้กระทำผิดไว้ในแนวทางการลงโทษที่เรียกว่า “Progressive Sanctions Guideline” ในหมวดที่ 59 ตั้งแต่มาตรา 59.001 ถึง 59.015 ของ Texas Family Code ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ที่ว่า

“ยืนยันว่าเด็กที่กระทำผิดจะได้พบกับการลงโทษและผลที่ติดตามมาที่เป็น รูปแบบมาตรฐานและมีความแน่นอน ซึ่งตอบสนองต่อความรุนแรงตามประเภทความผิดในปัจจุบันของผู้กระทำผิดในแต่ละคน ประวัติการกระทำผิดในอดีต การบำบัดรักษาที่มีลักษณะเป็นพิเศษหรือการ ฝึกอบรมที่จำเป็นและประสิทธิภาพของการเข้าแทรกแซงเป็นอันดับแรก”

แนวทางการลงโทษ “Progressive Sanctions Guideline” ดังกล่าวไม่ได้เป็น มาตรการบังคับให้พนักงานคุมประพฤติ พนักงานอัยการ หรือศาล ต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด เจ้าพนักงาน ดังกล่าวยังคงมีอำนาจใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดให้กับเยาวชนผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ แต่ศาลเด็กหรือกรมคุมประพฤติที่ไม่ปฏิบัติตามแนวทางการลงโทษดังกล่าวต้องรายงานเหตุการณ์ฝ่าฝืนไป ยังคณะกรรมการเด็กและกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการเด็กรายงานไปยัง “The Texas Juvenile Probation Commission (TJPC)” อย่างน้อยทุก 3 เดือนและ TJPC ต้องรวบรวมข้อมูลที่ได้รับดังกล่าวส่งให้กับ The Criminal Justice Policy Council ทุก 3 เดือน โดยต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการวางข้อกำหนดตามบทบัญญัติ ของแนวทางการวางข้อกำหนดและเหตุการณ์ฝ่าฝืน ซึ่ง The Criminal Justice Policy Council จะวิเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวและต้องรายงานต่อรัฐสภาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้าและคำแนะนำต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงเหตุผลของการฝ่าฝืนแนวทางการวางข้อกำหนดและประสิทธิผลของการนำแนวทางการ ลงโทษไปใช้กับอัตราการกระทำความผิดซ้ำ²⁰

แนวทางการวางข้อกำหนดดังกล่าวบังคับใช้กับเด็กที่กระทำผิดหรือมี พฤติกรรมที่จำเป็นต้องได้รับการสอดส่องดูแล โดยแบ่งแยกระดับการลงโทษไว้ 7 ระดับด้วยกัน โดยเริ่ม ตั้งแต่ “การว่ากล่าวตักเตือนโดยการสอดส่องดูแล (a Supervisory Caution)” โดยพนักงานคุมประพฤติและ สุดท้ายคือ “การตัดสินลงโทษ (Determinate Sentence)” โดยศาล

เพื่อให้แนวทางดังกล่าวสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบของแนว ทางการลงโทษดังกล่าวได้มีการแบ่งลักษณะของระบบการลงโทษที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ

- (1) การบรรยายให้เห็นถึงลักษณะของโปรแกรม (Program Description)

²⁰ Robert O Dawson. (1996). Op.cit. p. 208-209.

เป็นการอธิบายให้เห็นว่าระดับการลงโทษใดควรจะนำวิธีการใดมาปฏิบัติ ต่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด เช่น การชะลอฟ้อง ควรมีมาตรการในการดำเนินการดังต่อไปนี้ เช่น กำหนดให้เด็กชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายจากการกระทำผิดของเด็กหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อชดใช้ค่าเสียหายตามความเหมาะสมกับสภาพและระดับของความเสียหายและสอดคล้องกับความสามารถของเด็ก

(2) แนวทางในการกำหนดประเภทคดีในแต่ละระดับการลงโทษ (the Guideline for Assigning Case to Sanction Levels)

แนวทางการกำหนดประเภทคดี เป็นคำแนะนำที่ว่าคดีประเภทใด ควรจะ นำมาตรการในระดับการลงโทษใดมาปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด เช่น

“สำหรับความผิดประเภท Class A และ Class B Misdemeanors ยกเว้น ความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน (Firearms) การฝ่าฝืนคำสั่งศาลที่ได้วางข้อกำหนด ตามมาตรา 51.03 (a) (2) หรือ การกระทำผิดตามมาตรา 51.03 (a) (2) หรือ (3) ระดับการลงโทษคือระดับการลงโทษที่ 2”

จากที่ได้กล่าวไว้ให้เห็นข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าระบบการลงโทษ “Progressive Sanctions Guideline” เป็นมาตรการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานคุมประพฤติหรือ พนักงานอัยการ ให้มีรูปแบบและแนวทางการวางข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ถึงแม้ว่าแนวทางการวางข้อกำหนดดังกล่าวจะไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้ต้องปฏิบัติตาม ก็ตาม แต่ก็สามารถควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี

2) การควบคุมและตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

(1) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้กระทำความผิด

การนำการชะลอฟ้องไปใช้กับเยาวชนผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับความยินยอมจากเด็กและบิดามารดาของเด็ก ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลของเด็กเสียก่อน ซึ่งในขั้นตอนการให้ความยินยอมดังกล่าวนี้เด็กมีสิทธิได้รับคำแนะนำจากทนายความด้วย จึงเห็นได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่เป็น การควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอัยการ ซึ่งถ้าหากเยาวชนผู้กระทำความผิดหรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองเห็นว่ามีการใช้ดุลพินิจไม่ถูกต้องย่อมจะปฏิเสธในการเข้าสู่ กระบวนการชะลอฟ้องได้

(2) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

กฎหมายกำหนดให้ศาลหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากศาลต้องแจ้ง ข้อมูลข่าวสารให้ผู้เสียหาย ผู้ปกครองของผู้เสียหายทราบ ถ้าหากว่าได้รับการร้องขอจากผู้เสียหาย รวมถึง ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ เช่น การสอบสวนในเบื้องต้น การชะลอฟ้อง เป็นต้น²¹ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็น

²¹ Texas Family Code มาตรา 57.002 บัญญัติไว้ว่า VICTIM'S RIGHTS.

ว่าสิทธิในการรับรู้ดังกล่าวนี้เป็นมาตรการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานคุมประพฤติและพนักงานอัยการได้ดี เนื่องจากจะต้องให้การพิจารณาใช้มาตรการที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้จากผู้เสียหาย

(3) การควบคุมโดยคณะกรรมการเด็ก (Juvenile Board)²²

ในมลรัฐเท็กซัสมีคณะกรรมการที่เรียกว่า “คณะกรรมการเด็ก (Juvenile Board)” ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาและผู้มีอาชีพด้านกฎหมาย ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการทำงาน of พนักงานคุมประพฤติและพนักงานอัยการ เช่น การที่พนักงานอัยการและพนักงานคุมประพฤติทำข้อตกลงเป็นหนังสือร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนประเภทคดีที่ต้องส่งไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ (Alternative Referral Plan) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเด็กเสียก่อนหรือการให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งโปรแกรมต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวให้เห็นถึงมาตรการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของมลรัฐเท็กซัสข้างต้น จะเห็นได้ว่า มลรัฐเท็กซัสให้ความสำคัญกับการจัดทำแนวทาง (guideline) ไว้ในกฎหมายและมีมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยการกำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามต้องรายงานเหตุการณ์ฝ่าฝืนให้หน่วยงานอื่นทราบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดให้ต้องมีการรายงานการฝ่าฝืนดังกล่าวเป็นมาตรการที่สามารถควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานได้เป็นอย่างดี

4.1.2 ประเทศแคนาดา

ในปี ค.ศ. 2002 ประเทศแคนาดา ประกาศใช้กฎหมายที่เรียกว่า The Youth Criminal Justice Act 2002 โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นไปที่ “มาตรการนอกกระบวนการศาล (Extrajudicial Measures) การปกป้องสังคม สิทธิและความรับผิดชอบของเด็กและสังคมในการหันหน้าไปเผชิญกับการกระทำผิดของเด็กและส่งเสริมคุณค่าของสังคมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนและนอกจากนี้แล้วยังได้ตระหนักถึงความสอดคล้องของกฎหมายภายในประเทศกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (United Convention on the Right of the Child) ที่

(a) A victim, guardian of a victim, or close relative of a deceased victim is entitled to the following rights within the juvenile justice system: (4) the right to be informed, when requested, by the court or a person appointed by the court concerning the procedures in the juvenile justice system, including general procedures relating to: (A) the preliminary investigation and deferred prosecution of a case.

²² Texas Family Code มาตรา 57.003 บัญญัติไว้ว่า DUTY OF JUVENILE BOARD. (a) The juvenile board shall ensure to the extent practicable that a victim, guardian of a victim, or close relative of a deceased victim is afforded the rights granted by Section 57.002 and, on request, an explanation of those rights.

ประเทศแคนาดาได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกด้วย” โดยให้ศาลเด็กมีอำนาจดำเนินการกับเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ถึง 17 ปี ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดกฎหมาย²³

4.1.2.1 อำนาจหน้าที่หลักของ provincial director (ผู้อำนวยการสถานพินิจ)

ตาม The Youth Criminal Justice Act 2002 นั้น provincial director เทียบได้กับ ผู้อำนวยการสถานพินิจของไทย provincial director อาจมอบหมายอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติหน้าที่แทน ภายใต้ The Youth Criminal Justice Act 2002 ซึ่งถือเสมือนว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของ provincial director²⁴ หน้าที่หลักของ provincial director คือ

1) การปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนจากการควบคุม²⁵

เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนออกจากการควบคุมของสถานพินิจต่อศาลเด็กแล้ว ให้ศาลพิจารณาคำร้องที่เสนอมานี้ ซึ่งคำร้องขอให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนที่เสนอมานี้ดังกล่าว ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดต้องได้ส่งคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรให้พนักงานอัยการแล้วไม่น้อยกว่า 2 วันทำการ

²³ The Youth Criminal Justice Act 2002 บทนิยาม บัญญัติไว้ว่า “young person” means a person who is or, in the absence of evidence to the contrary, appears to be twelve years old or older, but less than eighteen years old and, if the context requires, includes any person who is charged under this Act with having committed an offence while he or she was a young person or who is found guilty of an offence under this Act.

²⁴ The Youth Criminal Justice Act 2002 บทนิยาม บัญญัติไว้ว่า “provincial director” means a person, a group or class of persons or a body appointed or designated by or under an Act of the legislature of a province or by the lieutenant governor in council of a province or his or her delegate to perform in that province, either generally or in a specific case, any of the duties or functions of a provincial director under this Act และมาตรา 22 บัญญัติไว้ว่า “The provincial director may authorize any person to exercise the powers or perform the duties or functions of the provincial director under this Act, in which case the powers, duties or functions are deemed to have been exercised or performed by the provincial director.”

²⁵ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 33 บัญญัติไว้ว่า Release from or Detention in Custody.

(1) An application may, at any time after the order is made, be made to a youth justice court for the release from or detention in custody of the young person, as the case may be, and the youth justice court shall hear the matter as an original application.

(2) An application under subsection (1) for release from custody shall not be heard unless the young person has given the prosecutor at least two clear days notice in writing of the application.

2) การเสนอรายงานก่อนพิพากษา

ก่อนกำหนดโทษเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิด ผู้พิพากษาศาลเยาวชนต้องพิจารณารายงานก่อนพิพากษาก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษหรือกำหนดโทษเด็กและเยาวชน และพิจารณาความเห็นของ provincial director (ผู้อำนวยการสถานพินิจ) ในรายงานก่อนพิพากษาที่ได้เสนอต่อศาล ซึ่งเนื้อหาของรายงานก่อนพิพากษาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต้องเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องมีข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และหลักการของการพิพากษาและข้อจำกัดในการควบคุมตัว ตลอดจนถึงข้อมูลใดๆ ซึ่ง provincial director พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องก็ให้แนะนำเสนอตามที่ provincial director เห็นสมควร provincial director ผู้เสนอรายงานก่อนพิพากษาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนอาจจัดทำรายงานทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเพื่อให้บุคคลที่ถูกควบคุมหรือบุคคลใดๆ เข้าถึงข้อมูลได้²⁶ และก่อนมีการทบทวนตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงคำพิพากษากำหนดโทษเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนต้องพิจารณารายงานความก้าวหน้า ซึ่ง provincial director จัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อศาล²⁷ ก่อนมีคำสั่งให้กระทำการควบคุมตัวเป็นระยะๆ ศาลเยาวชนต้องให้พนักงานอัยการเสนอรายงานความเห็นของ provincial director เพื่อจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเป็นระยะๆ²⁸ ก่อนมี

²⁶ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 40 (9) บัญญัติไว้ว่า

A provincial director who submits a pre-sentence report made in respect of a young person to a youth justice court may make all or part of the report available to any person in whose custody or under whose supervision the young person is placed or to any other person who is directly assisting in the care or treatment of the young person.

²⁷ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 59 (3) บัญญัติไว้ว่า

The youth justice court may, before reviewing under this section a youth sentence imposed in respect of a young person, require the provincial director to cause to be prepared, and to submit to the youth justice court, a progress report on the performance of the young person since the youth sentence took effect.

²⁸ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 47 (3) บัญญัติไว้ว่า

Before making an order of committal to intermittent custody, the youth justice court shall require the prosecutor to make available to the court for its consideration a report of the provincial director as to the availability of a youth custody facility in which an order of intermittent custody can be enforced and, if the report discloses that no such youth custody facility is available, the court shall not make the order.

การทบทวนตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงคำพิพากษากำหนดโทษเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนต้องพิจารณา รายงานความก้าวหน้าซึ่ง provincial director จัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อศาล²⁹

3) มาตรการนอกกระบวนการพิจารณาของศาล

ประเทศแคนาดา มีมาตรการผลักดันเยาวชนผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางศาล ซึ่งเรียกว่า “มาตรการนอกกระบวนการศาล” บัญญัติไว้ใน The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 10 สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้³⁰

มาตรการนอกกระบวนการศาล (extrajudicial measure) สามารถนำไปใช้ดำเนินการกับเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแทนการดำเนินคดีโดยใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาล ถ้าหากว่า

²⁹ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 59 (3) บัญญัติไว้ว่า

The youth justice court may, before reviewing under this section a youth sentence imposed in respect of a young person, require the provincial director to cause to be prepared, and to submit to the youth justice court, a progress report on the performance of the young person since the youth sentence took effect.

³⁰ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 10 (2) บัญญัติไว้ว่า An extrajudicial measures may be used only if

(a) it is part of a program of measures that may be authorized by the Attorney General or authorized by a person, or a member of a class of persons, designated by the lieutenant governor in council of the province;

(b) the person who is considering whether to use the extrajudicial measures is satisfied that it would be appropriate, having regard to the needs of the young person and the interests of society;

(c) the young person, having been informed of the extrajudicial measures, fully and freely consents to be subject to it;

(d) the young person has, before consenting to be subject to the extrajudicial measures, been advised of his or her right to be represented by counsel and been given a reasonable opportunity to consult with counsel;

(e) the young person accepts responsibility for the act or omission that forms the basis of the offence that he or she is alleged to have committed;

(f) there is, in the opinion of the Attorney General, sufficient evidence to proceed with the prosecution of the offence; and

(g) the prosecution of the offence is not in any way barred at law.

(1) มาตรการที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมที่ให้อำนาจไว้โดยอัยการสูงสุด หรือผู้แทน หรือโดยบุคคล หรือบุคคลภายในประเภทของบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดใน สภাজังหวัด

(2) บุคคลที่เป็นผู้พิจารณาใช้มาตรการนี้จะต้องพอใจว่ามีความเหมาะสมที่ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นของเด็กและประโยชน์ของสังคม

(3) เยาวชนที่ได้รับแจ้งในการเข้าร่วมในมาตรการนอกกระบวนการศาลมีความ เป็นอิสระอย่างเต็มที่ในการให้ความยินยอมในการเข้าร่วม

(4) ก่อนที่จะให้ความยินยอมเข้าร่วมในมาตรการนอกกระบวนการศาล เยาวชนจะต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิการมีผู้แทนเป็นที่ปรึกษากฎหมายและได้รับโอกาสอัน เหมาะสมในการปรึกษากับที่ปรึกษากฎหมาย

(5) เยาวชนยอมรับผิดชอบสำหรับการกระทำหรือความประมาทที่เป็น มูลเหตุของความผิดที่เยาวชนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิด

(6) ในความเห็นของอัยการสูงสุดหรือผู้แทนคดีมีพยานหลักฐานพอป้องใน ความผิดและ

(7) ไม่มีข้อห้ามประการใดๆ ทางกฎหมายในการฟ้องคดีของเยาวชน มาตรการนอกกระบวนการศาลไม่สามารถนำไปใช้กับเยาวชนที่ถูก กล่าวหาว่ากระทำผิด ถ้าหากว่าเยาวชนผู้นั้น³¹

(1) ปฏิเสธในการเข้าร่วมหรือไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำผิด หรือ

(2) แสดงความต้องการของเยาวชนออกมาว่าต้องการให้ดำเนินคดีใน ความผิดของตน โดยศาลเด็ก

หลักสำคัญของมาตรการนอกกระบวนการพิจารณาของศาลจะต้อง ถูกนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอและได้รับการสันนิษฐานว่ามีความเหมาะสมในการดำเนินการเพื่อให้เยาวชน ที่กระทำผิดมีความรับผิดชอบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการกระตุ้นให้เยาวชนรับรู้และชดใช้ค่าเสียหาย

³¹ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 10 (3) บัญญัติไว้ว่า An extrajudicial measures may not be used in respect of a young person who

(a) denies participation or involvement in the commission of the offence; or

(b) expresses the wish to have the charge dealt with by a youth justice court.

ให้กับผู้เสียหายและชุมชน ให้โอกาสครอบครัว ชุมชนและผู้เสียหาย เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับมาตรการที่จะนำมาปฏิบัติต่อเยาวชนที่กระทำผิด

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการนอกกระบวนการศาลเป็นมาตรการปลักดันเด็กที่กระทำผิดออกจากกระบวนการทางศาล โดยกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดจัดตั้งโปรแกรมทางเลือกอื่นนอกกระบวนการศาลในแต่ละเขตอำนาจศาล โดยมีหลักการพื้นฐานอยู่ที่ว่าการนำมามาตรการดังกล่าวนี้มาใช้ต้องเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม และต้องอยู่ภายใต้การให้ความยินยอมของเด็กที่กระทำผิดหรือสามารถกล่าวได้ว่าเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมไม่มีอำนาจบังคับให้เด็กที่กระทำผิดเข้าสู่โปรแกรมนอกกระบวนการศาล มาตรการนี้สามารถดำเนินการได้ทั้งในคดีก่อนที่เด็กจะถูกแจ้งข้อกล่าวหาและคดีหลังจากแจ้งข้อกล่าวหา โดยก่อนที่จะมีการยุติคดีจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการให้เด็กหรือเยาวชนต้องปฏิบัติตามเสียก่อน ถ้าเด็กสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้อย่างสมบูรณ์ คดีก็จะยุติ แต่ถ้าเด็กไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้คดีก็จะต้องถูกฟ้องต่อศาลต่อไป

4) การห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาล³²

กฎหมายเด็กและเยาวชนของประเทศแคนาดาจำกัดอำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิด โดยวางหลักว่าพนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก provincial director

5) การถอนฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชน

ศาลคดีเด็กและเยาวชนย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องหรือไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการถอนฟ้องแต่ provincial director ก็อาจขอให้ศาลคุ้มครองประพฤติกของเด็กหรือเยาวชนได้³³

³² The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 24 บัญญัติไว้ว่า No prosecutions may be conducted by a prosecutor other than the Attorney General without the consent of the Attorney General.

³³ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 30 (8) บัญญัติไว้ว่า “Authorization of provincial authority for detention” In any province for which the lieutenant governor in council has designated a person or a group of persons whose authorization is required, either in all circumstances or in circumstances specified by

6) การควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ

(1) การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร

กฎหมาย The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 3 (2) มีบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ต้องตระหนักถึงหลักการสำคัญที่กฎหมายนี้ได้ประกาศไว้³⁴ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่าการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานมีความ

the lieutenant governor in council, before a young person who has been arrested may be detained in accordance with this section, no young person shall be so detained unless the authorization is obtained.

³⁴ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 3 (1) บัญญัติไว้ว่า The following principles apply in this Act:

- (a) the youth criminal justice system is intended to
 - (ii) rehabilitate young persons who commit offences and reintegrate them into society, and
 - (iii) ensure that a young person is subject to meaningful consequences for his or her offence in order to promote the long-term protection of the public;
- (b) the criminal justice system for young persons must be separate from that of adults
- (c) within the limits of fair and proportionate accountability, the measures taken against young persons who commit offences should
 - (i) reinforce respect for societal values,
 - (ii) encourage the repair of harm done to victims and the community,
 - (iii) be meaningful for the individual young person given his or her needs and level of development and, where appropriate, involve the parents, the extended family, the community and social or other agencies in the young person's rehabilitation and reintegration, and
 - (iv) respect gender, ethnic, cultural and linguistic differences and respond to the needs of aboriginal young persons and of young persons with special requirements; and
- (d) special considerations apply in respect of proceedings against young persons and, in particular,
 - (i) young persons have rights and freedoms in their own right, such as a right to be heard in the course of and to participate in the processes, other than the decision to prosecute, that lead to decisions that affect them, and young persons have special guarantees of their rights and freedoms,
 - (ii) victims should be treated with courtesy, compassion and respect for their dignity and privacy and should suffer the minimum degree of inconvenience as a result of their involvement with the youth criminal justice system,

เป็นอิสระในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสำคัญในการบังคับใช้ The Youth Criminal Justice Act 2002 โดยหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ใช้บังคับในพระราชบัญญัตินี้

a) ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเด็กและเยาวชนมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ...

(2) แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิดและบูรณาการพวกเขากลับคืน

ผู้สังคม

(3) รับประกันว่า เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้บังคับผลแห่งการกระทำของตนเพื่อสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองสาธารณสุขในระยะยาว

b) ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนต้องแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่

c) ภายในข้อจำกัดของความยุติธรรมและความรับผิดชอบตามสัดส่วนมาตรการที่ใช้กับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำผิดควรจะ

(1) เคารพคุณค่าทางสังคม

(2) สนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขการกระทำที่เป็นอันตรายนั้นแก่

ผู้เสียหายและชุมชน

(3) ให้ความหมายกับเด็กและเยาวชนแต่ละคนตามความจำเป็นและระดับการพัฒนาซึ่งเหมาะสม เกี่ยวข้องกับบิดามารดา ครอบครัวขยาย ชุมชนและสังคมหรือองค์กรต่างๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูและการบูรณาการ และ

(4) ให้ความเคารพในเพศที่เกิดมา เผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมและความแตกต่างทางภาษา และตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนกับเงื่อนไขพิเศษ และ

d) การพิจารณาพิเศษในการปรับใช้ขั้นตอนการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชน และโดยเฉพาะ

(iii) victims should be provided with information about the proceedings and given an opportunity to participate and be heard, and

(iv) parents should be informed of measures or proceedings involving their children and encouraged to support them in addressing their offending behavior.

(1) เด็กและเยาวชนมีสิทธิและเสรีภาพในตนเอง มีสิทธิในการรับฟังการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ การตัดสินใจฟ้องคดีซึ่งการฟ้องคดีนั้นนำผลกระทบตามมา และเด็กและเยาวชนมีการรับประกันสิทธิและเสรีภาพของพวกเขาเป็นพิเศษ

(2) ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติอย่างละมุนละม่อม ประนีประนอม และเคารพในศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัวของพวกเขา และควรได้รับความทรนทานซึ่งเป็นผลมาจากการเกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนน้อยที่สุด

(3) ผู้เสียหายควรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการสอบสวนพิจารณา และมีโอกาสเข้าร่วมรับฟัง

(4) บิดามารดาควรได้รับการแจ้งมาตรการหรือการดำเนินการกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับบุตรของพวกเขาและและสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

(2) การควบคุมและตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

มาตรการที่ใช้ในการควบคุมตรวจสอบตามบทบัญญัติของ กฎหมาย The Youth Criminal Justice Act 2002 ที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

ก. การควบคุมตรวจสอบโดยผู้กระทำความผิด

“ถ้าเยาวชนถูกดำเนิน โดยใช้มาตรการพิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องแจ้งถึงมาตรการที่ดำเนินการให้บิดามารดาของเยาวชนทราบด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ แจ้งให้ทราบถึงการลงโทษที่เยาวชนต้องได้รับ”³⁵

การใช้มาตรการที่จะต้องได้รับความยินยอมจากเยาวชนผู้กระทำความผิดเสียก่อน เช่นกรณีมาตรการทางเลือกนอกกระบวนการทางศาล โดยก่อนการให้ความยินยอม เยาวชนผู้กระทำความผิดมีสิทธิในการปรึกษากับทนายความได้ การให้ความยินยอมดังกล่าวจึงเป็นแนวทางให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ต้องมีการแจ้งบิดามารดาเยาวชนผู้กระทำความผิดด้วย

ข. การควบคุมตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

“ถ้าเยาวชนถูกดำเนิน โดยใช้มาตรการพิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จังหวัดได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย เมื่อได้มี

³⁵ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 11 บัญญัติว่า If a young person is dealt with by an extrajudicial measures, the person who administers the program under which the measures is used shall inform a parent of the young person of the measures.

การร้องขอจากผู้เสียหายจะต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนผู้กระทำความผิดและวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด”³⁶

กฎหมายดังกล่าวให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายโดยต้องแจ้งข้อมูลให้ผู้เสียหาย เมื่อผู้เสียหายได้ร้องขอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการสูงสุด ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหน่วยงานอื่นที่จังหวัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนผู้กระทำความผิดและมาตรการที่ใช้ดำเนินการกับเยาวชนผู้กระทำความผิดให้ผู้เสียหายทราบ

จะเห็นได้ว่า กฎหมาย The Youth Criminal Justice Act 2002 ได้ให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้บิดามารดาของเยาวชนที่กระทำความผิด และผู้เสียหายมีส่วนร่วมได้รับรู้ถึงการดำเนินการกับเยาวชนที่กระทำความผิด โดยการกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องแจ้งให้บิดามารดาของเยาวชนที่กระทำความผิดได้ทราบถึงการดำเนินการกับเยาวชนที่กระทำความผิด และโดยเฉพาะผู้เสียหายได้มีโอกาสได้รับรู้ถึงมาตรการและข้อมูลต่างๆ ที่นำมาปฏิบัติต่อเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่จะทำให้กระบวนการปฏิบัติต่อเด็กมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

ก. การควบคุมตรวจสอบโดยอัยการสูงสุดหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

กฎหมายต้องการให้ทางอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาถ้อยแถลงความเหมาะสมของแต่ละเขตอำนาจศาลว่าควรจะมีการจัดตั้งโปรแกรมใดขึ้นมาดำเนินการกับผู้กระทำความผิด

ง. การควบคุมโดย A Youth Justice Committees

กฎหมายให้อำนาจอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจจัดตั้งคณะบุคคลที่เรียกว่า “A Youth Justice Committees” ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้มีอาชีพอื่นๆ ซึ่งมีความสนใจหรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการบริหารงานตามกฎหมายนี้และรวมถึงการบริหารงานเกี่ยวกับโปรแกรมหรือการให้บริการเยาวชนผู้กระทำความผิด จึงเห็นได้ว่าคณะบุคคลดังกล่าวสามารถเข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานให้เป็นไปด้วยความถูกต้องได้เช่นกัน

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศแคนาดาให้อำนาจพนักงานอัยการและผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจ ประกอบกับการควบคุมการใช้ดุลพินิจโดยเยาวชนผู้กระทำความผิด มีการกำหนดมาตรการควบคุมตรวจสอบโดยชุมชน คือ มีการ

³⁶ The Youth Criminal Justice Act 2002 มาตรา 12 บัญญัติว่า “Victim’s right to information” If a young person is dealt with by an extrajudicial measures, a police officer, the Attorney General, the provincial director or any organization established by a province to provide assistance to victims shall, on request, inform the victim of the identity of the young person and how the offence has been dealt with.”

จัดตั้ง A Youth Justice Committees ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายในชุมชนนั้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารงาน หรือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการบริหารงานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก นอกจากนี้แล้ว กฎหมาย The Youth Criminal Justice Act 2002 ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายด้วย โดยมีบทบัญญัติให้สิทธิ ผู้เสียหายร้องขอให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนผู้กระทำผิดด้วย

4.2 ระบบควบคุมอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทย

4.2.1 มาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทยในปัจจุบัน

4.2.1.1 การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร

การตรวจสอบหรือถ่วงดุลการใช้อำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติหรือกำหนดให้ไว้แก่ฝ่ายบริหารนั้น สามารถกระทำได้โดยองค์กรฝ่ายบริหารนั่นเอง กล่าวคือ เป็นการถ่วงดุลโดยผู้ มีอำนาจเหนือกว่าในสายการบังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะถูกถ่วงดุลการใช้ อำนาจโดยผู้บังคับบัญชาในสายงานของตนจนถึงระดับสูงสุด ได้แก่ รัฐมนตรีเจ้าสังกัดผู้ควบคุม และหน่วยงานที่พนักงานเจ้าหน้าที่นั้นสังกัด ในขณะเดียวกันผู้บังคับบัญชาหรือรัฐมนตรีนั้นก็ จะถูกถ่วงดุลการใช้ อำนาจโดยรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีและประชาชน การถ่วงดุลอำนาจภายใน องค์กรนี้จะมีขั้นตอนและกระบวนการเพื่อความโปร่งใสของการใช้อำนาจรวมอยู่ด้วย

ในการตรวจสอบถ่วงดุลในสถานพินิจโดยทั่วไปจะใช้ระบบการวินิจฉัยโดยแสดง เหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการเสนอผู้บังคับบัญชาในสายงานตามลำดับชั้นซึ่งวิธีการนี้ใช้ทั่วไปใน งานด้านปกครองและงานกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนของฝ่ายบริหาร เช่นพนักงานสอบสวน อัยการ เป็นต้น³⁷ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการควบคุมภายในองค์กรของสถานพินิจได้ด้วยเนื่องจากว่าผู้อำนวยการ สถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะพนักงานคุม ประพฤติ ซึ่งมีหน้าที่ในการสืบเสาะและพินิจ ข้อเท็จจริงและสิ่งแวดล้อมประวัติของเด็กและเยาวชนที่ กระทำผิด เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหาตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และจะต้องทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงดังกล่าวเสนอต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ โดย ผู้อำนวยการสถานพินิจจะใช้ข้อมูลและความเห็นของพนักงานคุมประพฤติดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการ พิจารณาทำความเข้าใจว่าควรจะฟ้องหรือไม่ฟ้องหรือเยาวชน

³⁷ เรวັตร ฉ่ำเฉลิม. (2521). *ชะลอการฟ้อง*. หน้า 29.

4.2.1.2 การควบคุมและตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

1) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้กระทำผิด

(1) ความผิดลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจควบคุมผู้ต้องหา ผู้อำนวยการจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ไม่ได้ในกรณีเช่นนี้ ต้องให้เด็กหรือเยาวชน และบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ลงลายมือชื่อ รับทราบวันและเวลานัดเพื่อมาพบเจ้าหน้าที่สถานพินิจตามกำหนด³⁸

(2) โอกาสแรกที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวต้องได้รับสำเนาฎาระเบียบของสถานแรกรับหรือศูนย์ฝึกอบรมที่มีรายละเอียดถึงสิทธิหน้าที่ และข้อบังคับเด็กและเยาวชนด้วยภาษาที่เด็กและเยาวชนเข้าใจ เช่น สิทธิที่จะร้องขอหรือร้องทุกข์โดยไม่ผ่านการตรวจสอบข้อความต่อผู้มีอำนาจยื่น โดยผ่านสำนักงานอิสระเพื่อรับและสืบสวนคำร้องทุกข์ของเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งและช่วยเหลือแก้ปัญหาได้อย่างยุติธรรม³⁹

2) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ⁴⁰ เมื่อได้พิจารณาแล้วไม่ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ตาม ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้เสียหายทราบ โดยเฉพาะในกรณีที่มิคำสั่งไม่อนุญาตให้ฟ้องจะต้องแจ้งเหตุผลที่มีคำสั่งเช่นนั้นให้ผู้เสียหายทราบด้วย และถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งอนุญาต

3) การควบคุมตรวจสอบโดยพนักงานอัยการ

(1) ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่าไม่ควรฟ้องเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยก็ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ และให้คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการก็จะฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้นตามความเห็นของพนักงานอัยการ คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 (1) และ (2) แต่ถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตามความเห็นของผู้อำนวยการสถาน

³⁸ ฎีกาผนวก ค ข้อ 7.

³⁹ ฎีกาผนวก จ ข้อ 5.

⁴⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 64.

พินิจแล้ว คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุดตามมาตรา 63 นี้ และผู้อำนวยการสถานพินิจมีหน้าที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจมีกำหนดเวลาตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินสองปี แต่ในกรณีโทษเกิน 5 ปี เช่น มาตรา 335 วรรค 3 กรณีที่ความผิดเกินกว่า 2 อนุมาตราขึ้นไป หรือ มาตรา 336 ทวิ กรณีใช้ยานพาหนะ ซึ่งมีโทษเกิน 5 ปี พนักงานอัยการก็ต้องส่งเรื่องกลับคืนไป⁴¹

(2) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติของอัยการสูงสุดเป็นการกำหนดมาตรการที่ใช้ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ดีและสามารถควบคุมการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการให้เป็นไปด้วยความเป็นธรรม ไม่เป็นการใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ เนื่องจากมีการกลั่นกรองดุลพินิจตามลำดับชั้น ตั้งแต่พนักงานอัยการผู้รับหนังสือของผู้อำนวยการสถานพินิจ จนถึงรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขต เช่น

หลังจากที่ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และสำนักงานอัยการสูงสุดแล้ว ได้มีการตกลงร่วมกันให้แต่ละฝ่ายจัดทำระเบียบแนวทางการปฏิบัติตามบทบัญญัติมาตรา 63 ซึ่งทางอัยการสูงสุดได้ออกคำสั่งที่ อส 0008/ว 154 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541 กำหนดแนวทางปฏิบัติให้กับพนักงานอัยการที่ได้รับหนังสือแจ้งความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้⁴²

เมื่อพนักงานอัยการได้รับหนังสือแจ้งความเห็นไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 63 ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและนำไปพิจารณาพร้อมสำนวนการสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนประกอบกับความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องของผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นชอบด้วย ให้ทำความเห็นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตแล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง หากรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตเห็นชอบด้วยกับความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยให้ออกคำสั่งฟ้องหรือสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร เมื่อรองอธิบดีอัยการฝ่ายหรือรองอธิบดีอัยการเขตมีคำสั่งประการใดแล้ว ให้เสนออธิบดีอัยการฝ่ายหรืออธิบดีอัยการเขตเพื่อทราบ

⁴¹ อนุพร โตประยูร. (2550). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. หน้า 95.

⁴² สำนักงานอัยการสูงสุด หนังสือที่ อส 0008/ว 154. (2541). เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 63.

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติของอัยการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดแนวทางเพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้เป็นไปด้วยความสุจริต เป็นธรรมและสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามมาตรฐานสากลของสหประชาชาติ

4) การควบคุมตรวจสอบโดยศาล

(1) เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาสั่งโดยพลัน หากเห็นไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราว ต้องมีเหตุผลประกอบให้ชัดเจนและให้รับส่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่ง คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ เป็นบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้หากผู้อำนวยการสถานพินิจมีความเห็นไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็เป็นเรื่องการให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจถ่วงถ่วงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชน⁴³ และในกรณีที่รัฐมนตรีมีนโยบายปราบปราม หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ผู้อำนวยการอาจเสนอความเห็นควรไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาล โดยให้แสดงเหตุผลพร้อมกับกำหนดระยะเวลาและวิธีการที่จะใช้บำบัดแก้ไขในเบื้องต้นนั้นด้วย⁴⁴

(2) ตามมาตรา 64 ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้สั่งอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ศาลจะเรียกผู้อำนวยการสถานพินิจมาสอบถามถึงสาเหตุที่สั่งไม่อนุญาตให้ฟ้อง แล้วศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องก็ได้ที่สุดแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

5) การควบคุมตรวจสอบโดยบุคคลหรือองค์กรภายนอก⁴⁵

(1) ให้คณะนิเทศทำการนิเทศและประเมินการปฏิบัติงานของสถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมว่าเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯ ภายใต้มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติและข้อตกลงความร่วมมือ ปีละ 3 ครั้ง โดยมีระยะเวลาห่างกันทุก 4 เดือน พร้อมสรุปผลและแนวทางแก้ไขเสนอต่อผู้บริหาร

⁴³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 50 วรรคสอง.

⁴⁴ คู่มือทนาย ก ข้อ 7.

⁴⁵ คู่มือทนาย ก ข้อ 4.

(2) เปิดโอกาสให้บุคคลหรือองค์กรที่มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานของสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกและอบรมมีอำนาจเข้าตรวจสอบและรับฟังปัญหาจากเด็กและผู้ปกครองโดยตรงอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องประกาศให้ทราบว่าจะเข้าตรวจด้วยการออกกระเปาะที่เป็นหลักประกันถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบและรับฟังปัญหา

4.2.2 มาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทยที่ควรปรับปรุง

จากการศึกษามาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจของไทยและต่างประเทศได้กำหนดมาตรการตรวจสอบไว้ไม่เหมือนกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่ดีและมีระบบการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน (check and balance) และกระบวนการยุติธรรมที่ดีจำเป็นต้องสร้างระบบที่มีความโปร่งใส (transparency) ในทุกขั้นตอนของการดำเนินการสามารถถูกตรวจสอบได้ (accountability) ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความอิสระที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับประชาชนอย่างแท้จริง⁴⁶ จึงควรปรับปรุงมาตรการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจไทยดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การปรับปรุงและควบคุมตรวจสอบภายในองค์กร

ผู้อำนวยการสถานพินิจควรมีการจัดตั้งคณะบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลหลายๆ ฝ่าย ในลักษณะที่เรียกว่าสหวิชาชีพ เช่น พนักงานคุมประพฤติ พนักงานสังคมสงเคราะห์ แพทย์ นักจิตวิทยา เป็นคณะบุคคลร่วมกับผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาคัดเลือกตัวเด็กหรือเยาวชนที่เหมาะสมและกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมให้เด็กหรือเยาวชนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งคณะบุคคลดังกล่าวนี้ อาจเป็นคณะบุคคลของสถานพินิจเอง หรือเป็นคณะบุคคลจากหน่วยงานของเอกชน เช่น องค์กรการกุศลหรือเอกชนที่ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นสถานศึกษา สถานฝึกอบรมสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขและสอดส่องดูแลร่วมกับคณะบุคคลของสถานพินิจ เพื่อทำความเข้าใจเสนอไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจสิ่งไม่พึงต่อไป อันจะทำให้การใช้ดุลพินิจทำความเข้าใจไม่พ้องคดีของผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นไปด้วยความสุจริตและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.... มาตรา 43 กำหนดให้มีคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจ ประกอบด้วย

⁴⁶ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544, กรกฎาคม-สิงหาคม). “กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมไทย.” วารสารยุติธรรม. หน้า 10-11.

ผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข และการศึกษา อย่างละหนึ่งคนมีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการสถานพินิจในการจำแนกเด็กและเยาวชน การฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนในแต่ละราย และหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน และร่างมาตรา 86 บัญญัติว่าหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และร่างมาตรา 87 บัญญัติว่าในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด ด้วยก็ได้

4.2.2.2 การปรับปรุงและควบคุมตรวจสอบจากภายนอกองค์กร

1) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้กระทำผิด

เนื่องจากผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานคุมประพฤติย่อมมีอำนาจสั่งการต่อผู้ได้บังคับบัญชาให้เสนอความเห็นในทางที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อผู้กระทำผิด

มลรัฐเท็กซัส กฎหมายกำหนดว่าถ้าเยาวชนถูกดำเนิน โดยใช้มาตรการพิเศษเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องแจ้งถึงมาตรการที่ดำเนินการให้บิดามารดาของเยาวชนทราบด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ แจ้งให้ทราบถึงการลงโทษที่เยาวชนต้องได้รับ ดังนั้น รายงานดังกล่าวควร จะได้รับการตรวจสอบจากผู้ปกครองของฝ่ายผู้กระทำผิดด้วย

นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ...มาตรา 86 บัญญัติว่าหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนด้วย และร่างมาตรา 87 บัญญัติว่าในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดเข้าร่วมประชุมด้วย

2) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

มลรัฐเท็กซัส กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอในการได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารจากศาลหรือบุคคลที่ศาลได้แต่งตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

สำหรับเด็ก ซึ่งรวมถึงกระบวนการทั่วไปที่เกี่ยวกับการสอบสวนเบื้องต้น (Preliminary Investigation) และการชะลอฟ้อง (Deferred Prosecution)

ประเทศแคนาดา กฎหมายบัญญัติถึงสิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูลของผู้เสียหาย ถ้าเป็นกรณีที่เยาวชนถูกดำเนินคดีโดยใช้มาตรการพิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการสูงสุด ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จังหวัดได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย เมื่อได้มีการร้องขอจากผู้เสียหาย จะต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนผู้กระทำผิดและวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำผิด

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ... มาตรา 86 บัญญัติว่าหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายด้วย และร่างมาตรา 87 บัญญัติว่าในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายผู้เสียหายเข้าร่วมประชุมด้วย ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดสิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวจะทำให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกว่าได้รับการเอาใจใส่ของกระบวนการยุติธรรม อันส่งผลให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ใช้ดุลพินิจดำเนินการกับผู้กระทำผิดด้วยความสุจริตใจและมีความโปร่งใส และเอาใจใส่ต่อความต้องการของผู้เสียหาย

การที่กฎหมายไม่ได้ให้สิทธิผู้เสียหายคัดค้านการดำเนินการตามบทบัญญัติในมาตรา 63 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจและพนักงานอัยการเป็นไปด้วยความยุติธรรมและตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายและทำให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เสียหาย ควรมีบทบัญญัติที่ชัดเจนให้สิทธิผู้เสียหายร้องขอเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นว่ามีความต้องการให้ดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดอย่างไร รวมทั้งประชาชนทั่วไปก็สามารถตรวจสอบการทำงานของเจ้าพนักงานได้ ในกรณีที่มีการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญา⁴⁷

3) การควบคุมตรวจสอบโดยพนักงานอัยการ

เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 63 ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้เริ่มต้นการใช้ดุลพินิจทำความเห็นไม่ฟ้องคดีเด็ก ดังนั้นถ้าหากผู้อำนวยการสถานพินิจไม่เริ่มต้นใช้มาตรการดังกล่าว ทางพนักงานอัยการก็ไม่สามารถพิจารณาสั่งไม่ฟ้องคดีได้ทั้งๆ ที่เป็นคดีที่มีความเหมาะสมที่จะใช้มาตรการดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้ผู้อำนวยการสถานพินิจใช้อำนาจโดยมิชอบกับเด็ก

⁴⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” *บทบัญญัติ, เล่มที่ 54, ตอน 4*. หน้า 76-77.

หรือเยาวชนผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการต่อรองกับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้อำนวยการสถาน
พินิจนำมาตรานี้มาใช้

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. ...มาตรา 86 จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบแผนแก้ไข
บำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งมาและมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ก็ได้ จึงไม่ขัดกับ
หลักการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้พนักงาน
อัยการเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร โดยอาจจะสั่งให้ปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่
หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอแผนแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูให้พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งแก้ไขแผนได้ หรือหากไม่เห็นชอบกับ
แผนอาจจะสั่งดำเนินคดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้
อำนาจโดยไม่สุจริต เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นผู้เริ่มต้นใช้ดุลพินิจได้ด้วยใน
คดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจไม่ได้ทำความเห็น ไม่ฟ้องคดี ซึ่งจะเป็นการทำให้พนักงานอัยการสามารถ
ถ่วงการใช้อดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด
ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันทุกคน

4) การควบคุมตรวจสอบโดยศาล

การมอบอำนาจให้กับฝ่ายบริหารในการดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความ
ผิดแบบเบ็ดเสร็จ โดยไม่มีการตรวจสอบจากศาล อาจมีการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม
(Due Process) เช่น

(1) มาตรการปล่อยชั่วคราวในชั้นสถานพินิจ

ก. มาตรา 50 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยัง
สถานพินิจเมื่อสอบปากคำเสร็จ และให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ใน
สถานพินิจหรือสั่งปล่อยชั่วคราว

ข. มาตรา 50 ได้บัญญัติวิธีการบางส่วนในการขอปล่อยชั่วคราวเด็กหรือ
เยาวชนเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่
ต้องมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ ซึ่งในมาตรา 50 บัญญัติให้อำนาจผู้อำนวยการสถาน

พินิจไว้กว้างขวางและเป็นคุณแก่เด็กหรือเยาวชนมากกว่า กล่าวคือ สามารถมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือบุคคลและองค์กรอื่นโดยไม่มีประกันได้ และยังมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีทุกข้อหาความผิดโดยไม่ต้องดำเนินการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 109 คือ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี ไม่ต้องสอบถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการว่าจะคัดค้านการขอปล่อยชั่วคราวหรือไม่

ค. ในกรณีอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน สถาน พินิจจะกำหนดวงเงินประกันค่อนข้างต่ำ อาจอยู่ระหว่าง 500-10,000 บาท ซึ่งต่ำกว่าคดีที่ผู้ใหญ่กระทำผิด ทั้งนี้เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวโดยง่ายและสะดวกรวดเร็ว อันสอดคล้องกับกฎ อันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) ข้อ 10.2 ที่ว่าผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจควรจะรีบพิจารณาเรื่องปล่อย ตัวโดยไม่ชักช้า

ง. ปัญหาข้อห่วงใยที่ว่าเด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวจะหลบหนี ในชั้นสถานพินิจหรือศาลนั้น มีความเห็นว่าเป็นเรื่องยาก เพราะเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ตามกฎหมายที่มุ่งแก้ไขปัญหาคดีเด็กหรือ เยาวชนยิ่งกว่าการลงโทษจำคุก ประกอบกับอายุของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติว่า ถ้าเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษหรืออายุเกินกว่านั้นแต่ยังไม่เกิน 17 ปี ศาลอาจใช้วิธีการตามมาตรา 74 ที่ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไปหรือใช้วิธีการอื่นสำหรับเด็กหรือเยาวชน นั้นได้ ฉะนั้น โอกาสที่เด็กหรือเยาวชนจะคิดหลบหนีจึงมีน้อยเพราะกฎหมายบัญญัติวิธีการเป็นคุณแก่เด็กหรือ เยาวชนค่อนข้างมาก

จ. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 91 ก็บัญญัติสนับสนุนแนวทางการปล่อยชั่วคราวด้วยการกำหนดวงเงินในกรณี ผิดสัญญาประกันไว้ต่ำด้วย กล่าวคือ ในกรณีผู้อำนวยการสถานพินิจหรือศาลเลือกใช้วิธีการมอบตัวเด็กหรือ เยาวชนไว้กับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือศาลออกหมายเรียกให้เด็กหรือเยาวชน นั้นมาสถานพินิจหรือศาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนภายในกำหนด ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลเช่นนั้นชำระเงินจำนวนไม่เกิน 5,000 บาท แก่สถานพินิจหรือศาลแล้วแต่กรณี

ฉ. แม้มาตรา 50 จะบัญญัติให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งคำร้องขอ ปล่อยชั่วคราวโดยพลัน แต่ในทางปฏิบัติ สถานพินิจบางแห่งก็ยังมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ กฎหมาย แต่นำวิธีการนอกกรอบแบบมาใช้ เช่น หากเห็นว่าจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็จะบอกผู้ขอ ประกันหรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนด้วยวาจาว่าหากยื่นมาก็ไม่อนุญาตให้ประกันตัว ไม่ต้องยื่นคำ ร้องให้เสียเวลา หรือยื่นมาก็ไม่รับ บางกรณีปรากฏว่าผู้ขอประกันยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวมาแล้ว

ผู้อำนวยการสถานพินิจสั่งคำร้องว่าจะพิจารณาสั่งคำร้องในวันที่ เดือน พ.ศ. ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากวันยื่นคำร้องเป็นแรมเดือนก็มี ทั้งนี้ ทำให้มีหนทางแปลว่าสถานพินิจมีเจตนาหลีกเลี่ยง ไม่ต้องการเสนอคำร้องขอปล่อยชั่วคราวให้ศาลพิจารณา หรือบางกรณีสถานพินิจมีคำสั่งในคำร้องขอปล่อยชั่วคราวว่าราคาประกันต่ำไปให้จัดหาหลักทรัพย์มาเพิ่มอีก จึงจะมีคำสั่ง ครั้นผู้ขอประกันหาหลักทรัพย์หรือเงินมาเพิ่มก็ยั้งสั่งในลักษณะเดียวกัน โดยไม่แจ้งว่าต้องการหลักทรัพย์เพิ่มเติมเท่าใด ซึ่งคำสั่งในลักษณะดังกล่าวเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องเสนอศาลเพื่อสั่งเพราะมิใช่เป็นกรณีที่สถานพินิจไม่อนุญาตตามเงื่อนไขของกฎหมาย เป็นต้น

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. จึงได้บัญญัติหลัก “การตรวจสอบโดยศาล” โดยเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ชอบให้ปล่อยตัวไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งให้ และให้อำนาจศาลมอบตัวเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติ แล้วแต่กรณี (ร่างมาตรา 73 วรรคหนึ่ง) หากปรากฏว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการร้องขอให้ควบคุม ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นใดตามที่เห็นสมควร (ร่างมาตรา 73 วรรคสอง) แต่ถ้าเยาวชนมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ร่างมาตรา 73 วรรคสาม) และควรให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ผู้เขียนมีความเห็นว่า เนื่องจากอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวนี้เป็นมาตรการทางวิธีพิจารณาความอาญาประเภทหนึ่ง ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กลไกดำเนินการและบทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น การที่กฎหมายให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจอนุญาตปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนในระหว่างการควบคุมตัวได้โดยไม่ต้องขออนุญาตศาล แต่ถ้าหากผู้อำนวยการสถานพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็ต้อง

ส่งคำร้องพร้อมกับความเห็นไปให้ผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาส่งคำร้อง⁴⁸ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้ศาลเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเช่นกัน ดังนั้น เมื่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดเห็นว่าเงื่อนไขบางประการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจกำหนดให้ปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากทำให้เด็กหรือเยาวชนต้องถูกควบคุมตัวโดยปราศจากอิสรภาพเหมือนกับถูกจำคุกหรือคุมขัง โดยไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักประกันเสรีภาพของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 ประการด้วย คือ มีเหตุแห่งการควบคุมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และมีระยะเวลาการควบคุมเด็กหรือเยาวชน สามีภรรยาหรือญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องหรือพนักงานอัยการ ก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 เพื่อให้ศาลพิจารณาดำเนินการกำหนดเงื่อนไขของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจว่าเป็นการคุมขังหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 ดังกล่าวกำหนดให้ต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลอาญาที่ที่มีอำนาจพิจารณาอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ไม่เอื้ออำนวยต่อเด็กและเยาวชนในการยื่นคำร้องขอต่อศาล ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการบัญญัติกฎหมายตามแนวคิดดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้พิจารณาคำร้องได้ และนอกจากนี้แล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าต้องมีการกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องแจ้งให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดทราบว่า หากเด็กหรือเยาวชนเห็นว่าในระหว่างการปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น เด็กหรือเยาวชนถูกจำกัดอิสรภาพจนเหมือนกับถูกคุมขังหรือจำคุก เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้พิจารณาเงื่อนไขได้ ซึ่งจะทำการใช้อำนาจของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นไปด้วยความยุติธรรมกับทุกฝ่าย

(2) การกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ต่างๆ เมื่อมีคำสั่งของผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจ เป็นการใช้อำนาจภายในองค์กรซึ่งขาดการถ่วงดุล ขาดการตรวจสอบการใช้อำนาจจากองค์กรภายนอก อีกทั้งการกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติและพนักงานสังคมสงเคราะห์มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน เป็นอำนาจที่มากเกินไป

(3) มาตรา 63 เป็นกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการทำความเห็นสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนเพราะเห็นว่าอาจกลับตนเป็นคนดีได้

⁴⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, มาตรา 50 วรรคสอง.

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.มาตรา 86 ให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยบัญญัติว่าในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบเป็นการถ่วงดุลอำนาจ ประกอบกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีการกำหนดให้ศาลมาร่วมพิจารณาตั้งแต่เบื้องต้นจะทำให้กระบวนการเป็นไปด้วยความถูกต้องเป็นธรรม อันจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม กระทรวงยุติธรรม มีข้อสังเกตว่า มาตรการของฝ่ายบริหารที่จะหันเหคดีออกจากศาลเพื่อมิให้คดีที่ไม่จำเป็นเข้าสู่ศาล เพื่อให้การใช้อำนาจยุติคดีดังกล่าวมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ จึงอาจมีการจัดตั้งองค์กรทางฝ่ายบริหารหรือองค์กรศาล เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ทบทวนการใช้อำนาจหันเหคดีได้ แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ให้ความเห็นชอบก่อนใช้มาตรการหันเหคดีในทุกกรณี จึงไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว นอกจากนี้ การกำหนดวิธีการดำเนินคดีเยาวชนแยกต่างหากออกไป โดยไม่มีมาตรการในการหันเหคดีเช่นเดียวกับเด็ก จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการของฝ่ายบริหารที่จะหันเหคดีออกจากศาลเพื่อมิให้คดีที่ไม่จำเป็นเข้าสู่ศาล อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การใช้อำนาจยุติคดีดังกล่าวมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ จึงอาจมีการจัดตั้งองค์กรทางฝ่ายบริหารหรือองค์กรศาล เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ทบทวนการใช้อำนาจหันเหคดีได้ แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ให้ความเห็นชอบก่อนใช้มาตรการหันเหคดีในทุกกรณี จึงไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว และการให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการจัดทำข้อตกลง โดยให้เป็นผู้ประสานการประชุมและในการประชุมจะต้องประกอบด้วยบุคคลไม่น้อยกว่าสามฝ่าย คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร แล้วแต่กรณี ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด และฝ่ายผู้เสียหาย หากศาลเห็นชอบกับข้อตกลงให้ตั้งปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นและงดการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว หากไม่เห็นชอบให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

1) การกำหนดมาตรฐานกลาง

แนวความคิดในการกำหนดมาตรฐานกลาง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้แต่ละองค์กรไม่ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจและพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรการดังกล่าวนี้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นแนวความคิดที่ดีเพื่อให้แต่ละองค์กรได้มีความตระหนักร่วมกันอยู่เสมอ ที่จะดำเนินการให้ลุล่วงตามแนวคิดและเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และจะเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานที่แน่นอนมากขึ้น จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในมลรัฐเท็กซัส จะเห็นได้ว่ามีจุดเด่นของกระบวนการยุติธรรมที่มีพัฒนาการก้าวหน้ากว่ามลรัฐอื่นๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เรียกว่า “Progressive Sanction Guideline” ซึ่งเป็นระบบของการวางแนวทางการลงโทษไว้ล่วงหน้าให้เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นพนักงานคุมประพฤติ พนักงานอัยการหรือศาลนำไปใช้เป็นแนวทางการใช้ดุลพินิจในการเลือกมาตรการที่จะนำไปปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดได้รับการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้การนำมาตรการดังกล่าวนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและสำนักงานอัยการสูงสุด ควรมีการจัดทำมาตรฐานร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันในลักษณะที่เรียกว่า “แนวทางหรือมาตรฐานขั้นต่ำ” ที่มีความชัดเจนในลักษณะเช่นเดียวกับที่มลรัฐเท็กซัสได้จัดทำแนวทางการลงโทษที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น โดยอาจจัดทำเป็นคู่มือกำหนดแนวทางร่วมกัน ซึ่งจะมีประโยชน์หลายอย่างด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐานในการควบคุมการใช้ดุลพินิจ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานซึ่งจะทำให้มีการประสานงานกันเป็นอย่างดี และที่สำคัญย่อมจะทำให้สาธารณชนคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่าเมื่อเขาได้กระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมจะตอบสนองต่อการกระทำของตนอย่างไร

4.2.2.3 ข้อสังเกตคดีลักทรัพย์ชาลาเปา

คดีที่ นายชยันต์ เข้มพรหม อายุ 16 ปี และนางสมจิตร สันโคย มารดา ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ สน. โศกคาม จับกุมตัวในข้อหาร่วมกันลักทรัพย์ชาลาเปาใส่ครีมจำนวน 1 ใบ ราคา 10 บาท ซึ่งเป็นเพียงชาลาเปา ที่เหลือจากการจำหน่ายและทางห้างสั่งให้นำไปทิ้งของห้างโลตัสซูเปอร์เซ็นเตอร์เพื่อนำไปให้น้องชายรับประทาน⁴⁹ พนักงานสอบสวน สน. โศกคาม ได้ทำการสอบสวนและมีความเห็นสั่งฟ้อง และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดี และคดีดังกล่าวผู้อำนวยการสถานพินิจก็ไม่ได้นำเอามาตรการชะลอฟ้องมาใช้ในการปฏิบัติต่อนายชยันต์ เข้มพรหม แต่อย่างไร จนกระทั่งนายสุชาติ ไตรประสิทธิ์ อัยการสูงสุด ได้พิจารณาสำนวนของพนักงานสอบสวนแล้วมีความเห็น **สั่งไม่ฟ้อง นายชยันต์**

⁴⁹ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2542, 24 มิถุนายน). “ข้อสังเกตคดีลักทรัพย์ชาลาเปา.” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ปีที่ 42, ฉบับที่ 175. หน้า 19.

เข้มพรหม ผู้ต้องหาที่ 2 โดยเป็นการพิจารณาถึงเจตนาของกฎหมายว่าการฟ้อง นายชยันต์ เข้มพรหม ให้ศาลพิจารณาลงโทษฐานลักทรัพย์ หากเขาต้องติดคุกสักคมจะไม่ได้ประโยชน์อะไร เพราะเขาไม่ใช่คนร้ายโดยสันดาน แม้หากศาลลงอาญาแต่กระบวนการยุติธรรมก็ไม่ควรทำให้คนเช่นนี้ต้องมาแปดเปื้อนมีคดีติดตัว⁵⁰

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่อัยการสูงสุดสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 โดยพนักงานอัยการได้ตระหนักถึงเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่มีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นคนดีประกอบกับพิจารณาสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งการสั่งไม่ฟ้องดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชนเป็นอย่างมากที่มองว่าเมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำผิดครั้งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือ ความเป็นมาของเรื่อง สภาพแวดล้อมของเด็กและที่สำคัญที่สุดคือ การให้โอกาสเพื่อที่เขาจะกลับตัวเป็นคนดีได้ โดยไม่ต้องรีบฟ้องคดีให้ต้องรับโทษทัณฑ์ แต่ต้องเป็นกระบวนการที่รวมกระบวนการฟื้นฟู สงเคราะห์ ด้วยความเชื่อมั่นว่าเด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะต้องคืนสู่สังคมอีกครั้งอย่างมีคุณภาพมากกว่าเดิม⁵¹

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาใหญ่ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กของประเทศไทยในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากในแต่ละวันบริเวณหน้าห้องพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะคลาคล่ำไปด้วยผู้ปกครอง ที่ปรึกษา กฎหมาย เจ้าหน้าที่ ตำรวจ และเด็กผู้กระทำความผิด ซึ่งตกเป็นจำเลยในข้อหาลักทรัพย์ ครอบครองยาเสพติด เป็นต้น ทั้งที่เด็กเหล่านี้ควรที่จะได้รับการบำบัดรักษาเพราะติดยาเสพติด หรือเด็กที่กระทำความผิดเพราะรักและกตัญญูต่อพ่อแม่ แต่เมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลยในศาลไปแล้วทำให้เด็กต้องเผชิญกับสายตาผู้คนที่คุณถูกเหยียดหยามด้วยมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเด็กซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาและซ้ำร้ายกว่านั้นต้องมีตราบาป (Stigma) ทั้งที่ความผิดเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือกระทำความผิดครั้งแรก อันทำให้ช่วงเวลาที่เหลืออีกยาวนานกว่าครึ่งหนึ่งของชีวิตเขาอยากที่จะดำรงชีวิตเป็นคนดีคนใหม่หรือประกอบอาชีพที่สุจริตและมีเกียรติได้อย่างเต็มภาคภูมิ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กระทรวงยุติธรรม จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเกี่ยวกับเด็กเยาวชนและครอบครัว ตามคำสั่งที่ 4/2543 ลงวันที่ 19 เมษายน 2543 ซึ่งเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งได้มีการสรุปประเด็นปัญหาและแนวทางของการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

⁵⁰ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2543, 22 มีนาคม). “ข้อสังเกตคดีลักทรัพย์ซาลาเปา.” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ปีที่ 43, ฉบับที่ 81. หน้า 20.

⁵¹ กอร์ปกุล วิณิชลักษณ์แก้วทิพย์. (2543, 30 มีนาคม). “โลกาภิวัตน์ เดลินิวส์.” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ปีที่ 43, ฉบับที่ 90. หน้า 12.

การคุ้มครองและบำบัดแก้ไขฟันผุเด็กและเยาวชน โดยที่ประชุมของคณะทำงาน ได้เห็นความสำคัญกับการนำมาตรการที่ให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจในการทำความเห็นไม่ฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 63 มาใช้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

โดยที่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีแนวความคิดและหลักการที่แตกต่างจากกระบวนการทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ กล่าวคือ มีการเน้นการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ ดังจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ในมาตรา 82 ที่บัญญัติว่า “ศาลจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งควรได้รับการอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษและศาลต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพและภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างเป็นคนๆ ไปการลงโทษหรือเปลี่ยนโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้ว่าจะได้กระทำความผิดร่วมกันก็ตาม”

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีสาเหตุของการกระทำผิดมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน และปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนส่งผลต่อปัญหาอื่นๆ ตามมา ในปัจจุบันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยมีศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้พิพากษาว่าจะให้เด็กได้รับโทษเพียงใด และวิธีการหนึ่งก็คือส่งตัวเด็กไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมีแนวคิดหลักว่าด้วยกฎแห่งกรุงปักกิ่งของสหประชาชาติ เป็นพื้นฐานทั่วไปในการดำเนินการของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

สถานพินิจควรมีหน้าที่ตามกฎหมายและศีลธรรมในการดูแลรักษาและสร้างระเบียบวินัยให้แก่เด็กและเยาวชน อย่างน้อยที่สุดก็ใกล้เคียงกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่ต่อบุตร ตามหลักที่เรียกว่า *parens patriae* ซึ่งถือว่ารัฐเปรียบเสมือนผู้ช่วยเหลือผู้ปกครองในฐานะของผู้ปกครองสถานพินิจย่อมมีความรับผิดชอบยิ่งกว่าการลงโทษหรือการถือว่าเขาเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤดิเสียหาย กล่าวคือจะต้องให้การอบรมบ่มนิสัย และให้ความรู้อีกครั้งหนึ่งแก่เด็กและเยาวชน ทั้งต้องสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์เต็มบริบูรณ์ โดยแสดงให้เห็นแก่เด็กและเยาวชนให้เห็นวิถีชีวิตที่ดีกว่ามีเกียรติยศยิ่งกว่า หากพวกเขายอมรับนับถือกฎหมาย ยอมรับนับถือตนเอง และยอมรับนับถือผู้อื่น

นอกจากนี้สถานพินิจควรมีรูปแบบที่หลากหลายในการจัดการเกี่ยวกับคดีเด็กเยาวชน โดยเฉพาะควรมีวิธีการยืดหยุ่นซึ่งเป็นทางเลือกอื่นนอกกระบวนศาลยุติธรรม เช่น การให้คำแนะนำปรึกษา การบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูสภาพจิตใจเฉพาะราย การให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในการปรับปรุงแก้ไขตนเอง

กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับผู้อำนวยการสถานพินิจในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจมีการล่วงละเมิดสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด เช่น การกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามในลักษณะที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพมากเกินไป จนกลายเป็นว่าเด็กหรือเยาวชนต้องถูกคุมขังหรือจำคุก เช่น การส่งไปฝึกและอบรมวิชาชีพ หรือสถานศึกษา เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม (Due Process) และขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจดังกล่าวเป็นอำนาจควบคุมของฝ่ายบริหารที่กฎหมายให้อำนาจไว้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นๆ ซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นมาตรการทางวิธีพิจารณาความอาญาทั้งสิ้น กลไกดำเนินการและบทคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การควบคุมตัวของฝ่ายบริหารจะต้องเป็นไปตามหลักประกันเสรีภาพของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2 ประการ คือ มีเหตุแห่งการควบคุมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และการควบคุมต้องมีกำหนดระยะเวลา ดังนั้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนเห็นว่าเงื่อนไขของผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นการจำกัดเสรีภาพข้อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้พิจารณาได้ แต่อย่างไรก็ตามการยื่นคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การพิจารณาคำร้องดังกล่าวควรเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กมากกว่าศาลธรรมดา ดังนั้นจึงควรเพิ่มบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอว่ามีการคุมขังที่มีขอบด้วยกฎหมายจากเด็กหรือเยาวชนหรือจากบุคคลอื่นใดในลักษณะเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงมาตรการในต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่า จะต้องมีการออกระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนและมีมาตรฐานที่แน่นอนเพื่อใช้เป็นกรอบควบคุมการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจไม่ให้ใช้ดุลพินิจที่กว้างขวางเกินไป จนเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดและเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความผิด นอกจากนี้การพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนผู้ใดมีความเหมาะสมและการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้ปฏิบัติตามควรจะต้องดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ซึ่งจะทำให้การใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจมีการถ่วงดุลอย่างรอบคอบจากบุคคลหลายฝ่าย ในส่วนของพนักงานอัยการ

ผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจนั้น จะต้องเป็นพนักงานอัยการที่ผ่านการอบรมด้านการคุ้มครองสิทธิเด็กมาแล้วในระดับหนึ่งและควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในการเข้ามาทำหน้าที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด อันจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในบทบัญญัติมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2548) มาตรการบางอย่างที่ควรนำมาบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ ในส่วนการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อเป็นการให้การคุ้มครองสิทธิเด็กตามหลักนิติธรรม (Due Process) ให้มีมาตรฐานที่ทัดเทียมกับมาตรการในต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

1) การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กร

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวทางการวางข้อกำหนดเพื่อเป็นมาตรการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยบัญญัติแนวทางการวางข้อกำหนดไว้ล่วงหน้าให้กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นพนักงานกักขังคดี พนักงานอัยการ หรือศาลนำไปประกอบการใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดให้กับเยาวชนผู้กระทำความผิดไว้ในแนวทางการลงโทษที่เรียกว่า “Progressive Sanctions Guideline” อย่างเช่นของมลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศแคนาดา การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักสำคัญในการบังคับใช้ The Youth Criminal Justice Act 2002 โดยระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเด็กและเยาวชนมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดและบูรณาการพวกเขากลับคืนสู่สังคม
- (2) รับประกันว่า เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้บังคับผลแห่งการกระทำของตนเพื่อสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองสาธารณสุขในระยะยาว
- (3) ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนต้องแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่
- (4) ภายในข้อจำกัดของความยุติธรรมและความรับผิดชอบตามสัดส่วน มาตรการที่ใช้กับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดควรจะ

ก. เคารพคุณค่าทางสังคม

ข. สนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขการกระทำที่เป็นอันตรายนั้นแก่ผู้เสียหายและชุมชน

ค. ให้ความหมายกับเด็กและเยาวชนแต่ละคนตามความจำเป็นและระดับการพัฒนาซึ่งเหมาะสม เกี่ยวข้องกับบิดามารดา ครอบครัวขยาย ชุมชนและสังคมหรือองค์กรต่างๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูและการบูรณาการ และ

ง. ให้ความเคารพในเพศที่เกิดมา เผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมและความแตกต่างทางภาษา และตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนกับเงื่อนไขพิเศษ และ

(5) การพิจารณาพิเศษในการปรับใช้ขั้นตอนการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนและโดยเฉพาะ

ก. เด็กและเยาวชนมีสิทธิและเสรีภาพในตนเอง มีสิทธิในการรับฟัง การมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ การตัดสินใจฟ้องคดีซึ่งการฟ้องคดีนั้นนำผลกระทบตามมา และเด็กและเยาวชนมีการรับประกันสิทธิและเสรีภาพของพวกเขาเป็นพิเศษ

ข. ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติอย่างละมุนละม่อม ประนีประนอม และเคารพในศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัวของพวกเขา และควรได้รับความทรนทานซึ่งเป็นผลมาจากการเกี่ยวข้องกับระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนน้อยที่สุด

ค. ผู้เสียหายควรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการสอบสวนพิจารณาและมีโอกาสเข้าร่วมรับฟัง

ง. บิดามารดาควรได้รับการแจ้งมาตรการหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับบุตรของพวกเขาและสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

2) การควบคุมและตรวจสอบภายนอกองค์กร

(1) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้กระทำความคิด

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายกำหนดว่าถ้าเยาวชนถูกดำเนิน โดยใช้มาตรการพิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องแจ้งถึงมาตรการที่ดำเนินการให้บิดามารดาของเยาวชนทราบด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ แจ้งให้ทราบถึงการลงโทษที่เยาวชนต้องได้รับ ดังนั้นรายงานดังกล่าวควรจะได้รับ การตรวจสอบจากผู้ปกครองของฝ่ายผู้กระทำความคิดด้วย

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ...มาตรา 86 บัญญัติว่าหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนด้วย และร่างมาตรา 87 บัญญัติว่าในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดเข้าร่วมประชุมด้วย

(2) การควบคุมตรวจสอบโดยผู้เสียหาย

การให้โอกาสผู้เสียหาย หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ดำเนินการสถานพินิจเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการเหมาะสมที่จะนำมาปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด เช่น การให้โอกาสผู้เสียหายแสดงออกถึงความรู้สึกเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้ดำเนินการสถานพินิจ หรือ

สอบถามความต้องการของผู้เสียหายหรือการให้โอกาสกับบุคคลในชุมชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นต่อเด็กหรือเยาวชนผู้ที่กระทำผิดและกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตาม ซึ่งเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจหรือพนักงานอัยการทราบถึงความต้องการของผู้เสียหายแล้วย่อมจะทำให้การกำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามหรือการทำความเข้าใจยอมที่จะพิจารณาได้ง่ายขึ้น เนื่องจากได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้เสียหายหรือชุมชน นอกจากนี้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นผู้อำนวยการสถานพินิจหรือพนักงานอัยการควรจะต้องมีการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงขั้นตอนในการดำเนินการต่างๆ ถ้าหากว่ามีการร้องขอจากผู้เสียหาย เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมได้ให้ความใส่ใจต่อผู้เสียหายและทำให้ผู้เสียหายทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการเพื่อที่จะได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอในการได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารจากศาลหรือบุคคลที่ศาลได้แต่งตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก ซึ่งรวมถึงกระบวนการทั่วไปที่เกี่ยวกับการสอบสวนเบื้องต้น (Preliminary Investigation) และการชะลอฟ้อง (Deferred Prosecution)

ประเทศแคนาดา กฎหมายบัญญัติถึงสิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูลของผู้เสียหาย ถ้าเป็นกรณีที่เยาวชนถูกดำเนินคดีโดยใช้มาตรการพิเศษ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการสูงสุด ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จังหวัดได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย เมื่อได้มีการร้องขอจากผู้เสียหายจะต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนผู้กระทำผิดและวิธีการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.มาตรา 86 บัญญัติว่าหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ ซึ่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายด้วย และร่างมาตรา 87 บัญญัติว่าในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเชิญฝ่ายผู้เสียหายเข้าร่วมประชุมด้วย

(3) การควบคุมตรวจสอบโดยอัยการสูงสุดหรือผู้ว่าราชการจังหวัด

การให้อำนาจผู้อำนวยการสถานพินิจแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้เริ่มต้นในการใช้ดุลพินิจทำความเข้าใจไม่ฟ้องคดีส่งมาให้พนักงานอัยการ อาจเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการทุจริตต่อรองกับเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดในการทำความเข้าใจไม่ฟ้องคดี ดังนั้นหากมีบางคดีที่เด็กหรือเยาวชนเชื่อว่าตนเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะไม่ต้องถูกฟ้องต่อศาลก็สามารถร้องขอให้พนักงานอัยการพิจารณาทบทวนดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจอีกครั้งหรือถ้าหากพนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาคดีด้วยตนเองและเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีความเหมาะสมที่จะไม่ต้องฟ้องคดีต่อ

ศาลก็ให้อำนาจพนักงานอัยการส่งคดีขึ้นไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจให้ดำเนินการต่อไปเหมือนกับกรณี
ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้เริ่มต้นทำความเห็นสั่งไม่ฟ้อง

ประเทศแคนาดา กฎหมายต้องการให้ทางอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณา
ถ่วงรอกความเหมาะสมของแต่ละเขตอำนาจศาลว่าควรจะมีการจัดตั้งโปรแกรมใดขึ้นมาดำเนินการกับ
ผู้กระทำผิด

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ.มาตรา 86 จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบแผนแก้ไขบำบัด
ฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจส่งมา และมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบหรือไม่ก็ได้ จึงไม่ขัดกับหลักการ
ใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้พนักงานอัยการเสนอ
ต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร โดยอาจจะสั่งให้ปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่ หากเป็นไปได้
เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้
พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งแก้ไขแผนได้ หรือหากไม่เห็นชอบกับแผนอาจจะ
สั่งดำเนินคดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแล้ว

(4) การควบคุมตรวจสอบโดยศาล

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ.จึงได้บัญญัติหลัก “การตรวจสอบโดยศาล” โดยเป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้
ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน
ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ชอบให้ปล่อยตัวไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาล
แต่งตั้งให้ และให้อำนาจศาลมอบตัวเด็กหรือเยาวชนแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ในระหว่างการดำเนินคดี
โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุม
ประพฤติ แล้วแต่กรณี (ร่างมาตรา 73 วรรคหนึ่ง) หากปรากฏว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะ
หรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการร้อง
ขอให้ควบคุม ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นใดตามที่เห็นสมควร (ร่าง
มาตรา 73 วรรคสอง) แต่ถ้าเยาวชนมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่
อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือ
สถานที่อื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ร่างมาตรา 73 วรรคสาม) และควรให้ศาลมีอำนาจ
ตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการ
ดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.มาตรา 86 ให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลพินิจและให้ความเห็นชอบกับเงื่อนไขที่ผู้อำนวยการสถานพินิจเสนอในการดูแลและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยบัญญัติว่าในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

(5) การกำหนดมาตรฐานกลาง

แนวความคิดในการกำหนดมาตรฐานกลาง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้แต่ละองค์กรไม่ว่าผู้อำนวยการสถานพินิจและพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรการดังกล่าวนี้ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นแนวความคิดที่ดีเพื่อให้แต่ละองค์กรได้มีความตระหนักร่วมกันอยู่เสมอ ที่จะดำเนินการให้ลุล่วงตามแนวคิดและเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และจะเป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจให้มีมาตรฐานที่แน่นอนมากขึ้น จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กในมลรัฐเท็กซัส จะเห็นได้ว่าการควบคุมตรวจสอบโดยคณะบุคคลที่เรียกว่า “คณะกรรมการเด็ก (Juvenile Board)” ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาและผู้มีอาชีพด้านกฎหมาย ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของพนักงานคุมประพฤติและพนักงานอัยการ เช่น การที่พนักงานอัยการและพนักงานคุมประพฤติทำข้อตกลงเป็นหนังสือร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนประเภทคดีที่ต้องส่งไปให้พนักงานอัยการตรวจสอบ (Alternative Referral Plan) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเด็กเสียก่อนหรือการให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งโปรแกรมต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น ในประเทศแคนาดา กฎหมายให้อำนาจอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจจัดตั้งคณะบุคคลที่เรียกว่า “A Youth Justice Committees” ซึ่งเป็นกลุ่มของบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้มีอาชีพอื่นๆ ซึ่งมีความสนใจหรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กเพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการบริหารงานตามกฎหมายนี้และรวมถึงการบริหารงานเกี่ยวกับโปรแกรมหรือการให้บริการเยาวชนผู้กระทำความผิด จึงเห็นได้ว่าคณะบุคคลดังกล่าวสามารถเข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานให้เป็นไปด้วยความถูกต้องได้เช่นกัน นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.มาตรา 43 กำหนดให้มีคณะกรรมการสหวิชาชีพประจำสถานพินิจ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพจิตวิทยา สังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข และการศึกษา อย่างละหนึ่งคนมีหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะต่อผู้อำนวยการสถานพินิจในการจำแนกเด็กและเยาวชน การฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชนในแต่ละราย และหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

5.2 ข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุที่การควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนยังขาดความเหมาะสม อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาตราโดยบัญญัติไว้อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องของการวางแนวทางการควบคุมตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อเป็นแนวทางการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้อำนวยการสถานพินิจ ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมต่อการนำวิธีการดังกล่าวมาบังคับใช้ในกระบวนการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจกับการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย จึงขอเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ควรยกเลิกเรื่องการมีประกันหรือหลักประกันออกไป และข้อยกเว้นที่จะไม่ให้เด็กได้รับปล่อยตัวควรจะเป็นกรณีเฉพาะ เช่น เด็กนั้นไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง และยกเลิกเรื่องการมีประกันหรือหลักประกันกับเด็กที่ตกอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ส่วนเรื่องประกันหรือหลักประกันนั้นกำหนดไว้ให้เฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น ยิ่งกว่านั้น เด็กซึ่งยังเป็นผู้เยาว์ ประเด็นที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ และเรื่องภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวเด็กจึงไม่น่าเป็นปัญหาที่ควรระวังเช่นการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้น จึงไม่ควรนำเรื่องการมีประกันหรือหลักประกันมาเป็นอุปสรรคในการรับรองสิทธิของเด็ก

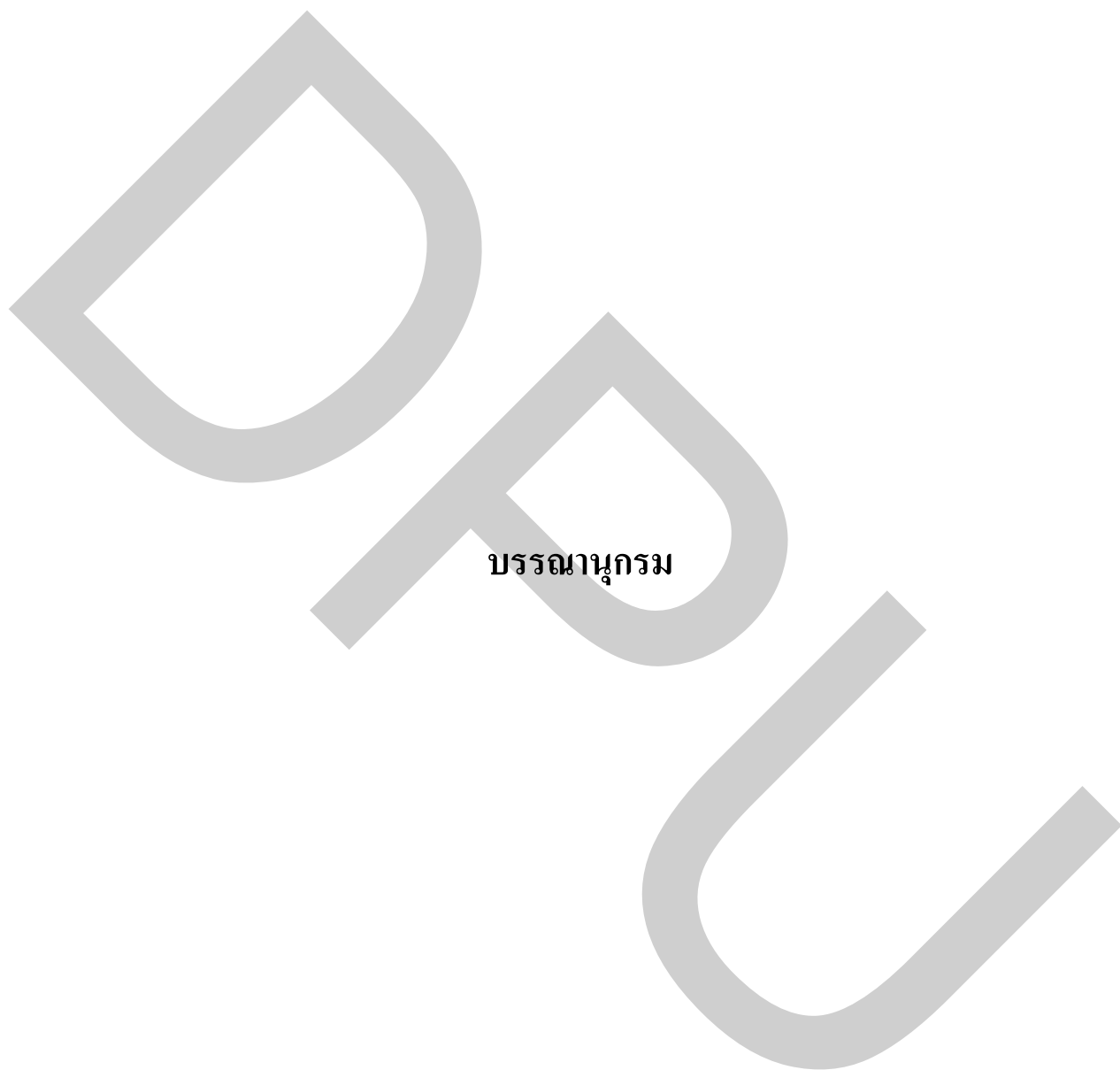
2) การควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา มีการกำหนดเงื่อนไขบางประการตามความเหมาะสมและมีมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำตามผิดตามหลักนิติธรรม (Due Process) ได้แก่ การวางข้อกำหนดไว้ล่วงหน้าให้กับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนำไปประกอบการใช้ดุลพินิจวางข้อกำหนดให้กับเยาวชนผู้กระทำผิดไว้ในแนวทางการลงโทษที่เรียกว่า “Progressive Sanctions Guideline” และการกำหนดมาตรฐานกลาง ซึ่งประเทศไทยควรมีการจัดทำแนวทางที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการใช้ร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการและศาล เช่นเดียวกับต่างประเทศ

3) ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 103 กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงยุติธรรม รองปลัดกระทรวงยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวภาค รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวภาค ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งหมายความรวมถึงผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดและผู้พิพากษาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด มีอำนาจในการตรวจตรา

สถานพินิจ รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกส่งตัวไปควบคุมไว้ และเมื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ... มาตรา 141 แล้วจะเห็นได้ว่าได้มีการบัญญัติเพิ่มให้ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจตรวจตราสถานพินิจด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะผู้พิพากษาสมทบมีอำนาจพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติตามคำพิพากษาอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน

4) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเป็นกลไกหลักในการคุ้มครองเด็ก โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด โดยคณะกรรมการทั้ง 3 ระดับ จะต้องทำงานสอดคล้องประสานและเชื่อมโยงทั้งระบบ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 14 (7), 20 (1) (7) (8) องค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือปฏิบัติงานด้านเด็ก โดยมีหน้าที่ในด้านกำหนดนโยบายและแผนงาน การวางระเบียบปฏิบัติการติดตามประเมินผล ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็กในเขตอำนาจ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดอำนาจหน้าที่และภารกิจของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กในการคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก โดยความร่วมมือหรือรับผิดชอบของครอบครัวเป็นหลักและไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งตรงกับหลักการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในด้านสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ในภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้วย ย่อมทำให้แผนบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ว่ารูปแบบใด ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากในการดำเนินงาน ในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีภารกิจในการจัดหาทุนสงเคราะห์เด็กในเขตอำนาจอยู่แล้ว จึงสามารถรับภาระในการดำเนินการจัดหาเงินทุนได้ดีกว่าในส่วนภาคราชการอื่นๆ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กเป็นไปตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก ทุกจังหวัดจะต้องทำการจัดตั้งคณะอนุกรรมการย่อยในระดับจังหวัดที่หลากหลายจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการดำเนินงานร่วมกันมากขึ้นในการจัดปัญหาต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเน้นการทำงานของชุมชนจะต้องเข้มแข็ง มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนบทบาทของคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก

5) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 24 กำหนดให้ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ ซึ่งเท่ากับคณะกรรมการคุ้มครองเด็กมีอำนาจตรวจสอบและควบคุมสถานพินิจ นอกจากนี้คณะกรรมการคุ้มครองเด็กอาจจัดทำแผนฟื้นฟู หรือปฏิบัติหน้าที่เชิงนโยบายหรือหน้าที่อื่นโดยมีกฎหมายรองรับเพื่อให้การปฏิบัติต่อเด็กสอดคล้องกับหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ปฐ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชัยยันต์ สุขโชติ. (2534). แนะนำศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ในความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลคดีเด็กและเยาวชน-สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก. กรุงเทพฯ: จีระจักรพิมพ์.
- นิพนธ์ ใจสำราญ. (2542). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา: รวมคำบรรยายภาคสอง สมัยที่ 51 ปีการศึกษา 2541. กรุงเทพฯ: จีระจักรพิมพ์.
- นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์. (2545). กฎหมายที่เด็กควรรู้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญเพราะ แสงเทียน. (2546). กฎหมายเกี่ยวกับเยาวชนและครอบครัว แนวประยุกต์. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- ปฎิกรณ์ คงพิพิธ. (2551). กฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากลางจังหวัดนนทบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2530). กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- ประเทือง ธนิยผล. (2538). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. (2531). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- พลลภ พิสิษฐ์สังฆการ. (2542). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สยามพรินติ้ง กรุ๊ป.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. (2551). กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

- วิชา มหาคุณ. (2539). **ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวคิดสากล**. กรุงเทพฯ: ศาลเยาวชนและครอบครัว.
- สุดสงวน สุธีสร. (2547). **อาชญาวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธีณี รัตนวราท. (2531). **กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสภา ชปิลมันน์. (2536). **บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มผู้พฤติกรรมปกติและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- หยุด แสงอุทัย. (2495). **คำอธิบายกฎหมายศาลเด็ก**. กรุงเทพฯ: อุดม.
- อัจฉริยา ชูดีนันท์. (2551). **กฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็ก เยาวชน และคดีครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ฤชา ไกรฤกษ์. (2539). **วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

บทความ

- กมลินทร์ พิณจวบดล. (2540, ธันวาคม). “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก : สิทธิเด็กในประเทศไทย.” **บทบัญญัติ, เล่ม 53, ตอน 4**. หน้า 22.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544, กรกฎาคม-สิงหาคม). “กระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมไทย.” **วารสารยุติธรรม, 1, 5**.
- คณิต ฌ นคร. (2540). “ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม รวมบทความด้านวิชาการ.” **วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 38, ฉบับที่ 5**. หน้า 428-433.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2527). “กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : การศึกษาเฉพาะกรณี.” **วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 2**. หน้า 38-39.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. (2524). “ทฤษฎีอาชญากรรม.” **วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม, เล่มที่ 1, ปีที่ 1**. หน้า 29-32.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2537, กันยายน-ตุลาคม). “มาตรฐานการปฏิบัติต่อเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.” **ดุลพາห, ปีที่ 41, เล่มที่ 5**. หน้า 24-28.
- วิชา มหาคุณ. (2541, มิถุนายน). “ข้อขัดแย้งในการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.” **บทบัญญัติ, เล่มที่ 54, ตอน 2**. หน้า 58-62.

ศิริชัย จันทรส์ว่าง. (2544). “กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.” **ดุลพินิจ**, ปีที่ 45, เล่มที่ 5. หน้า 7.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541, ธันวาคม). “ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามแนวทางในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” **บทบัญญัติ**, เล่มที่ 54, ตอน 4. หน้า 8.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2542, 24 มิถุนายน). “ข้อสังเกตคดีลักทรัพย์ชالاเปา.” **หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ**, ปีที่ 42, ฉบับที่ 175. หน้า 19.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2543, 22 มีนาคม). “ข้อสังเกตคดีลักทรัพย์ชالاเปา.” **หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ**, ปีที่ 43, ฉบับที่ 81. หน้า 20.

วิทยานิพนธ์

เทพ สามงามยา. (2550). **หลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรวัตร น้าเฉลิม. (2521). **ชะลอการฟ้อง**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2520). **การควบคุมฝ่ายบริหาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2539). **แนวทางการปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอื่นๆ

กนกวรรณ ตั้งจิตบำรุง. (2550). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามดูแลความประพฤติของเด็กและเยาวชนตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จังหวัดฉะเชิงเทรา**. ปัญหาพิเศษตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- กระทรวงยุติธรรม คณะทำงานพิจารณาแนวทางและรูปแบบการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเกี่ยวกับเด็ก
เยาวชน และครอบครัว. (2543, มิถุนายน). สรุปผลการพิจารณาแนวทางและรูปแบบ
การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว.
- กระทรวงยุติธรรม. (2543, เมษายน). สำเนาคำสั่งคณะกรรมการศึกษาแนวทางและรูปแบบการลด
ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ที่ 4/2543 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาแนวทางและรูปแบบ
การลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และครอบครัว.
- กอร์ปกุล วินิจฉัยภาค แก้วทิพย์. (2543, 30 มีนาคม). โลกาวิทัศน์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. หน้า 12.
_____. (2543, 28 มิถุนายน). โลกาวิทัศน์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. หน้า 12.
- จิตรลดา เหลืองภิรมย์. (2548). สิทธิของเด็กในกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษากรณีเด็กเป็น
ผู้ถูกกล่าวหา. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร โตประยูร. (2550). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการ
ยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงาน
ยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาพงศ์เพชร โพธิ์แดง. (2547). ศาลเยาวชนและครอบครัว: การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่
กระทำผิดทางอาญา. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ. (2546). การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศไทย.
สำนักงาน การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 4. การพัฒนา
กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่าง
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ.เรื่องเสร็จที่ 170 – 171/2552.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. หนังสือที่ อส.0008/ว 154 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการตาม
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ
ครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63. ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2541.

กฎหมาย

กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและ
เยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง).
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.
อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Charles H. McCaghy. (2003). **Deviant Behavior**. San Francisco Printed in the United State of America.

Robert O Dawson. (1996). **Texas Juvenile Law** (4 th ed). Texas.

Sue Titus Reid. (1991). **Crime and Criminology** (6 th ed). Florida: Holt, Rinehart and Winston.

LAWS

Texas Family Code.

The Youth Criminal Justice Act 2002.

ด
ร
ค
น
ว
ก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ.

บรรจุระเบียบวาระการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 5 (สมัยสามัญทั่วไป)

อ.พ.1/2553

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 45 และมาตรา 52 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หมวด 7

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

มาตรา 86 ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูง ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้

ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหาย แก่ผู้เสียหาย หรือ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถาน พินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการ ไม่เห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่ง แก่ใจแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือส่งดำเนินคดีต่อไปและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของ พนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้วเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าว และให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังกล่าวได้ทันที พร้อมทั้งให้รายงานให้ศาลทราบ

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาตั้งตามที่ได้เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการ ดำเนินการของศาลด้วย

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรานี้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

มาตรา 87 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ เชิญฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคม สงเคราะห์เข้าร่วมประชุม และหากเห็นสมควรอาจเชิญผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด หรือพนักงานอัยการด้วยก็ได้ ทั้งนี้ จะต้อง จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จและเสนอให้พนักงานอัยการพิจารณาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพสำนึกในการกระทำ

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือ เยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครอง ประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็ก หรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดใช้

เยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก หรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 88 ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้เป็นที่สุด และสิทธิภาคีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ

มาตรา 89 ในระหว่างจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการงดการสอบปากคำหรือดำเนินการใด ๆ เฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ก่อน ทั้งนี้ มิให้นำระยะเวลาในการจัดทำและการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 78

มาตรา 90 เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมกินสมควรและศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้ และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร หากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคล

หรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน นับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบ ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา 91 การประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ประสานการประชุม โดยให้มีผู้เข้าร่วมประชุมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ทั้งนี้ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

มาตรา 92 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศาลเห็นชอบฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม หรือมีเหตุจำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้น ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรายงานให้ศาลทราบและให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควรหรือยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แต่ถ้าปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรายงานให้ศาลทราบ หากศาลเห็นชอบด้วย ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง โดยให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง

มาตรา 93 ในกรณีที่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จและต้องดำเนินคดีกับเด็กหรือเยาวชนนั้นต่อไปห้ามมิให้นำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 และมาตรา 91 มาใช้อ้างต่อศาล

มาตรา 94 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 หรือแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 และมาตรา 132 ได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ภาคผนวก ข

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างกฎกระทรวง

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชน
และการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราว

พ.ศ. 2546

หลักการ

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ที่ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัย และการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราว

เหตุผล

โดยที่มาตรา 38 (3) และ (5) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 กำหนดให้การลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจ ที่ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัย และการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราว เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้

กฎกระทรวง

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชน
และการอนุญาตให้เด็กและเยาวชนออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราว

พ.ศ. 2546

.....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 และมาตรา 38 (3) และ (5) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชนจะกระทำได้ต่อเมื่อได้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่า

1. เด็กหรือเยาวชนยอมรับว่าตนละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัย หรือ
2. มีหลักฐานชัดเจนแจ้งว่าเด็กหรือเยาวชนละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัยจริง

ข้อ 2 ในการพิจารณาลงทัณฑ์แก่เด็กและเยาวชน ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจคำนึงถึง

- (1) สวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนยิ่งกว่าการลงทัณฑ์
- (2) ประโยชน์ในการบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และ
- (3) บุคลิกลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกัน

ทั้งนี้ โดยลงทัณฑ์ให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัยร่วมกัน

ข้อ 3 ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้พิจารณาหลักเกณฑ์ในข้อ 2 แล้ว เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนคนใดยังไม่สมควรได้รับการลงทัณฑ์ จะสั่งให้ภาคทัณฑ์ไว้ก่อนก็ได้การภาคทัณฑ์นั้นพึงกระทำเมื่อ

1. เด็กหรือเยาวชนได้ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง เช่น ใช้กิริยาวาจาไม่สุภาพ ไม่ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายหรือเครื่องนุ่งห่ม ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ไม่สนใจการเรียน หรือฝ่าฝืนระเบียบห้องเรียนหรือหอนอน และ
2. เด็กหรือเยาวชนได้สำนึกในความผิดที่ได้กระทำไปแล้ว

ข้อ 4 ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำความผิดวินัยร้ายแรง เช่น จงใจทำร้ายผู้อื่น ลักทรัพย์หรือทำลายทรัพย์สินของทางราชการหรือของผู้อื่น ลักลอบนำเข้าไปในสถานควบคุมซึ่งสิ่งของต้องห้าม สิ่งเสพติด หรือของมีนเมา บังคับการมีเพศสัมพันธ์กับเด็กหรือเยาวชนอื่น ก่อความไม่สงบในสถานควบคุม หรือพยายามหลบหนีจากสถานควบคุม เมื่อผลการสอบสวนปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิดจริง ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจลงทัณฑ์แก่เด็กหรือเยาวชนนั้นได้อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. สั่งให้เด็กหรือเยาวชนทำงานหนักวันหนึ่งไม่เกินสองชั่วโมง ทั้งนี้ ไม่เกินสามวัน และต้องมีใช่เป็นการทำงานหนักในลักษณะที่เกินกว่าสภาพแห่งร่างกายและสุขภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น

2. ตัดประโยชน์และความสะดวกที่สถานพินิจอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชนบางประการ โดยไม่ขัดกับสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่เด็กหรือเยาวชนนั้นต้องได้รับการบริการจากรัฐ ทั้งนี้ ต้องกำหนดประโยชน์ที่ตัดและระยะเวลาให้ชัดเจน แต่ต้องไม่เกินสองสัปดาห์

ข้อ 5 ก่อนที่จะลงทัณฑ์ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งให้เด็กหรือเยาวชนนั้นทราบถึงเหตุผลที่ทำให้ถูกลงทัณฑ์

ข้อ 6 ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม ออกนอกสถานพินิจเป็นครั้งคราวได้ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การอนุญาตให้ออกนอกสถานพินิจ เพื่อลาเยี่ยมบ้าน เพื่อการศึกษาดูงานเพื่อร่วมกิจกรรมบำบัดแก้ไขและฟื้นฟู หรือเพื่อเหตุจำเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนครั้งหนึ่งจะต้องไม่เกินสิบสี่วัน เว้นแต่เป็นการอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนไปฝึกปฏิบัติงานภายนอกสถานพินิจ ให้กำหนดเวลาตามความจำเป็น แต่ครั้งหนึ่งจะต้องไม่เกินห้าสิบวัน และต้องได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. การอนุญาตให้ออกนอกสถานพินิจ ให้กระทำได้ภายหลังที่เด็กหรือเยาวชนได้อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามเดือน และต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่แพทย์ จิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยา จะตรวจพินิจหรือรักษาพยาบาลเด็กหรือเยาวชนนั้น

3. ในเดือนใดที่เด็กหรือเยาวชนละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำความผิดวินัยร้ายแรง ห้ามมิให้อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนนั้นออกนอกสถานพินิจในเดือนนั้นความใน (1) (2) และ (3) มิให้ใช้บังคับในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วยจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอื่น

ข้อ 7 วันที่อนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานพินิจตามข้อ 6 ให้นับเป็น
วันควบคุมในสถานพินิจ

ให้ไว้ ณ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2546
(ลงนาม) นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
(นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ภาคผนวก ก

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2547

หลักการ

กำหนดให้มีระเบียบว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวเด็กและเยาวชนขึ้นเพื่อให้การปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนจากสถานพินิจอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกัน

เหตุผล

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องนำมาใช้แก่เด็กหรือเยาวชน ผู้ถูกจับกุมตัวมาดำเนินคดีนั้นนอกจากจะเป็นกฎหมายให้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอีกด้วย ดังนั้น การกระทำของรัฐที่เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐจะกระทำได้อต่อเมื่อมีความจำเป็น ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น แต่การปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนไปจะต้องกระทำอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยและเพื่อให้การปล่อยชั่วคราวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อเด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องจัดให้มีระเบียบนี้

**ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว
พ.ศ. 2547**

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปล่อยชั่วคราวเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจให้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อธิปไตยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2547”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศ

ข้อ 3. ให้ยกเลิกระเบียบกองทุนสนับสนุนการปล่อยชั่วคราวศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง พ.ศ. 2538 เฉพาะในส่วนที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ระเบียบ ข้อบังคับหลักปฏิบัติราชการและคำสั่งอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ในระเบียบนี้

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด หรือผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด และให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานพินิจให้ปฏิบัติราชการแทน

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด หรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด 2

ข้อ 5. สถานพินิจต้องคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนตามสิทธิอันพึงมีและต้องไม่รีดถอนเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการ การควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ใน สถานควบคุมจะกระทำได้อต่อเมื่อกรณีมีความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงและจะต้องมีระยะเวลาสั้นที่สุด อย่างเหมาะสม

การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนนั้น ผู้อำนวยการจะต้องพิจารณาความจำเป็นในการเอาตัวเด็กหรือเยาวชนไว้โดยพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของรัฐใน

การรักษา ความสงบเรียบร้อยกับสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและให้ฟังพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดี
- (2) การสืบเสาะที่ได้ดำเนินการไปแล้ว
- (3) โอกาสที่เด็กหรือเยาวชนจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (4) โอกาสที่เด็กหรือเยาวชนจะกลับไปกระทำความผิดอีก
- (5) ความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนภายหลังได้รับการปล่อยชั่วคราว
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดจากการปล่อยชั่วคราว
- (7) โอกาสที่เด็กหรือเยาวชนจะหลบหนี
- (8) ความน่าเชื่อของนายประกัน หรือหลักประกัน

ข้อ 6. เมื่อพนักงานคุมประพฤติได้รับมอบหมายให้ทำการสืบเสาะเด็กหรือเยาวชนรายใดแล้วต้องรีบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนและบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว และหากมีผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนรายนั้นพนักงานคุมประพฤติต้องเสนอ คำร้องพร้อมสำนวนและความเห็นไปยังผู้อำนวยการเพื่อพิจารณาสั่งทุกราย แต่หากยังไม่สามารถถามปากคำทั้งหมดได้ทันให้สอบถามข้อความส่วนที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวไว้ก่อนแล้วเสนอให้ผู้อำนวยการพิจารณาสั่ง

กรณีเด็กหรือเยาวชนถูกนำตัวมาส่งยังสถานที่ควบคุมของสถานพินิจในวันหยุด ราชการ และมีการร้องขอปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจปล่อยชั่วคราวในวันหยุดราชการสอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับที่พักอาศัย ความสัมพันธ์ระหว่างนายประกันกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์แห่งคดีโดยย่อแล้วพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร หากเห็นว่ายังไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวซึ่งจะต้องส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็นไปให้อธิบดีผู้พิพากษา ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง จึงให้นำมาฟังคำสั่งในวันแรก ที่เปิดทำการหรือมายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในวันแรกที่เปิดทำการ

ข้อ 7. ผู้อำนวยการอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเห็นว่าเหมาะสมเป็นผู้พิจารณา สั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนอกเวลาราชการหรือในวันหยุดราชการ ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ผู้อำนวยการต้องพิจารณาโดยไม่ชักช้า การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องมีเหตุผลประกอบให้ชัดเจน แล้วนำเสนออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่ง

ในคดีที่รัฐมนตรีมีนโยบายปราบปรามหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ผู้อำนวยการอาจเสนอความเห็นการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลดังกล่าวในวรรคแรก โดยให้แสดง เหตุผลพร้อมกับกำหนดระยะเวลาและวิธีการที่จะใช้บำบัดแก้ไขในเบื้องต้นนั้นด้วย

ความผิดหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดหุโทษหรือความผิดอื่นที่กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจควบคุมผู้ต้องหา ผู้อำนวยการจะควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ไม่ได้ในกรณีเช่นนี้ ต้องให้เด็กหรือเยาวชน และบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ลงลายมือชื่อ รับทราบวันและเวลานัดเพื่อมาพบเจ้าหน้าที่สถานพินิจตามกำหนด

การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันต้องทำสัญญาประกันไว้ ผู้อำนวยการจะกำหนดจำนวนเงินตามสัญญาประกันหรือเรียกหลักประกันสูงจนเกินควรแก่กรณีมิได้

การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี เมื่อพิจารณาผลการจำแนกแล้ว หากเห็นว่าควรอนุญาตโดยไม่ มีเงื่อนไขให้ผู้ผู้อำนวยการมีอำนาจปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีหลักประกันได้ หรือจะมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้หน่วยงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือองค์การ หรือหน่วยงานเอกชนซึ่งให้การสงเคราะห์เด็กรับไปดูแลได้ โดยไม่ต้องทำสัญญาประกัน ในการนี้ให้ผู้ผู้อำนวยการพิจารณาความน่าเชื่อถือของนายประกันหรือประกันที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับเป็นสำคัญ

ข้อ 8. กรณีผู้ร้องขอปล่อยชั่วคราวเป็นบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือมีความเกี่ยวพันโดยการสมรสอ้างว่ามีฐานะยากจนและเด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน หรือมีภาระต้องประกอบอาชีพ เลี้ยงครอบครัว หรือภาระอื่นอันจำเป็นต้องปฏิบัติโดยมีบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นประกอบคำร้อง ให้ผู้อำนวยการมีอำนาจพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร อาจกำหนดวงเงินต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ หรือให้มีประกันโดยไม่ต้องวางหลักประกันก็ได้

ข้อ 9. การใช้บุคคลเป็นประกันให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือมีรายได้แน่นอน เช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่น ๆ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่

แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนลูกจ้างของทางราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐที่แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน ผู้บริหารพรรคการเมือง ทนายความ

2. เป็นผู้มีความสัมพันธ์กับเด็กหรือเยาวชน เช่น เป็นบุพการี ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้างหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส หรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กหรือเยาวชน หรือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชน หรือความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ผู้อำนวยการเห็นสมควร ให้ประกันได้

3. ต้องยื่นคำร้องด้วยตนเองโดยมีหนังสือรับรองจากต้นสังกัด หรือนายจ้างหรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ หากมีคู่สมรสต้องมีความยินยอมของคู่สมรสด้วย ในกรณีฉุกเฉินไม่อาจเสนอหนังสือรับรองได้ทันทีผ่อนผันโดยแสดงหลักฐานอื่น เช่น บัตรประจำตัวที่แสดงฐานะเช่นนั้น และให้นำหนังสือรับรองหรือหนังสือยินยอมมาแสดงในภายหลัง

4. ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกินสิบเท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หากวงเงินประกันมียอดสูงกว่าวงเงินที่ผู้นั้นมีสิทธิประกันได้ ผู้อำนวยการอาจกำหนดให้วงเงินหรือหลักทรัพย์เพิ่มเติมตามความเหมาะสม

ข้อ 10. การขอลดปล่อยชั่วคราวโดยวางหลักทรัพย์เป็นประกัน อาจใช้หลักทรัพย์ดังต่อไปนี้

1. ที่ดินโดยมีหลักฐานโฉนด หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ห้องชุดโดยมีหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด ซึ่งหลักทรัพย์ดังกล่าวต้องไม่มีภาระผูกพันอันอาจกระทบต่อการบังคับคดี และให้มีหนังสือรับรองราคาประเมินประกอบด้วย

2. หลักทรัพย์อื่นอันกำหนดมูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน สลากออมทรัพย์ของธนาคารอื่น หรือสมุดบัญชีเงินฝาก ซึ่งมีหนังสือรับรองจากธนาคาร

เมื่อทำสัญญาประกันแล้วให้สถานพินิจมีหนังสือแจ้งการนำหลักทรัพย์ดังกล่าวเข้าผูกพันตามสัญญาประกันไปยังสำนักงานที่ดิน หรือธนาคารแล้วแต่กรณีทันทีและเมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลงให้รีบแจ้งให้ทราบอีกครั้งหนึ่งโดยเร็ว

ข้อ 11. ในกรณีผิดสัญญาประกัน และนายประกันนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาส่งในภายหลังให้สอบถามถึงเหตุแห่งการนั้น หากมีเหตุสมควรผู้อำนวยการอาจลดหรืองดค่าปรับตามสัญญาให้ก็ได้ ตามความเหมาะสม

รายที่วางหลักทรัพย์เป็นประกัน เมื่อกำหนดเบี้ยปรับตามสมควรแล้ว หากนายประกันชำระเบี้ยปรับตามที่กำหนดก็ให้คืนหลักทรัพย์แก่นายประกันไป แต่หากนายประกันไม่ชำระให้ผู้อำนวยการ มีหนังสือขอให้พนักงานอัยการฟ้องบังคับตามสัญญาประกันต่อไป

ข้อ 12. ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นผู้อำนวยการอาจกำหนดเงื่อนไขให้เด็ก หรือเยาวชนรับการบำบัด ตามที่เห็นสมควรเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อการประชุมกลุ่มครอบครัว และชุมชน หรือกิจกรรมเพื่อการบำบัดอย่างอื่นได้

ข้อ 13. ให้สถานพินิจประกาศและเผยแพร่ระเบียบนี้ให้ผู้มาติดต่อและประชาชนได้ทราบ โดยทั่วกัน

ข้อ 14. ในกรณีจำเป็นต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติ หรือจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการ เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2547

(ลงชื่อ) วันชัย รุจนวงศ์

(นายวันชัย รุจนวงศ์)

อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ภาคผนวก ง

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547

หลักการ

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินงานของสถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก

เหตุผล

โดยที่มีพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ยังผลให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบ การปฏิบัติงานซึ่งเดิมเป็นของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด ระเบียบ ที่เคยใช้คือ “ ระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานของสถานฝึกและอบรม สถานกักและอบรม พ.ศ. 2535 ” “ระเบียบสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางว่าด้วยการเยี่ยมเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ สถานฝึกและอบรม กับสถานกักและอบรม พ.ศ. 2523” และ “ระเบียบศาลเยาวชนและครอบครัวกลางว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์ พ.ศ. 2540” มีข้อความในระเบียบหลายข้อที่ไม่มีผลบังคับและบางข้อ ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จำเป็นต้องออกระเบียบใหม่ จึงได้จัดทำระเบียบวิธีดำเนินงาน สถานแรกรับและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนนี้ โดยรวมเนื้อความของทั้งสามระเบียบ ซึ่งได้รับการปรับปรุงแล้วไว้ในระเบียบนี้ด้วย

ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีภารกิจเกี่ยวกับการดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งกระทำผิดให้สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ ดังกล่าวเป็นไปโดยเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมาย และดำเนินการโดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก อธิปไตยกรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจึงให้วางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้ เรียกว่า “ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการดำเนินงาน สถานแรกรับ และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศ

ข้อ 3 ให้ยกเลิก “ระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานของสถานฝึกและอบรม สถานกักและอบรม พ.ศ. 2535” “ระเบียบสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางว่าด้วยการเยี่ยมเด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ สถานฝึกและอบรม กับสถานกักและอบรม พ.ศ. 2523” และ “ระเบียบศาลและเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วย การปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์ พ.ศ. 2540” ระเบียบข้อบังคับ หลักปฏิบัติราชการ และคำสั่งอื่นใด ที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“สถานพินิจ” หมายความว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร
 สถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของ
 แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด

“สถานแรกรับ” หมายความว่าสถานแรกรับของสถานพินิจ

“ศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามที่รัฐมนตรี
 ประกาศกำหนด

“สถานที่ควบคุม” หมายความว่าสถานที่จัดสำหรับควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนสำหรับ
 สถานแรกรับ หรือศูนย์ฝึกและอบรม 2

“ผู้อำนวยการสถานพินิจ” หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการสถานพินิจ ให้ปฏิบัติราชการแทน และผู้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานพินิจ

“ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการ ศูนย์ฝึกและอบรม ให้ปฏิบัติราชการแทน ผู้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม และผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม

“อธิบดี” หมายความว่าอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“ครบชั้นต่ำ” หมายความว่าครบกำหนดระยะเวลาชั้นต่ำที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ฝึกและอบรม

“ครบชั้นสูง” หมายความว่าครบกำหนดระยะเวลาชั้นสูงที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ฝึกและอบรม

หมวดที่ 1 บททั่วไป

ข้อ 5 การควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานที่ควบคุมจะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย หรือคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเท่านั้น

ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมอาจให้การสงเคราะห์รับเด็กหรือเยาวชน ที่ถูกส่งมาดำเนินคดี แม้จะไม่ถูกจับกุม หรือพ้นจากการควบคุมแล้วด้วยการให้อาศัยอยู่ในสถานที่ควบคุม เพื่อความปลอดภัย หรือในระหว่างยังไม่มีที่อยู่อาศัย โดยเด็กหรือเยาวชนนั้นยอมรับที่จะอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับ หรือระเบียบของสถานที่ควบคุม และเด็กหรือเยาวชนจะเปลี่ยนแปลงความประสงค์ยกเลิกการขอรับ การสงเคราะห์เมื่อใดก็ได้

ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมมีอำนาจรับเด็ก ซึ่งติดมากับเด็กหรือเยาวชน หรือเด็กซึ่งคลอດในระหว่างที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในสถานที่ควบคุมไว้ในความดูแลได้ และมีอำนาจให้การสงเคราะห์ปัจจัยสี่ตามความเหมาะสม

ข้อ 6 เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในสถานที่ควบคุมต้องจัดแยกหญิงและชายให้มีที่อยู่ต่างหากจากกัน ห้ามมิให้ชายเข้าไปในสถานที่ควบคุมเด็กหรือเยาวชนหญิงในเวลากลางคืน เว้นแต่กรณีมีการกิจหรือเหตุจำเป็นอันมีอาจกล่าวถึง แต่ต้องออกไปทันทีที่เสร็จสิ้นภารกิจหรือหมดความจำเป็น

ข้อ 7 ให้สถานที่ควบคุมจัดให้เด็กหรือเยาวชนขึ้นนอนเวลา 17.30 นาฬิกา และลงจากนอนเวลา 06.00 นาฬิกา

การขึ้นนอนหรือลงจากนอน อาจเปลี่ยนแปลงให้เร็วขึ้นหรือช้าลงได้ตามความเหมาะสม ตามสภาพภูมิอากาศหรือฤดูกาลหรือเหตุผลความจำเป็นอื่น แต่หากจะให้ขึ้นนอนก่อน 17.30 นาฬิกา จะต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อการบำบัดแก่เด็กและเยาวชนก่อนถึงเวลาอันควรแก่การพักผ่อนตามอริยาสัย

ข้อ 8 ผู้อำนวยการสถานพินิจ และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมต้องจัดให้มีเวรยามรักษาการณ์ เพื่อดูแลเด็กและเยาวชนตลอดเวลาที่อยู่ในสถานที่ควบคุม

ระยะเวลาในการอยู่เวรยามรักษาการณ์นั้นให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมประกาศกำหนดตามความเหมาะสมระหว่างแปดชั่วโมงถึงสิบสองชั่วโมง และให้กำหนดเวลาผลัดเปลี่ยน ตลอดจนวิธีการส่งมอบเวรยามรักษาการณ์ให้ชัดเจน

ข้อ 9 ผู้ปฏิบัติหน้าที่เวรยามรักษาการณ์จะออกจากจุดรับผิดชอบได้ต่อเมื่อมีเวรยามรักษาการณ์ ผลัดต่อไปเข้ารับหน้าที่เวรยามรักษาการณ์ที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ช้ากว่ากำหนด หรือไม่เข้าปฏิบัติหน้าที่โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง หรือไม่มีเหตุอันควร ต้องร่วมรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายขึ้นเนื่องจากการเข้าปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือไม่เข้าปฏิบัติหน้าที่โดยไม่แจ้งเหตุอันควร

ข้อ 10 ผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ควบคุมทุกคนต้องช่วยกันดูแลความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุม หากมีพฤติกรรมน่าสงสัยว่าอาจจะมีเหตุร้ายใดเกิดขึ้น หรือมีการเตรียมการเพื่อหลบหนี ต้องรีบแจ้งให้ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมทราบเพื่อหาทางแก้ไขหรือป้องกันเหตุนั้นโดยเร็ว และต้องคอยเฝ้าระวังหรือสืบความเคลื่อนไหวในกลุ่มเด็กและเยาวชนถึงความบาดหมางหรือสถานการณ์ไม่พึงประสงค์อันจะก่อให้เกิดการรวมตัว และร่วมกันก่อเหตุร้ายขึ้นได้

ข้อ 11 การเคลื่อนย้าย หรือส่งต่อเด็กและเยาวชนเพื่อเข้ากิจกรรมถัดไป ให้ผู้ส่งและผู้รับทำการตรวจนับจำนวน และส่งมอบเป็นหลักฐานชัดเจน และเมื่อรับมอบแล้วต้องจัดให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่ปล่อยให้เด็กหรือเยาวชนหลบหนีจากการทำกิจกรรมนั้น

ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรมของสถานที่ควบคุม ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ปล่อยให้มีการนำวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องใช้ออกจากหน่วยปฏิบัติ หรือกิจกรรมนั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการนำไปใช้ก่อเหตุร้าย

วัสดุอุปกรณ์ใดที่อาจใช้ก่อเหตุร้ายได้ ต้องจัดเก็บ หรือวางไว้ในสถานที่อันควร

หมวดที่ 2

การดำเนินงานสถานแรกรับ

ข้อ 12 ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่พร้อมสำหรับรับตัวเด็กหรือเยาวชน ได้ตลอดเวลา ในช่วงนอกเวลาราชการ หรือวันหยุดราชการ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายให้ ครูเวรหรือ ข้าราชการตำแหน่งอื่นที่เหมาะสมทำหน้าที่รับตัวเด็กหรือเยาวชนแทน รวมทั้งอาจ มอบหมายให้พิจารณา สั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วย

สำหรับสถานพินิจซึ่งไม่มีสถานแรกรับ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจจัดให้มีเจ้าหน้าที่อยู่ เเวรเพื่อรองรับตัวเด็กหรือเยาวชนที่สถานพินิจในช่วงนอกเวลาราชการ หรือวันหยุดราชการ รวมทั้ง อาจมอบหมายให้พิจารณาสั่ง คำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อาจมอบหมายให้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสั่งคำร้องขอปล่อย ชั่วคราวได้ ก็ให้เจ้าหน้าที่นั้นประสานกับผู้อำนวยการสถาน พินิจเพื่อสั่งตามความเหมาะสม

ข้อ 13 เจ้าหน้าที่ผู้รับตัวเด็กหรือเยาวชน ต้องตรวจความถูกต้องของหนังสือแจ้งการ จับกุมและอำนาจในการรับตัวเด็กหรือเยาวชนตามคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานคดีอาญา

ในกรณีพนักงานสอบสวนแจ้งการดำเนินคดีหรือแจ้งการแจ้งข้อกล่าวหาโดยไม่มี การจับกุมเด็กหรือ เยาวชนให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นที่สถานพินิจในวันและเวลา ราชการเท่านั้น

ข้อ 14 ให้ตรวจค้นตัวเด็กหรือเยาวชนเมื่อแรกรับตัว โดยให้ทำการตรวจค้นในสถานที่ จัดไว้เพื่อ การตรวจค้น และจะต้องทำการตรวจค้นทุกครั้งที่เข้า หรือออกจากสถานแรกรับ

การตรวจค้นต้องกระทำอย่างสุภาพ และกระทำเพื่อป้องกันการนำสิ่งของต้องห้ามเข้า ในสถานแรกรับหรือเพื่อป้องกันเหตุร้าย

การตรวจค้นเด็กหญิงหรือเยาวชนหญิง ต้องให้เจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ทำการตรวจค้น

ข้อ 15 สิ่งของต้องห้ามที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าสถานแรกรับได้แก่

1. เงินสด หรือทรัพย์สินมีค่าอื่น
2. เครื่องมือสื่อสารทุกชนิด
3. สารเสพติด หรือสารที่อาจก่อให้เกิดอาการมึนเมา
4. เครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ บุหรี่ หรือยาเส้น
5. สิ่งตีพิมพ์ หรือสื่อลามกอนาจารที่ยั่วให้เกิดอารมณ์ทางเพศ
6. อาวุธ หรือสิ่งที่ใช้เป็นอาวุธ หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายหรืออัคคีภัย

7. วัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจนำไปใช้ในการก่อเหตุร้าย หรือกระทำการอันผิดระเบียบ หรือฝ่าฝืนข้อบังคับ

8. ยารักษาโรคทุกชนิด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ สิ่งของต้องห้ามที่พบขณะทำการตรวจค้น หรือพบในภายหลังว่ามีกรลักลอบนำเข้าไปในสถานแรกรับหากเป็นสิ่งของตาม (1) หรือ (2) ให้ดำเนินการตามข้อ 16 สิ่งของต้องห้ามอื่นให้ผู้อำนวยการสถานพินิจ สั่งทำลาย หรือพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

ข้อ 16 ขณะรับตัวถ้าเด็กหรือเยาวชนมีเงิน ทรัพย์สินมีค่าหรือเครื่องมือสื่อสารติดตัวมา และมีได้มอบแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่มาพร้อมกับเด็กหรือเยาวชนให้จัดทำบัญชีฝากทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว ให้เด็กหรือเยาวชนลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานและนำทรัพย์สินนั้นเก็บไว้ในสถานที่จัดเก็บให้ปลอดภัย เพื่อมอบคืนแก่เด็กหรือเยาวชนในวันที่จำหน่ายออกจากสถานแรกรับ หรือได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหรือได้รับการปล่อยตัว

ข้อ 17 ทรัพย์สินของเด็กหรือเยาวชนที่เก็บรักษาไว้จนกระทั่งภายหลังปล่อยตัวแล้ว ไม่มารับคืนให้ ดำเนินการดังนี้

1. เสื้อผ้าหรือทรัพย์สินอื่นที่มีราคาไม่มาก หากเด็กหรือเยาวชนไม่มารับคืนภายในสามเดือน ให้ถือว่าไม่ประสงค์จะรับคืน และให้ทิ้งทำลาย จำหน่ายออก หรือพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป โดยแจ้งเงื่อนไขดังกล่าวให้เด็กหรือเยาวชนทราบด้วย

2. เงินสด เครื่องมือสื่อสาร หรือทรัพย์สินมีค่าอื่น ให้พยายามติดต่อเด็กหรือเยาวชนมารับคืนไป หากไม่มารับภายในห้าปีถือว่าไม่ประสงค์จะรับคืนและให้นำมาใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือเพื่อการสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนรายอื่น โดยจัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการตามความเหมาะสม

3. สิ่งของต้องห้ามอื่นให้ทำลายหรือดำเนินการตามความเหมาะสม

ข้อ 18 เจ้าหน้าที่ผู้รับตัวเด็กหรือเยาวชน ต้องสอบถามเด็กหรือเยาวชนในเรื่องอาการเจ็บป่วย หรือความผิดปกติของสภาพร่างกาย และจัดทำบันทึกในเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ หากพบว่ามีอาการเจ็บป่วย ซึ่งจะต้องได้รับการรักษาโดยเร็ว ต้องรีบแจ้งผู้บังคับบัญชา เพื่อจัดการให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการรักษา อย่างทันที่

หากเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วยเคยรับการรักษาและจะต้องได้รับการดูแลรักษาต่อเนื่องให้นำยามอบแก่แพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์เพื่อให้การรักษา

ข้อ 19 เด็กหรือเยาวชนที่เจ็บป่วยซึ่งต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ถ้าเป็นอาการเจ็บป่วยที่ง่ายต่อการ ติดเชื้อ หรือเป็น โรคที่อาจติดต่อ ได้ ต้องจัดแยกให้อยู่ต่างหาก และมีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด

หากเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย มีอาการหนัก หรือควรรอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของแพทย์ ให้ส่งเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปรับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล แล้วแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ทราบ

ข้อ 20 ให้จัดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ส่วนตัวที่สะอาด พอเหมาะและมีจำนวนเพียงพอให้แก่เด็กหรือเยาวชน และจัดให้เด็กหรือเยาวชน ได้อาบน้ำชำระร่างกายเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเมื่อมาถึงสถานแรกรับ

เสื้อผ้าที่จัดให้ต้องเหมาะสมกับสภาพอากาศและโอกาส รวมทั้งต้องจัดให้มีการซักให้สะอาดอยู่เสมอ

ข้อ 21 จัดให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้อย่างเพียงพอ และจัดอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ มีปริมาณเพียงพอ วันละสามมื้อ แก่เด็กและเยาวชนในสถานแรกรับ

ข้อ 22 ให้มีการตรวจตราที่พักรักษาให้อยู่ในสภาพสะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ตำแหน่งของอาคารหรือสถานที่ที่เด็กหรือเยาวชนอาจหลบหนีได้ ต้องตรวจตราให้มีสภาพความมั่นคง แข็งแรงอยู่เสมอ

ผู้อำนวยการสถานพินิจอาจสั่งให้มีการตรวจค้นหอนอน ตู้เก็บของ หรือสถานที่อื่นใดที่อาจมีการ ซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามเป็นครั้งคราวตามที่เห็นสมควร การตรวจค้นต้องแจ้งเหตุผลความจำเป็นให้เด็กและ เยาวชนทราบ และในการตรวจค้นตู้เก็บของส่วนตัวต้องให้เด็กหรือเยาวชน นำตรวจค้น เว้นแต่เด็กหรือเยาวชน ขัดขืนให้ผู้อำนวยการสถานพินิจดำเนินการตามความเหมาะสม

ข้อ 23 จัดเตรียม กระดาษซองจดหมาย และแสตมป์ เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนใช้เขียนจดหมาย ติดต่อกับครอบครัว ในกรณีจำเป็น หรือริบคว้น อาจจัดให้มีการติดต่อกันทางโทรศัพท์ได้

จัดให้มีกล่องรับฟังความคิดเห็น และอุปกรณ์สำหรับเด็กหรือเยาวชนเขียนแสดงความคิดเห็น โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้มีอำนาจเปิดกล่องรับฟังความคิดเห็นของเด็กหรือเยาวชนแต่ผู้เดียว

ข้อ 24 เฉพาะบุคคลต่อไปนี้มีสิทธิเข้าเยี่ยมเด็กหรือเยาวชนได้

1. บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้อุปการะ และสมาชิกในครอบครัวของเด็กหรือเยาวชน
2. ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง
3. บุคคลที่ได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจ

ผู้ประสงค์จะเยี่ยมให้เข้าเยี่ยมได้ตามวัน เวลา และในระยะเวลาที่ผู้อำนวยการสถานพินิจกำหนด ตามความเหมาะสม เว้นแต่กรณีจำเป็นผู้อำนวยการสถานพินิจอาจอนุญาตให้เข้าเยี่ยมเป็นกรณีพิเศษได้

ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจกำหนดระยะเวลาในการเยี่ยมให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ขอเยี่ยมได้รับสิทธิ อย่างทั่วถึง

ข้อ 25 เด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในสถานแรกรับมาครบสามเดือนแล้ว หากในเดือนนั้นเด็กหรือเยาวชน มิได้กระทำการอันละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือกระทำผิดวินัย ถึงขั้นถูกลงโทษที่สถานหนึ่งสถานใด ให้มีสิทธิขอลาเยี่ยมบ้านได้

การอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนลาเยี่ยมบ้าน ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจอนุญาตได้ตามความเหมาะสม หากจะอนุญาตให้ลาเยี่ยมบ้านเกินห้าวันต้องมีเหตุผลความจำเป็นประกอบหรือเพื่อเป็นรางวัลแก่เด็กหรือเยาวชนที่มีความประพฤติดี

เด็กหรือเยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดอันมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกเกินกว่า ห้าปีประสงค์จะลาเยี่ยมบ้านต้องผ่านการประเมินของคณะกรรมการที่ผู้อำนวยการสถานพินิจแต่งตั้ง และมีผลการประเมินว่าเป็นผู้สมควรได้รับความไว้วางใจให้ลาเยี่ยมบ้านได้

ข้อ 26 สถานแรกรับต้องทำการจำแนกประเภทเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในสถานแรกรับตามหลักเกณฑ์และวิธีการในคู่มือหรือแนวทางการจำแนกประเภท เพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดและกำหนดวิธีการ ที่เหมาะสมในการควบคุมดูแลเด็กหรือเยาวชน

ข้อ 27 สถานแรกรับต้องทำการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมเด็กหรือเยาวชนในเบื้องต้น ให้เรียนวิชาสามัญหรือวิชาชีพเท่าที่ระยะเวลาอำนวย ให้มีการอบรมจริยธรรม ศิลธรรมและสันตนาการตามความเหมาะสม

ห้ามมิให้ใช้แรงงานเด็กหรือเยาวชนประกอบกิจการงานใดเพื่อประโยชน์ส่วนตนของพนักงาน เจ้าหน้าที่คนหนึ่งคนใด เว้นแต่กระทำเพื่อประโยชน์แห่งการอยู่ร่วมกัน ประโยชน์ของทางราชการ หรือประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนเอง

ข้อ 28 พนักงานเจ้าหน้าที่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชนต้องเอาใจใส่ใช้ความระมัดระวังในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทุกราย หากเห็นว่ารายใดมีปัญหาในการปรับตัว ต้องรีบเข้าช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำ

ข้อ 29 สถานแรกรับต้องจัดทำประกาศ กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ที่เด็กและเยาวชนควรทราบ และคำประกาศสิทธิและหน้าที่ของเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวไว้ในที่เปิดเผยให้เด็กและเยาวชนรวมทั้ง บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ข้อ 30 สถานแรกรับต้องจัดทำทะเบียนเด็กและเยาวชนทุกรายที่ถูกควบคุมตัวในสถานแรกรับและจัดทำสมุดประจำตัว โดยให้รวบรวมข้อมูลทุกอย่างสำหรับเด็กหรือเยาวชนแต่ละรายไว้ในสมุดประจำตัว

ข้อมูลทุกอย่างในสมุดประจำตัวถือเป็นความลับจะเปิดเผยได้โดยผู้มีอำนาจหน้าที่และกระทำการตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น

เมื่อศาลพิพากษาให้เด็กหรือเยาวชนรายใดเข้ารับการศึกษาและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมแล้ว สถานแรกรับต้องส่งสมุดประจำตัวดังกล่าวให้แก่ศูนย์ฝึกและอบรมด้วย

ข้อ 31 ผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจออกระเบียบหรือข้อบังคับภายในที่ใช้เฉพาะสถานแรกรับแต่ละแห่ง ตามความเหมาะสมโดยไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

การดำเนินงานในสถานแรกรับ นอกจากที่กำหนดในระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติงานในสถานแรกรับ

หมวดที่ 3

การดำเนินงานในศูนย์ฝึกและอบรม

ข้อ 32 ให้นำความในหมวดที่ 2 มาบังคับใช้กับการดำเนินงานในศูนย์ฝึกและอบรม โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับสภาพการดำเนินงานในศูนย์ฝึกและอบรม

ข้อ 33 ระหว่างเด็กหรือเยาวชนรับการศึกษาและอบรม หากพบว่าข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีเหตุอันควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ให้รายงานข้อเท็จจริงดังกล่าวต่อศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือ ศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็ก หรือเยาวชนนั้นกำลังรับโทษหรือถูกควบคุมตัวอยู่ในกรณีศาลที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ใช่ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งให้รายงานคำพิพากษาหรือคำสั่งที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้ศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่งทราบด้วย

ข้อ 34 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ฝึกและอบรม เมื่อรับการฝึกและอบรมใกล้ครบกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำ ศูนย์ฝึกและอบรมต้องรายงานให้ศาลทราบ พร้อมทั้งเสนอความเห็นว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนรายนั้นสมควรได้รับการปล่อยตัวเมื่อครบระยะเวลาขั้นต่ำ หรือสมควรได้รับการฝึกและอบรมต่อไปจนครบขั้นสูง

ข้อ 35 เมื่อเด็กหรือเยาวชนได้รับการฝึกและอบรมจนครบกำหนดให้ปล่อยตัวไปตั้งจากวันที่ครบกำหนด

การนับระยะเวลาฝึกและอบรมจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ไปปฏิบัติตามที่ศาลกำหนดและให้นับตั้งแต่วันที่ศาลกำหนดโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ถ้าระยะเวลาที่กำหนดเป็นเดือนให้นับสามสิบวัน เป็นหนึ่งเดือน ถ้ากำหนดเป็นปีให้คำนวณตามปีปฏิทิน

หากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รับการฝึกและอบรมจนครบอายุระยะหนึ่งระยะใด ให้คำนวณจากหลักฐานอายุของทางราชการ หรืออายุตามที่ปรากฏในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

ข้อ 36 ศูนย์ฝึกและอบรมต้องจำแนกประเภท เพื่อทำการฝึกและอบรมให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย และประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะนำไปใช้ภายหลัง

ระหว่างการฝึกและอบรมต้องทำการประเมินและจัดชั้นเพื่อสิทธิและประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชน และเพื่อทราบพัฒนาการของเด็กหรือเยาวชน

ข้อ 37 เด็กหรือเยาวชนผู้รับการฝึกและอบรมที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ต้องได้รับการศึกษา วิชาสามัญและอาจจัดให้ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ ตามความเหมาะสมและความสมัครใจ

เด็กหรือเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ให้จัดการศึกษาวิชาสามัญเท่าที่ศูนย์ฝึกและอบรมนั้นกระทำได้ หรือให้เรียนระบบการศึกษานอกโรงเรียน หรืออาจจัดให้ฝึกอาชีพหรือวิชาชีพตามความสมัครใจ

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมอาจส่งเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอาชีพหรือวิชาชีพภายนอก ศูนย์ฝึกและอบรมได้ครั้งละไม่เกินห้าสิบวัน ทั้งนี้ต้องรายงานได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีก่อน

ข้อ 38 ก่อนถึงกำหนดปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชน ให้ศูนย์ฝึกและอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยดังนี้

1. จัดทำใบบริสุทธิเพื่อมอบแก่เด็กหรือเยาวชนในวันปล่อยตัว
2. จัดเตรียมผลการศึกษา เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนนำไปใช้ในการศึกษาต่อภายนอก ศูนย์ฝึกและอบรม หรือใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงาน
3. ติดต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เพื่อแจ้งวันครบกำหนดปล่อยตัวให้ทราบ

4. เตรียมการสงเคราะห์ที่จำเป็น โดยต้องจัดให้หรือประสานกับหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ เพื่อรับเด็กหรือเยาวชนไปให้การสงเคราะห์ต่อรวมทั้งต้องให้คำแนะนำแก่เด็กหรือเยาวชนตามสมควร

ข้อ 39 ศูนย์ฝึกและอบรม ต้องจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งปัญหาข้อขัดข้องในการกลับไปดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้คำแนะนำหรือประสานกับหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบให้การช่วยเหลือต่อไป

ข้อ 40 ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรม มีอำนาจออกระเบียบหรือข้อบังคับภายในที่ใช้เฉพาะศูนย์ฝึก และอบรมแต่ละแห่ง ตามความเหมาะสม โดยไม่มีขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ การดำเนินงานในศูนย์ฝึกและอบรม นอกจากที่กำหนดในระเบียบนี้ ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติงานในศูนย์ฝึกและอบรม

ประกาศ ณ วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2547

(ลงชื่อ) วันชัย รุจนวงศ์

(นายวันชัย รุจนวงศ์)

อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ภาคผนวก จ

ประกาศกระทรวงยุติธรรม

เรื่อง มาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และการดำเนินการตามข้อตกลงความร่วมมือการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน

การเปิดดำเนินการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสวัสดิภาพ ของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม แต่ถึงศตวรรษที่ผ่านมากลับไม่สามารถดำเนินการตามแนวคิดและปรัชญาดังกล่าวข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลและอนุสนธิสัญญาต่างๆ และกำลังถูกจับตามองจากประเทศตะวันตกต่อปัญหาการดูแลเด็กและเยาวชนที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ พร้อมได้ลงนามข้อตกลงความร่วมมือการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับองค์กรเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2545

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ กระทรวงยุติธรรม จึงเห็นสมควรประกาศมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และใช้ข้อตกลงความร่วมมือการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน โดยให้ถือว่าการดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำและใช้เป็นข้อกำหนดที่สำคัญของการประเมินความดีความชอบประจำปีที่เจ้าหน้าที่ทุกระดับของสถานพินิจฯ ที่ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับของสถานพินิจฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และข้อตกลงความร่วมมือการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ด้วยการจัดอบรมข้าราชการและลูกจ้างทุกคนในสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรม

ภายใน 3 ปี นับแต่วันประกาศ เพื่อเป็นหลักประกันการทำงานและความรับผิดชอบได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะการอบรมด้านจิตวิทยาเด็ก สวัสดิภาพเด็กตามมาตรฐานสากล บรรทัดฐานของสิทธิมนุษยชน และสิทธิเด็ก นอกจากนี้บุคคลากรควรรักษาและปรับปรุงความรู้และศักยภาพความเป็นนักวิชาชีพโดยเข้าศึกษาหลักสูตรพิเศษ หรือการฝึกหัดภายในหน่วยงานที่จัดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ ตลอดอายุราชการ

2. ให้ผู้บริหารของสถานพินิจฯ ดำเนินการตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯ ตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และแปลงข้อตกลงความร่วมมือไปสู่การปฏิบัติการ โดยให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วยการ

2.1. จัดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญ สายอาชีพ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับตลาดแรงงานและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการโอนย้ายสถานศึกษาและกรณีเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยก่อนกำหนดหรือตามกำหนด และการดำเนินการด้านอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือในรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับต้องมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเล่าเรียนที่เหมาะสมกับความจำเป็นและความสามารถที่ออกแบบเพื่อเตรียมกลับคืนสู่สังคมและหากเป็นไปได้ควรจัดให้อยู่ในโรงเรียนของชุมชน ภายนอกสถานแรกรับ หรือศูนย์ฝึกและอบรม โดยแผนการเรียนที่รวมเข้ากับระบบการศึกษาของประเทศ เพื่อว่าเมื่อได้รับการปล่อยไปแล้วจะศึกษาต่อได้อย่างไม่ลำบาก และเด็กและเยาวชนที่ไม่รู้หนังสือหรือมีปัญหาการเรียนรู้อาจต้องมีสิทธิได้รับการศึกษาพิเศษและประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรที่มอบให้เด็กและเยาวชนระหว่างที่ถูกควบคุมต้องไม่มีข้อบ่งชี้ให้เห็นว่าเคยอยู่ในสถานแรกรับหรือศูนย์ฝึกและอบรมมาก่อน

2.2. จัดให้เกิดความร่วมมือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในด้านการตรวจทางกายและจิตหรืออื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประมวลข้อเท็จจริงในการเสนอความเห็นต่อศาล และจัดให้มีการบำบัดรักษา หรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แก่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ที่เพียงพอ รวมถึงจัดให้มีระบบการส่งต่อเด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วยและการดำเนินการด้านอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือ โดยที่การดูแลเช่นนี้ หากเป็นไปได้ควรจัดโดยผ่านสถานให้บริการสุขภาพของรัฐในชุมชนที่สถานแรกรับหรือศูนย์ฝึกและอบรมตั้งอยู่ แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องมีกระบวนการที่ป้องกันการถูกสังเกตว่าเป็นกลุ่มเด็กที่กระทำความผิดที่ขัดต่อกระบวนการ ส่งเสริมการเคารพตนเองและการกลับคืนสู่ชุมชน

2.3. จัดให้เกิดความร่วมมือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในสาขาอาชีพต่างๆ ที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับตลาดแรงงานและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมให้บริการจัดหางานหรือส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ รวมทั้งจัดหาที่พักนักเรียนหรือประจำแก่เด็กและเยาวชนที่ไม่มีครอบครัวที่จะดูแลหลังจากที่ได้ถูกปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคม และการดำเนินการด้านอื่น ๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือ

2.4. จัดให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการติดตามดูแลให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กและเยาวชนที่ได้รับ การปล่อยตัวกลับคืนสู่สังคม และดำเนินการด้านอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลงความร่วมมือ

2.5 จัดให้เกิดความร่วมมือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ให้มีความสามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรตาม ความถนัดที่สามารถนำไปประกอบอาชีพอิสระที่สอดคล้องกับสภาพถิ่นที่อยู่ของเด็กและเยาวชน อาทิ การเลี้ยงสัตว์น้ำหรือการเพาะปลูกอย่างมีคุณภาพและการดำเนินการด้านอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อตกลง ความร่วมมือ

2.6 จัดให้เกิดการประสานความร่วมมือหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และอื่น ๆ นอกเหนือจากหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือตามข้อตกลง ความร่วมมือในระดับพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ บำบัด รักษา แก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ทั้งในระหว่างการควบคุมดูแลและหลังพ้นจากการควบคุมดูแลของสถาน พินิจฯ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดี และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เป็นต้นว่ามหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ

3. ให้ผู้บริหาร ข้าราชการและลูกจ้างของสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือการดำเนินการแก่คณะนิเทศมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯ ได้ มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ และของหน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือให้เป็นไปด้วยความ เรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมให้รายงานกระทรวงยุติธรรม ทราบในทุก 4 เดือนของปีงบประมาณ

4. จัดให้มีระบบควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายด้วยการ

4.1 ตั้งคณะนิเทศงานเข้าตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการ จำนวน 3 คณะ โดยให้แต่ละคณะมีหน้าที่ความรับผิดชอบ 3 เขตการปกครองของส่วนราชการ

4.2 ให้คณะนิเทศทำการนิเทศและประเมินการปฏิบัติงานของสถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมว่าเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯ ภายใต้มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติและข้อตกลงความร่วมมือปีละ 3 ครั้ง โดยมีระยะเวลาห่างกันทุก 4 เดือน พร้อมสรุปผลและแนวทางแก้ไขเสนอต่อผู้บริหาร

4.3 เปิดโอกาสให้บุคคลหรือองค์กรที่มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานของสถานพินิจฯ หรือศูนย์ฝึกและอบรมมีอำนาจเข้าตรวจสอบและรับฟังปัญหาจากเด็กและผู้ปกครองโดยตรงอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องประกาศให้ทราบว่าจะเข้าตรวจ ด้วยการออกระเบียบที่เป็นหลักประกันถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบและรับฟังปัญหา

5. โอกาสแรกที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัวต้องได้รับสำเนากฎระเบียบของสถานแรกรับหรือศูนย์ฝึกและอบรมที่มีรายละเอียดถึงสิทธิหน้าที่ และข้อบังคับของเด็กและเยาวชนด้วยภาษาที่เด็กและเยาวชนเข้าใจ เช่น สิทธิที่จะร้องขอหรือร้องทุกข์โดยไม่ผ่านการตรวจสอบข้อความก่อนต่อผู้มีอำนาจอื่น โดยผ่านสำนักงานอิสระเพื่อรับและสืบสวนคำร้องทุกข์ของเด็กและเยาวชนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพและช่วยเหลือให้แก้ไขปัญหาได้อย่างยุติธรรม

6. การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานสถานพินิจฯตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในส่วนที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น งบประมาณ และอื่น ๆ ให้สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกอบรมปฏิบัติทันทีโดยไม่มีข้อยกเว้นและในโอกาสแรก เมื่อปัญหาอันเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ถูกขจัดออกไปต้องดำเนินการให้เข้าสู่มาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติทันที

ประกาศ ณ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545

(ลงชื่อ) จาตุรนต์ ฉายแสง

(นายจาตุรนต์ ฉายแสง)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวสุพรรณ อินโต

วัน เดือน ปีเกิด

22 พฤษภาคม 2525

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2547

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้ช่วยนักวิจัย

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

นิติกร

ศาลฎีกา

นิติกร

สำนักกระชับข้อพิพาท สถาบันอนุญาโตตุลาการ